

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 41

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—Ζ'

Κείμενον: **B. de Montfaucon,**

Εισαγωγή
ΗΛΙΑ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
τακτικού Καθηγητού τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μετάφρασις - Σχόλια
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ Δ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
θεολόγου

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Π. ΜΟΣΧΟΥ
φιλόλογου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Α'	19 (106)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Β'	28 (115)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Γ'	38 (126)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Δ'	50 (140)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Ε'	65 (155)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία ΣΤ'	76 (170)
Εἰς τὴν Γένεσιν ὁμιλία Ζ'	89 (186)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	105

* Οἱ ἐντὶς περιλήψεις ἀριθμοὶ κατακρίνουν εἰς τὰς ἀντιστοιχίας πλῆθος τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εἰς τὴν ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ ΤΗΣ ΓΕΝΕΣΕΩΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

Τὰ ἐκ πενήκοντα κεφάλαιον ἢ 1538 περίπου στίχων συγκείμενον διδόνει τῆς Γενέσεως ἑρμηνεσίαν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου εἰς σειράν ἐξ 18 ὁμιλιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξερωνύμησαν κατὰ τὰ ἔτη 386 καὶ 388 ἐν τῇ μητροπολετικῇ καὶ τῇ Ἀντιοχείᾳ.

Αἱ ὁμιλίαι αὗται εἶναι χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς ἑρμηνευτικῆς καὶ ποιμαντικῆς δραστηριότητος τοῦ «τῇν γλώττιαν χρυσότορον», ὡς αὐτὴ ἐξεδηλωθῇ ἀπ' ὁμιλίας.

Ἡ δὲ ποιμαντικὸς σκοπὸς ἑρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἦτο ἐν ᾧ χρῆσι εἰς τὴν Εκκλησίαν πολλοὶ πρὸ τοῦ Ἰωάννου — χροὶ συμπονηθεὶς τὸ πρῶτον εἰς τὴν λαοκραίαν τῆς Συνοχολογίας — ἀλλ' εὖρεν ἐν τῇ προσίτῃ αὐτοῦ τῇν ὑψηλότεραν αὐτῆς διακρίσιν, διότι ἡ ἀπὸς συνεδίαζε ρητορικῇ δεξιότητι, πλουσίαν γνῶσιν τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, κοσμονικήν πείραν καὶ ἀνεστάν- τλητον ἀνθρωπιάδιον.

Ὁ σύγχρονος ἀναγνώστης τῶν ἑρμηνευτικῶν ὁμιλιῶν τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ διελθεῖν τῆς Γενέσεως θὰ ἀντιληφθῇ, μᾶλλον τῆς ἀ καλυπτοῦσας ἀναλύσεις τῶν προσηγοριῶν, τῶν μεθόδων καὶ τῶν σκοπῶν, διηθέτερον τὴν μεγαλειότητα τῆς προτορίας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπειδὴ ἑρμηνεῖα τῆς Γραφῆς καὶ ἀρετὰ συνυφαίνονται, ἔ- μως εἶναι ἡ ἀνάγκη τῆς διειρησίως τῆς ἐπὶ τὸ θέματος τού- ται τοποθετήσεως τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου.

Χρήσιμον ἔργον τούτῳ περιγραφῇ αἱ ἑρμηνευτικαὶ προ- ποθέσεις τοῦ Χρυσοστόμου, διότι αὗται διαμορφώνουν τελικῶς τὴν ἑρμηνευτικὴν ἀποτίλεσιν.

Ἡ ἑρμηνεῖα τῶν ἁγίων Γραφῶν, ὅπως καὶ ἡ ἑρμηνεῖα παν- τὸς κειμένου, πραγματοποιεῖται διὰ σειράς πνευματικῶν τεχνικῶν διαδικασιῶν, αἱ ὁποῖαι διορθῶνται ἑρμηνευτικαὶ μέθοδοι. Κατὰ συνέπειαν καὶ αὐτὴν ἡ ἑρμηνεῖα περιλαμβάνεται εἰς τὴν εἰσαγωγήν.

1. Αἱ νεωτεριστικαὶ ἐρμηνείαι αὗται ὡς προέχοντες ἀπὸ τὸ ἔτος 386 καὶ αἱ λαμβάνει ἀπὸ τὸ ἔτος 388 (ἑρμ. H. Altaner, Patrologie, Freiburg 1908, σελ. 281).

Τίτες, οί ποιοί, οί επιδικασμένοι υπό τού ερμηνευτού, κατευθύνουν την ερμηνευτική προσπάθειαν, αλλά και εξηγήσιν τῆς βιωτικῆς, τῆς ἑλλητικῆς κ.τ.λ.

Ἡ ἐρευνα τῶν ἐνοικίων τοῦ κειμένου τῆς Γενέσεως φαίνεται ὅτι εὐρίσκει ἀντίθετον τῶν Χριστολογίων, ὁ ὁποῖος συνιστᾷ παρατήρησιν ἀπὸ τῆς ἐρένης καὶ ἀποκατῆς εἰς τὴν πίστιν («Ἐν ἀρχῇ ἐποίησε... καὶ τὴν γῆν. Ὅταν οὖν ἀκούσῃς τὸ, Ἐ π ο ῖ η σ ε, μὴδὲν ἕτερον παραγράφου, ἀλλὰ κατὰ κόσμῳ, κίστεται τῇ λεχθέντι. Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ πάντα ποιῶν καὶ ματακαταλύνων, καὶ πρὸς τὸ αὐτοῦ βούλημα καὶ πάντα μεταρρυθμίζων²). τὴν ἐκείνου θύμῳ ὁ ἕξις ἀλλοχού θέν σφραῖ, καίτοι ἐρμηνεύει τὴν ἰδίαν ἀκριβοῦς λέξιν³.

Διότι μετὰ θεαυῶτος καὶ ἀρχῆς, οἱ ἄλλοι θεοὶ καὶ ὁ ἀπολύτως ἐκτεθειμένος τὴν ἐρευνα τῆς ἐννοίας τῆς λέξεως πρὸς διακρίβωσιν τοῦ θεολογικοῦ περιτομήνου τούτου.

Ἀπὸ τῆς ἐρένης τῆς θεολογικῆς ἐννοίας ἐκείνης, λέξεως ἀρεταί, εἰς τὴν σχέσιν μεταξὺ ἀνθρωπίνης γλώσσῃς καὶ ἀποκαλύψεως⁴ καὶ διεκρινέται εἰς, τοιαύτης, εἰ ἀνθρώπου καὶ ἐκτεθειμένου κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀκατάστατος φύσεώς του, οὐκ ἄλλως συντελεσθέντα τὰ ἐκ τῆς γλώσσῃς καὶ... (ὁμιλία II⁵, MPG 53, 156).

Ἡ προσεκτικὴ διερεύνησις τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων θέν εἶναι μόνον ἐρμηνευτικῆς καὶνόν, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη, τῆς ἀνθρωπίνης θεολογίας⁶, εἶναι καὶ, οἱ ὅτι ὁ λόγος τῆς προσεκτικῆς ἐρένης τῆς γλώσσῃς εἶναι τὴ διεύρησις τοῦ γλωσσικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου στοιχείου ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἀποκαλυπτικοῦ, ἐν γὰρ τῇ ἀνθρώπινῃ τῇ τῇ θεῷ καὶ ἀποκαλυπτικῇ, ἐν γὰρ τῇ γλώσσῃ καὶ τῶν διὰ τῆς διατυπωμένην ἀνθρωπίνων ἐνοικίων.

Τούτο ἀποκαλύπτει καὶ τὴν γνήσιον σκοπὸν τῆς καριετικῆς ἐννοίας «Ἐρευνάτε τὰς Γραφὰς» ἡ ὅτις ἔλαγα τοῦτο ὁ Ἰωάννης «τὸν ἐγκυριωμένον ἀνεκταύμενον ὁραματῶν. Διὰ γὰρ τούτο καὶ ὁ Χριστὸς ἔλαγα ἐρευνᾶτε τὰς Γραφὰς. Ἐπειδὴ οἱ πάντες οὐ εἰς ἐπί-

2. Ὁμιλία B¹, MPG 53, 28.

3. Ὁμιλία III¹, MPG 53, 149. «Ὅρα ποῦ, τῆς θεῆς Γραφῆς, ἡ συντελεσμένη. Ἄλλ' ὅρα πολλὰς εἶναι καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτειν, καὶ τὸ, Ἐ π ο ῖ η σ ε, εἰς τὸν Προσέταξιν νοήσιν.

4. Ὁμιλία II¹, MPG 53, 149. «Ἐν γὰρ, ὁποῖος, θεολογικῆς ἐπὶ Θεοῦ νοῦ, εἰς προσέταξιν, τὸ δὲ ἐκ τῆς πίστεως, εἰς καὶ παραθέσιν γένεσιν.

5. Ὁμιλία K¹, MPG 53, 157. «Ὅρα πᾶσαν λέξιν κατὰ τὴν καὶ συγκατάστασιν. Ἐ ν ο ῖ η σ ε, ἡ, τῇ, ἐν, τῷ M ε τ ε μ ε λ ῇ, ἡ, οἱ, ἐπὶ τῇ μεταμελεῖται ἡμῶν, μὴ γένωμεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν συνθέσιν τὴν ἀνθρωπίνην ἡμῶν ἐκτελεσται ἡ οὐκ ἔστιν.

6. «Ἐκείνου λέγει τὸν εἰρημὸν καὶ κατεσκευασμένον, ὅτι μὴδὲν ἡμῶν παραδότην οὐκ ὅτι καὶ θεῷ ἀποκαλύπτειν, καὶ γὰρ ἀνθρώπινος τούτος τὸ γένος πολλὰ τὴν ἐρευνα πειραζόμεναι, καὶ κατὰ τὴν ἰσηγορίαν τὴν ἀποκαλυπτικὴν αὐτῆς φησὶν ὁμιλία B¹, MPG 53, 147.

λῆς, ἐστὶν εὐρεῖν τὸν νοῦν τῶν ἐγγεγραμμένων, ἀλλὰ χρεια καὶ πολλῇ ἐρένης ἐστὶν ἡμῶν, ὅστε μὴδὲν ἡμῶν λαθεῖν τὸν ἐν βάθει κειμένον⁷. Τούτο ἐκτελεστέον συγκατῆς, διεκτελλῶν τὴν ἐκτελεσμένην («Ἐ ἐπιτελεῖς») προσέταξιν εἰς τὰς Γραφὰς ἀπὸ τῆς διακρίβωσιν κατανόησιν (τοῦ ἀνεκταύμενου καὶ τούτου).

Ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσῃς διὰ τῆς μετέωσιν ἐνοικίων καὶ κατεσκευασμένων θεῶν εἶναι ἀνάγκη ἀνθρωπίνης. Ὁ ἀνθρώπος πληροφορεῖται καὶ κατανοεῖ μόνον μῆκος τοῦ θεοῦ τοῦ ὁργάνου ἀνθρωπίνης, τ. ἔ. τῆς γλώσσῃς. Τὸ ὄργανον τούτο, διὰ τοῦ θεοῦ ἐκτελεσμένο, ὁ ἀνθρώπος πρὸς τὴν ἐκείνου αὐτοῦ πραγματικότητα, ὑπόκειται εἰς τοὺς περιορισμοὺς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Ἡ ἀποκαλυπτική περὶ τοῦ Θεοῦ ἀλήθεια μεταδίδεται εἰς τὸν ἀνθρώπον ὡς πληροφορία, μῆκος τοῦ εἰς περιορισμοὺς ἀποκαλύπτου γλωσσικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὁργάνου. Τούτο ἐκτελεστέον ὁ ἱερός Χριστολόγος «τῆς θεῆς Γραφῆς συγκατάστασιν» (MPG 53, 150).

«Συγκατάστασις τῆς θεῆς Γραφῆς» εἶναι ἡ προσέταξιν πληροφορικῆς διὰ μῆκος ἐνοικίων καὶ παραστάσεων ἀνθρωπίνων⁸. Ὅταν ὁ ἐρμηνεύτης ἡ ὁ ἀναγνώστης τῆς Ἀγίας Γραφῆς πρὸς τὴν μὴ παραστήσεται ἀπὸ τῆς συνθέσιν καὶ τρέχουσιν ἐνοικίων τῶν λέξεων, οἱ ὅτις ἀναγινώσκου, ἀλλὰ, ἐκ τῆς συνθέσιν εἰς τὴν ἐκδορὰ τῶν θεῶν ἐνοικίων διὰ τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσῃς εἶναι συγκατάστασις καὶ παραστήσεται, ὅρα: καὶ ἐκ τῆς τούτης θεοπροπίας, διὰ τούτου συγκατῆς, προέτρεπεν ὁ Χριστολόγος: «μὴ ἀνθρωπίνως δέχου τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὴν λέξιν τῆς ἀσθενείας λογίζου τὴν ἀνθρωπίνην... Μὴ τοῖς ῥήμασιν οὖν μόνον ἐκτελεστέον, ἀλλὰ θεοπροπίας ἀπαντᾷ νοῦν ὡς ἐπὶ Θεοῦ⁹.

Ἡ τσιάνη περὶ τῆς σχέσεως γλώσσῃς καὶ ἀποκαλύψεως ἀνθρώπου τοῦ ἱεροῦ Χριστολόγου οὐτὸς γὰρ εἶναι οὐτὸς ὁμοιωτής. Καὶ ἄλλοι μεγάλοι Πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς ἐκτελεστέον τὸ πρόβλημα τούτου καὶ προσέταξιν εἰς σχετικὰς ἐκτελεστέας. Ὁμοῖα λ.χ., ὁ M. Ἀθανάσιος ἐκτελεστέον: «πολλὰ γὰρ τῶν θεῶν Γραφῶν, ἐκ κατὰ γράμμα κατὰ τὴν ἐκτελεστέαν, εἰς ἀλλήλους διασπαστέας περιπεσύνεσθαι... εἰς γὰρ κατὰ τὸν Θεοῦ τῆς λέξεως ἐκτελεστέον, ὅ μόνον εἰς ἀλλήλους ἐνοικίων κατενεχθέντες, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Κύριον ἐκτελεστέον ἐκτελεστέον¹⁰.

Συναρῆς πρὸς τὴν θέμην τῆς γλώσσῃς εἶναι καὶ τὸ θέμην τῶν κατωτέρων ἀναλήψεων τῆς τότε ἐκτελεστέας. Ὁ Χριστολόγος θε-

7. Ὁμιλία K¹, MPG 53, 209.

8. Ὁμιλία B¹, MPG 53, 149.

9. Πρὸς τὸν Θεοῦ, MPG 53, 151.

10. Πρὸς τὸν Θεοῦ, MPG 53, 151.

καὶ τὴν τῶν ἐρῶν λογισμῶν ἢ γαλήνην, πότε θωπεύονται ταῦτα παρορῶνται τῇ θυμῷ ἀγάπῃ; Ὅτι τρυφῇ καὶ ἀδυναμίᾳ καὶ πολλῇ ἢ παύσειν. Ἀλλὰ τότε οὐτε αὐτοὶ τοῦτο δεόμενοι παύσονται, οὐτε οὐρεὶς θωπεύονται καθότι οὐδὲ ἀχλὺς τινὸς τῆς τῶν λογισμῶν ἄλλης κατακαυτίζονται θεασθαι τι τῶν λεγομένων.¹⁸

Τέλος, εἰς τὰς ἀντικειμένης καὶ ἀπροσδόκητος ὑπάγεται μὴ μόνον ἰσχυρισμὸς τοῦ λογισμοῦ.

Ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος πιστεύει καὶ υπογραμμίζει ὅτι ὁ Θεὸς ποιεῖται ἀπροσδόκητα οἰονήματα, ἐφ' ὅσον οὗτος ἔχει ἔντονον τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κατανοήσῃ τὴν θέαν Γραφῆν, ὅσοι, ὡς λέγει: «Θεοφιλοῦμενοι ἔχουμεν δεσπότην, καὶ ἐπειδὴν ἴδῃ μεριμνῶντας ἡμεῖς, καὶ πόσον πολλὸν ἐπιδαικνυμένους πρὸς τὴν τῶν θεῶν λογίαν κατανόησιν, οὐκ ἀγίσιν ἑτέροις τινὲς διαβήσονται, ἀλλ' αὐθὺς φωτίζει τὸν ἡμέτερον λογισμὸν, καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐλλειψὶν χαρίζεται, καὶ κατὰ τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ σωτὴρ πᾶσαν τὴν ἀγαθὴν διδασκαλίαν ἐντίθησι τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ».¹⁹

Ἡ ἐρμηνευτική ἢ μεθερμηνεύουσα, ἢ χρησιμοποιοῦμένη ὑπὸ τοῦ Ἀντιοχείου Χρυσόστομου, εἶναι ἡ ἱστορικὴ γραμματικὴ.

Διὰ δύο τρόπων ἀπαιτεῖται οὗτος τὴν ἐνέρεσιν τῶν ἀτελειῶν τῆς μετέδου κατὰ: α) διὰ τῆς ἐρμηνείας τῶν ἀνθρωπομορφισμῶν, εἰ ἐπολεῖ συκοφαντοῦν «συγκατάθεσιν» τῆς Γραφῆς, καὶ β) διὰ τῆς ἀναζήτησεως τοῦ θαυτεροῦ νοήματος, τοῦ ἐπὶ τῆς τοῦ γραμματος «ἐννοουμένου πλοῦτος» (MPG 54, 535).

Πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὁρθοῦ ἐρμηνευτικοῦ ἀποτελέσματος χρησιμοποιοῦν γραμμικὰ χωρία ἐξ ἀμφοτέρων τῶν διαστημάτων, ἐκρημνίζων ἐνδεῶς καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐρμηνείας τῆς Γραφῆς διὰ τῆς Γραφῆς («τὸ δέ, καθ' ὅσον», ὅσον, τὸ ἡμέτερον εἶναι καὶ πρᾶτον, καὶ εἰς ὅσον ἐξισορροποῦται τῇ Θεῷ κατὰ τὴν τῆς ἀρετῆς λόγον, ὡς φησὶν ὁ Χρυσός: Ἐγώ γε οὐκ εἶμι καὶ Πατὴρ μου τὸ ἐν τοῖς οὐρανοῖς»²⁰).

Ἡ ἀρχαιολογικὴ δομὴ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ λόγου τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου δύνανται νὰ παρομοιωθῇ ἀντίως πρὸς ἀπονομιὰς κίονας. Ἐκαστὴ ἑκὼν ἀπαρτίζεται ἀπὸ ποικίλλοντα, συνθέσας ἱεὺς 8, ἀριθμοὶ ἀπονομιῶν, εἰ ἐπολεῖ ἀρμονικῶς ἀπικαθῆναι δ

18. Ὁμιλία Η', MPG 54, 27.

19. Ὅσον πόσον κέραιον καὶ ὅσον ἡ Ἁγία Γραφή τῇ συγκατάθεσιν, καὶ πρὸς τὴν ἐνέρεσιν τῶν ἀνθρωπομορφισμῶν πᾶντα διαλύονται. ὅσον ἐκαστὴ καταρτίζεται εἰς τὸ ὅσον, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν θυμῶν δὲ κατὰ διαλύονται, μόνον ἡ λέγουσα, ὅσον, προσέτι μόνον ὁ ἀσπάζων καὶ αὐθὺς ἡ τῶν ὁδῶν ὅσον ὅσον τῇ ἐπιστάσει τοῦ δημιουργοῦ. πρὸς. Ὁμιλία ΚΒ', MPG 53, 232.

20. Ὁμιλία ΚΔ', MPG 53, 106.

εἰς ἐπὶ τοῦ ἁλλοῦ, συνθέσας διὰ τῆς γραμμικῆς ρήσεως. Ἡ διαίρεσις αὕτη εἰς «ἀπονομιὰς» δὲν ἀκολουθεῖ τὴν ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ κειμένου διαίρεσιν τῶν ὁμιλιῶν εἰς παραγράφους.

Οὕτως ἐκαστὴ νῦν ἐκαστὴ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ στίχου ἢ ἡμιστίχου εἰσάγει νέαν ἐρμηνευτικὴν προσέθεσιν καὶ ἐξάγει νέαν ἐννοίαν αὐτοῦ. Ὁ ἐκαστὸς πρῶτος «ἀπονομιὰς» ἐπέχει ὅσον εἰσαγωγῆς ἢ πηλῆς πρὸς τὴν περιεχόμενον τῆς προηγουμένης ὁμιλίας, συμπληρῶν ταύτην, ἐπὶ ὁ ἐκαστὸς τελευταῖος ἐπέχει ὅσον συμπαρασπαστικὸν ἐπὶ τοῦ.

Ἐάν, μετὰ τὴν μετέθεσιν εἰς ἕτερον «ἀπονομιὰς», ἐνθυμηθῇ ὅτι παρὰ τὴν ἀπὸ αὐτοῦ ἐννοία, ἢ ὅσον ἀντικεινὸν εἰς τὴν προηγουμένην «ἀπονομιὰς», δὲν διατάξῃ νὰ πρὸς εἰς τὴν σχετικὴν συμπληρῶσιν, ἔστω καὶ ἂν ταῦτα ἔχῃ εἰς συνέπαιον τὴν διακοπὴν τοῦ θέματος ἢ τῆς ἐννοίας, τὴν ὅσον διασπαστικῶς.

Αἱ εἰς ἕκαστον «ἀπονομιὰς» παραθεσθέντες ἐννοίαι ἐπεκτείνονται ἐκ παρὰ τῆς χωρίων καὶ ἐξ ἁλλων διδόντων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅσα τὸ ἀτελὲς φερόμενον, νόημα καταστῇ σαφέστερον, ἐναρτέστερον ἢ πρακτικώτερον.

Ἐκαστὴ ὁμιλία, ἐφ' ὅσον ὁ ἐρμηνευτικὸς στίχος ἔχει δύο πλοῦτοι εἰς ἐννοίας ἡμιστίχων, διακρίνεται ὁμογενικῶς εἰς δύο πηγήματα, μὴ ἀνάλογον ἀριθμὸν «ἀπονομιῶν» ἕκαστον.

Ἦνα κατανοητὴ πληρέστερον ἢ κατὰ ἀπονομιὰς προνομιῶν ἐρμηνεία, ἀναλύεται κατωτέρω ἢ δευτέρω ὁμιλία τοῦ Χρυσόστομου, διὰ τῆς ὁμοίας ἐρμηνεύεται τὸ Γέν. 1, 1. Ἡ ὁμιλία αὕτη ὁμογενικῶς διακρίνεται εἰς δύο πηγήματα: α) τὸ ἐρμηνεύον τὸ Γέν. 1, 1α εἰς ἐπὶ «ἀπονομιὰς» καὶ β) τὸ ἐρμηνεύον τὸ Γέν. 1, 1β εἰς δύο «ἀπονομιὰς».

Πρῶτον ἡ μετέθεσις: «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν».

Α' ΣΠΟΝΔΑΙΟΣ

Στίχοι: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».

Παρίληψις: Προσπαρακτικὸς τοῦ ἀχροστητίου. Ἀπὸ τῆς εἰς τὸ ἐνδεχόμενον ἐρώτημα περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς συγγραφῆς τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου.

Β' ΣΠΟΝΔΑΙΟΣ

Στίχοι: «Ἐν ἀρχῇ... καὶ τὴν γῆν».

Παρίληψις: Ὁ Μωυσῆς εἰναι δὲ ἐκαστὸς πρῶτος πρὸς τὴν, δίδει προφητικῶς ἀγνωστα θέματα τοῦ παρελθόντος.

Γ' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ὡς ἀρχή... καὶ τὴν γῆν».
Περίληψις: Τὰ λεγόμενα ἐν τῇ Γενίᾳ θέν εἶναι ἀνθρώπων συλλογισμοί, ὅλως λόγοι τοῦ Θεοῦ. Συνεπὲς ἀνάλογος πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ ὑποδοχὴ αὐτῶν.

Δ' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ὡς ἀρχή... καὶ τὴν γῆν».
Περίληψις: Ὁ Θεὸς ἐκ συγκατάθεσος πρὸς τὴν δεξιότητά τοῦ ἀνθρώπου παρεκτείνει τὴν μέλαν τῶν ἀγγέλων. Ἐπαρμόζει δηλονότι τὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν τῆς βαθμιαίας μωτί-
ταιος. ὅνα μὴ αἱ Γενεαὶ παραπλανῶν εἰς εὐσεβισμὸν.

Ε' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ὡς ἀρχή... καὶ τὴν γῆν».
Περίληψις: Ἀναρρήσας εἰς τὰς περὶ προτεκέρσεως τῆς ἁγίας ἀναλήψεως τῶν Μανικαίων, Μαρκίωνος, Οὐλεντινίου καὶ Ἰωαννῶν²².

ΣΤ' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ὡς ἀρχή... καὶ τὴν γῆν».
Περίληψις: Πρῶτον δημιουργεῖται ὁ οὐρανὸς καὶ ὕστερον ἡ γῆ, ὁ οὐρανὸς καὶ εἶτα τὸ θεμελίον, ἀκολουθεῖται θηλοδὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κόσμου ἀντιστροφὸς αὐτῶ ἀπὸ ἀκρίτης τῶν ἀνθρώπων.

Ζ' ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ὡς ἀρχή... καὶ τὴν γῆν».
Περίληψις: Πητορικὴ ἔκτασις τῆς ἰσχύος τῆς ἀνωτέ-
ρου φράσεως.

Δεύτερον ἡ μετακίνησις: «Ποι γῆ ἐν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος».

Α(Β) ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ὡς ἀρχή... καὶ ἀκατασκεύαστος».
Περίληψις: Πῶς κατεσκευάσθη ἀτελής, διὰ τὰ

²² Μν. πῶν γὰρ Μανικαῖος προσέβη λέγων τὴν ἁγίαν προτεκέρσιν, καὶ Μαρκίων, καὶ Οὐλεντινός, καὶ Ἰωάννης Βαβυλῶν, λέγει πρὸς πότους ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ὁμιλία Β' (MPG 53, 28).

Ἐκτιθεῖται συναχθεὶς ἀπὸ τοῦ ἀπαιτοῦ καὶ νὰ ἀπορευθῇ ὅπως ἡ ἀκατασκεύη, φυσικοκρατικὴ ἐργασία τῆς προαίρεσος καὶ τῆς πηγῆς τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια παρέχει ἡ γῆ εἰς τὸν ἀνθρώπον.

Β(Θ) ΣΠΟΝΔΥΛΟΣ

Στίχοι: «Ὡς ἀρχή... καὶ ἀκατασκεύαστος».
Περίληψις: Προτεκέρσονται οἱ ἀνθρώποι νὰ μεταδίδωσιν καὶ εἰς ἄλλους τὰ ὅσα ἔκτισαν καὶ νὰ ἐπαρμόζωσιν ταῦτα.

Πρὸς ἐκκλήσεις τῆς ἀκατασκευῆς τῆς ἐργασιατικῆς πρακτικῆς τοῦ μεγάλου Πατρὸς εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ ἐξέτασις τοῦ σκοποῦ ἢ τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἐπιβλέπει ὁσὸς διὰ τῶν ἐργασιατικῶν ἐπιχειρῶν του, διότι ὁ σκοπὸς ἀποβλέπει ἐν τελευταίᾳ ἀναλύ-
σει καὶ παρήκων προαποριστικῶς τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐργασιατικῶν του.

Ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὁ κύριος καὶ ὁ δευτερεύων σκοπὸς τῶν ἐργασιατικῶν τοῦ Χρυσοστόμου ἦτο πομπαντικὸς. διὰ τὸν σκοπὸν ἐκτελεῖται τῆς παρορθώσεως ὅτι «ἀναρῶν γὰρ ἐστὶ ἀναρῶν» ἢ «ἐκκλήσις» καὶ δεῖ τοὺς ἐκκλήσις παραγενόμενους κατέλ-
ληλα τὰ φάρμακα λαμβάνοντας, καὶ τοὺς οὐκ οὐκ ἐκκλήσις ἐπι-
θέτας ὅπως ἐκκλήσις. Ὅτι γὰρ ἡ ἀκρίτης μὴν ἄνω τῆς διὰ τῶν ἐργῶν ἐπιβλέψας οὐδὲν ὄνται.²³ Ἐκκλήσις προέρχεται καὶ ἡ προτροπὴ πρὸς μεταλημμάδου τῆς διδασκαλίας καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς, ἀκρίτας κλπ.

Συναχθεὶς πρὸς τὴν πομπαντικὴν σκοπὸν εἶναι ὁ πρακτικὸς, ἦτοι ἡ διὰ μέσου τῆς ἐργασιατικῆς τῆς Γενέσεως καθοδήγησις τῶν πομπῶν ἐν τῷ βίῳ,²⁴ ὅπως ὁ ὁ ἀπολογητικὸς²⁵ καὶ ὁ ἀντιρητικὸς χαρακ-
τήρ.²⁶

Ἐν συμπεριφορᾷ δύνανται νὰ λαχθῇ, ὅτι ἡ ἐργασία τοῦ Χρυ-
σοστόμου ἀποβλέπουσα εἰς τὴν διακρίσιν τοῦ «ἀναρῶντος» καὶ τῆς ἱστοριογραφικῆς μεθόδου, εἶναι πομπαντικὴ

²¹ Ὁμιλία Γ', MPG 54, 591.

²² Ὁμιλία Δ', MPG 53, 22.

²³ Ὁμιλία Β', MPG 53, 28.

²⁴ Ὁμιλία Γ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Δ', MPG 53, 22. Ὁμιλία Ε', MPG 54, 591. Ὁμιλία ΣΤ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Ζ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Η', MPG 54, 591. Ὁμιλία Θ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Ι', MPG 54, 591. Ὁμιλία Κ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Λ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Μ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Ν', MPG 54, 591. Ὁμιλία Ξ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Ο', MPG 54, 591. Ὁμιλία Π', MPG 54, 591. Ὁμιλία Ρ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Σ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Τ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Υ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Φ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Χ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Ψ', MPG 54, 591. Ὁμιλία Ω', MPG 54, 591.

καὶ πρακτικῇ διδ καὶ ἀπορεῖται, κατὰ κανόνα, τὴν λεπτομερῆ διαπραγματεύσει τὸν διαφόρων φιλολογικῶν κ.δ. προβλημάτων, ὑπερνωσμένη μόνον τῇ διακρίσει των, ὅπωςθεν ἡ ἐκτίμησις αὐτῆς δελεῶς θεωρεῖται ὡς υποδειγματικὴ ἀπ' ὁμοῦνος ἐρμηνείας τῆς Ἀγίας Γραφῆς.²⁵

ΠΑΙΔΕΥΣ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

ΛΟΓΟΣ ΠΑΡΑΙΝΗΤΙΚΟΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΕΤΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

Α. Ι. Χαίρω καὶ εὐχαριστοῦμαι, πού δάπτω σήμερον τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ νὰ στολίζεται μετὰ τὸ πλῆθος τῶν τέκνων Του καὶ μετὰ πολλὴν χαρὰν ὁλοῦς σας νὰ ἔχετε ἔλθει. Διότι, ὅταν παρατηρῶ τὰ χαρούμενα πρόσωπά σας, ἔχω τρανὴν ἀπόδειξιν τῆς ψυχικῆς σας εὐχαριστήσεως. Ὅτι εἶπε καὶ κάποιος σοφός: «Ὅταν ἡ καρδία εὐχαριστεῖται, ἡ διψὴ εἶναι χαρούμενη». Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος μετὰ μεγαλῦτέραν προθυμίαν σήμερον ἐσηκώθην, διὰ νὰ καταστῶ συγχρόνως κοινὸς αὐτῆς τῆς πνευματικῆς σας χαρᾶς. Β. Καὶ ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ νὰ σας ἀναγγέλλω τὴν ἔλευσιν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἡ ὁποία εἶναι, λέγω, τὸ φάρμακον τῶν ψυχῶν μας. Διότι ὁ Κύριος ὁλοῦν μας, ὅπως ἀκριβῶς ὁ φιλόσοφος Πατὴρ, ἐπιθυμῶν νὰ μᾶς ἀποπλύνῃ ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας ὅλης τῆς ζωῆς, ἐπενόησε πρὸς χάριν μας θεραπείαν διὰ τῆς ἁγίας νηστείας.

Κανεὶς λοιπὸν ἂς μὴ εἶναι κατηφής, κανεὶς ἂς μὴ φαίνεται λυπημένος, ἀλλὰ ἂς πηδᾷ καὶ ἂς χαίρεται καὶ ἂς δεῖξῃ τὸν φροντιστὴν τῶν ψυχῶν μας, ὁ ὁποῖος ἡγοῖς πρὸς χάριν μας αὐτὴν τὴν ἀρίστην ὁδὸν καὶ μετὰ πολλὴν χαρὰν ἂς δεχθῇ τὴν ἔλευσιν τῆς. ² Α. Ἀς νηστιασθῶν οἱ ἔθνη, καὶ ἂς καλύψουν τὸ πρόσωπόν των οἱ Ἰουδαῖοι, δάπνουντες ἡμᾶς νὰ διεκώμεθα τὴν ἔλευσιν τῆς μετὰ ἀγάπην καὶ πολλὴν προθυμίαν, καὶ ἂς διδάσκωνται μετὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν προγόνων, πόση ἀπόστασις ὑπάρχει μεταξύ ἡμῶν καὶ αὐτῶν.

Καὶ ἂς εἰσὶν μὲν ἂς ἀναμίσχουν ἐορτὴν καὶ πανήγυριν τῇ μέθῃ καὶ τὴν λοιπῇ ἐν γένει ἀκολασίαν καὶ τὰς ἀσχημοσύνας, αἱ ὁποῖαι φυσικὸν εἶναι νὰ παρασύρουν αὐ-

25. Κατὰ τοῦ Β. Altaner, ἐκδ. ἀπ. τοῦ 1897 καὶ ἐκείνη, τοῦ Χρυσοστόμου συγγινώσκον καὶ σήμερον, γερνῶν, τὸ ὅστις ὅτε παρατηρεῖται καὶ μετὰ τὸ ἔρπον ἑλλαν Πατέρων, συμπληρωματικῶς καὶ τοῦ Αἰγυπτίου.

1. Παροιμ. 15, 18.

τούς εκεί. Ἡ δὲ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτοὺς ὡς ὀνομάζει ἐορτὴν τὴν νηστείαν, τὴν καταφρόνησιν τῆς κοιλίας καὶ τὰς ἐκ ταύτης προερχομένας ὑπολοίπους ἀρετὰς. Διότι ἡ πραγματικὴ ἐορτὴ ὑπάρχει ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει σωτηρία ψυχῶν, ὅπου ὑπάρχει εἰρήνη καὶ ὁμόνοια καὶ ὅπου ἀπομακρύνεται κάθε κοσμικὴ μέριμνα. Β καὶ ἀποθύνεται κάθε κραυγὴ καὶ φόβος καὶ τὰ τρεῖσματα τῶν μαγεύων καὶ αἱ σφαγαὶ τῶν ζώων, ἀπόλυτη δὲ ἡρεμία καὶ γαλήνη καὶ ἀγάπη καὶ χαρὰ καὶ εἰρήνη καὶ πραότης καὶ ἀπειρο ἀγαθὰ ὑπηρετεῖ ἀντὶ ἐκείνων.

Ἐμπρὸς λοιπόν, παρακαλῶ, ὡς συζητήσωμεν ὀλίγα περὶ αὐτῆς πρὸς χάριν σας, ἀφ' ὧν πρῶτον σὰς παρακαλέσω μὲν νὰ δεχθῆτε τοὺς λόγους μου μὲ πολλὴν ἡσυχίαν, ὥστε νὰ ἀναχωρήσετε ἀπὸ ἐδῶ διὰ τὰς οἰκίας σας ἀποκοιμίζοντες μεγάλῃ ὠφέλειαν. Διότι δὲν συνήλθομεν ἀπλῶς καὶ ἀσκοπῶς ἐδῶ διὰ νὰ εἴπῃ κατὰ ὁ ἕνας, νὰ ἐπιταγή ὁ ἄλλος τὰ λόγια τοῦ ἑτέρου καὶ ἔτσι νὰ φύγωμεν ἀπὸ ἐδῶ. C

Συνήλθομεν διὰ νὰ εἰπώμεν κατὰ χρῆσιν ἐξ ἐκείνων, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία σας· καὶ οἱ σὲς νὰ κερδίσετε ἀπὸ τὴν συζήτησιν καὶ ἀποκοιμῆσθε μεγάλῃ ὠφέλειαν. Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι πνευματικὸν ἱατεῖον καὶ ἔχουν ὑποχρέωσιν, ὅσοι ἦλθον ἐδῶ, ἀφ' οὗ λάβουν τὰ κατάλληλα φάρμακα καὶ τοποθετήσουν αὐτὰ εἰς τὰ τραυμάτια τῶν, ἔτσι νὰ ἀπέρχονται. Ὅτι μόνον ἡ ἀκρόασις ἀνευ τῆς ἐπιδείξεως διὰ τῶν ἔργων εἰς τίποτε δὲν θὰ ὠφείλῃ, ἀκούε τὴν γνώμην τοῦ μακαρίου Παύλου: «Διότι δὲν θὰ δικαιωθῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ οἱ ἀκροῦνται τοῦ νόμου, ἀλλ' ὅσοι ἐφάρμοσαν αὐτόν».² Καὶ ὁ Χριστὸς ὁμιλῶν ἐνώπιον τοῦ πλήθους εἶπε: D «Κοίνας, ποῦ μὲ προσφωνεῖ Κύριε, Κύριε, δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ποῦ κατοικεῖ εἰς τοὺς οὐρανοὺς».³

Γνωρίζοντες λοιπόν, ἀγαπητοὶ μου, ὅτι κανένα κέρδος δὲν ἔχομεν ἀπὸ μόνον τὴν ἀκρόασιν, ἀν δὲν ἀκολουθῇ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων, ὡς μὴ εἴμεθα μόνον ἀκροῦνται, ἀλλὰ καὶ ἐκτελεστοὶ τοῦ νόμου, ὥστε τὰ ἔργα, συνκόλουθα τῶν λόγων, νὰ γίνωνται θεμέλιον τῆς παρηγορίας μας. Ἀφ' οὗ ἀνοίξετε λοιπόν τὴν ἀγκάλην τῆς σκέψεως τοιούτῳ τρόπον νὰ δεχθῆτε τοὺς λόγους περὶ τῆς νηστείας.

2. 2 Κορ. 9, 18.
3. Ματθ. 23, 21.

Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνοι, οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ νυμφευθῶν συνεινῇ καὶ ἐνάρκτον κόρην, B ἀφ' οὗ ἀπὸ παντοῦ εὐπρεπίουν τὸν νυμφικὸν θάλαμον μὲ παραπράγματα καὶ καθαρίσουν ὁλόκληρον τὴν οἰκίαν καὶ ἀπαγορεύσουν τὴν εἰσοδὸν εἰς ἅλας τὰς κακῶς ἐνδεδυμένας ὑπηρετρίδας, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰσάγουν αὐτὴν εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον, ἔτσι καὶ ἐγὼ θέλω,² A ἀφ' οὗ καθαρίσετε τὴν σκέψιν σας καὶ ἀποδώξετε τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ὑπόλοιπον λαίμαργίαν ἐγκαταλείβετε, τοιούτῳ τρόπῳ τὴν μητέρα ὧν ἐν γένει τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς σωφροσύνης καὶ κάθε ἄλλης ἀρετῆς, ἐννοῶ τὴν νηστείαν, νὰ ὑποδεχθῆτε μὲ ἀνοκτίας ἀγκάλας, ὥστε καὶ οἱ σὲς νὰ δοκιμάσετε μεγαλύτεραν χαρὰν καὶ ἡ νηστεία νὰ σὰς παράσχῃ τὴν συνήθη καὶ κατάλληλον θεραπείαν.

Διότι, ἐὰν οἱ ἱατροὶ, ὅταν πρόκειται νὰ προσφέρουν φάρμακα εἰς αὐτόν, ποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ πλύνῃ τὴν οἰσιμμένην καὶ πυορροοῦσαν πληγὴν, διατάσσουν νὰ ἀπέχῃ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς, ὥστε νὰ μὴ ἐμποδίσῃ τὴν δύναμιν τοῦ φαρμάκου, ἀλλὰ νὰ ἐνεργίσῃ καὶ τὴν δραστηριότητά του νὰ παρουσιάσῃ, πολλὴ περισσότερον ἡμεῖς ἔχομεν ὑποχρέωσιν, B ὅταν πρόκειται νὰ δεχθῶμεν τὸ πνευματικόν τούτο φάρμακον, δηλαδὴ τὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν νηστείαν, τὴν προερχομένην ἀπὸ τὴν εἰσιν, νὰ καθαρίσωμεν τὴν σκέψιν μας καὶ λεπτοτέρως νὰ κάμωμεν τὴν διάνοιαν, διὰ νὰ μὴ μᾶς καταστήσῃ ἀχρηστον καὶ ἀνευ νοήματος τὴν ὠφέλειαν ἐξ αὐτῆς, ἀφ' οὗ διαπισθῇ εἰς τὴν μέθην.

2. Καὶ γνωρίζω μὲν, ὅτι σήμερον τὰ λόγια μου παρενεύουν τοὺς πολλοὺς. Ὅμως παρακαλῶ νὰ μὴ ὑπηρετῶμεν ἀπλῶς τὴν συνήθειαν, ἀλλὰ νὰ κυβερνώμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μὲ σύνεσιν. C Διότι μῆπως ἡ ὠφέλειά μας θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν καθημερινὴν πολυφαγίαν καὶ τὴν πολλὴν μέθην; Καὶ τί ἐννοῶ ὠφέλειαν; Ἀλλὰ μεγάλη ἡ ζημία καὶ θυσιόφορος ἡ δολοφονία. Διότι, ὅταν ὁ νοῦς ἐυδισθῇ εἰς τὴν μεγάλῃν οἰνοποσίαν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θὰ ἀποκρουσθῇ ἡ ὠφέλεια τῆς νηστείας. Διότι ποῖα μεγαλύτερα ἀγῆα, εἰπέ μου, ποῖα μεγαλύτερα ἀσχημῖα ἀπὸ τοῦ νὰ ροφῶν μέχρι τὰ μεσάνυκτα τὸν γνήσιον οἶνον, τὸ πρῶτ' νὰ ἀποπνέουν τὴν εὐωδίαν τοῦ μεθύους καὶ νὰ φαίνονται ἀγῆεις εἰς ὅσους τοὺς συναντοῦν καὶ εὐκαταφρόνητοι εἰς τοὺς ὑπηρέτας καὶ νὰ καταγελῶνται ἀπὸ ὅλους, ὅσοι κατὰ ἀντιλαμπάνονται, καὶ περισσότερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, νὰ ἐπιπύρουν τὴν ἀγαπώμενην τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν μεγάλῃν αὐτὴν ἀκράτειαν καὶ τὴν ἀκαίρον καὶ ἀνωφελῆ ἐλλείψιν μέτρου. D

Διότι, λέγει, ὅτι οἱ μέθυσοι δὲν θά κληρονομήσουν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.⁴

Τὶ λοιπὸν θά ἡμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀβλιώτερον ἀπὸ αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἐκβάλλονται ἀπὸ τὰ πρόθυρα τῆς βασιλείας, λόγω τῆς δραχείας καὶ ἐπιβλαστούς ἡβονῆς; Ἀλλ' εἶθε νὰ μὴ κυριευθῇ κανεὶς, ἀπὸ ὅσους εἶναι ἐδῶ συγκεντρωμένοι, ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθος. Ἀλλὰ μὲ κάθε φρόνησιν καὶ σύνεσιν καὶ κατὰ τὴν σημερινὴν ἡμέραν ἀφοῦ φάγωμεν καὶ ἀπαλλοτριωθῶμεν ἀπὸ τὴν τρικυμίαν καὶ τὴν ζάλην, τὴν ὅποιαν ἐκ φύσεως ἡ μέθη ἐπιφέρει, ἕς φθάσωμεν εἰς εἰς τοῦ λιμένα τῶν ψυχῶν μας. Ἐ βηλασθὲ τὴν νηστείαν, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀπολαύσωμεν μὲ ἀσθονίαν τὰ ἀγαθὰ τῆς.

Διότι, ὅπως ἀκριδῶς ἡ λαμπριὰ γίνεται αἰτία καὶ πρόξενος ἀπειρῶν συμφορῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἔτσι καὶ ἡ νηστεία καὶ ἡ περιφρούρησις τῆς κοιλίας γίνεται συνήθως αἰτία εἰς ἡμᾶς ἀναρτίσθητων ἀγαθῶν. ⁴ Ἀ "Ὅταν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀντελήφθη, ὅτι ἔχει ἀνάγκην αὐτοῦ τοῦ φαρμάκου διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔδωκεν εἰς τὸν πρωτόπλαστον τὴν ἐξῆς ἐντολήν: «Ἀπὸ κάθε δένδρου τοῦ Παραδείσου δύνασαι νὰ τρώγῃς τοὺς καρπούς· ἀπὸ δὲ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ δὲν θὰ φάγῃς». ⁵ Τὸ νὰ λέγῃ δὲ, φάγε αὐτὸ καὶ μὴ τρώγῃς ἐκεῖνο, εἶναι μορφή τῆς νηστείας.

Ἀλλὰ ἐνῷ ἦτο ἀνάγκη νὰ τηρήσῃ τὴν ἐντολήν, δὲν ἔκαμε τοῦτο. Ἐξ αἰτίας δὲ τῆς ἀκρατείας τῆς κοιλίας, νικηθεὶς καὶ παρακούσας τοῦ Θεοῦ κατεδικάζετο εἰς θάνατον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων καὶ ἔχθρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶδε τὴν ζωὴν τοῦ Πρωτοπλάστου εἰς τὸν Παράδεισον ⁶ καὶ τὸν ἀκαταπόνητον βίον καὶ ἔτι, ὥσων ἀγγελος, ἔτσι καὶ αὐτὸς μὲ σωματικὴν ὑπόστασιν διήγεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπιθυμῶν νὰ τὸν ὑποσκελίσῃ καὶ νὰ τὸν καταβάλῃ μὲ τὴν ἐλπίδα μεγαλυτέρων ὑποσχέσεων, τὸν ἔκαμε νὰ χάσῃ καὶ δοᾷ εἰς τὰ χεῖρα του εἶχς. Τόσον μεγάλο κακὸν εἶναι νὰ μὴ μένῃ κανεὶς πιστὸς εἰς τὰς γνωστὰς συμφωνίας, ἀλλὰ νὰ ἐπιθυμῇ τὰ μεγαλύτερα. Καὶ αὐτὸ ἀκριδῶς δηλώνων κάποιος σοφὸς ἔλεγεν: «Μὲ τὸν φθόνον τοῦ διαδόλου εἰσῆλθεν ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον».⁷

4. Ἀ' Κορ. 6, 10.

5. Γέν. 3, 16-17.

6. Σοφ. Σολομ. 2, 24.

Βλέπεις, ἀγαπητέ μου, πῶς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν εἰσῆλθεν ὁ θάνατος (εἰς τὸν κόσμον); Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέτασε πάλιν τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ἡ ὁποία συνεχῶς κατηγορεῖ τὴν πολυτέλειαν καὶ λέγει ἄλλοτε μὲν: «Ἐκάθῃσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ φάγουν καὶ νὰ πίνουν καὶ ἐσθλάθῃσαν νὰ παίξουν», ⁸ Ὁ ἄλλοτε δὲ «ἀφαγε καὶ ἔπεε καὶ ἐλιπάνθη καὶ ἐπάχυνε καὶ ἐλάττισεν ὁ ἀγαπημένος». ⁹ Καὶ ἐκείνοι, πού κατώκουν εἰς τὰ Σόδομα μαζί με τὰς ἄλλας συμφορὰς ἐπέσυραν ἀπὸ τότε τὴν ἀμετάτρεπτον ἐκείνην ὀργήν. Ἀκούσε καὶ τὰ λόγια τοῦ προφήτου: «Τοῦτο εἶναι τὸ ἁμάρτημα τῶν Σοδόμων, ὅτι βηλασθὲ ἔξω εἰς ἀφθονίαν τροφῆς. Διότι αὐτὸ εἶναι πηγὴ καὶ ρίζα ὧν ἐν γένει τῶν συμφορῶν».¹⁰

3. Εἶδες τὰ θαυραῦτα ἀποτελέσματα τῆς λαμπριᾶς; Πρόσεχε, παρακαλῶ, πάλιν τὰ ἀγαθὰ τῆς νηστείας. Ὁ Μωϋσῆς ἀφοῦ ἐνήστευσε τεσσαράκοντα ἡμέρας κατῶρθως νὰ πάρῃ τὰς πλῆκας τῆς νομοθεσίας.¹¹ Καὶ ἐπειδὴ, δὲν κατῆλθεν ἀπὸ τὸ βρος, εἶδε τὴν παρανομίαν τοῦ λαοῦ, ρίψας αὐτὰς κάτω, τὰς οποίας μὲ μεγάλην προσοχὴν κατῶρθως νὰ πάρῃ, τὰς συνέτριψε, διότι ἐσκέπη, ὅτι εἶναι ἀπρεπὲς λαὸς ζῶν ἐν μέθῃ καὶ παρανομίᾳ νὰ δεχθῇ τοῦ Κυρίου τὴν νομοθεσίαν.¹² Δι' αὐτὸ ὁ θαυμασιὸς ἐκεῖνος προφήτης ἐχορεύσθη πάλιν νὰ νηστεύσῃ ἄλλας τεσσαράκοντα ἡμέρας, διὰ νὰ ἡμπορέσῃ, ἀφοῦ τὰς λάθῃ ἐκ νέου ἀπὸ τὸν Θεόν, νὰ τὰς μεταφέρῃ κάτω, ἐπειδὴ συνετρίβησαν λόγω τῆς παρανομίας αὐτῶν.¹³

Ἐνόσασον καὶ ὁ μέγας (προφήτης) Ἠλίας ἐνήστευσε ἱσαριθμούς ἡμέρας ἔ καὶ, ἀφοῦ διέφυγε τὴν τυραννίαν τοῦ θανάτου,¹⁴ ἀνῆλθε με πύρινον ἄρμα εἰς τὸν οὐρανόν,¹⁵ οὐδέποτε μέχρι σήμερον δοκιμάσας τὸν θάνατον. Καὶ ἄνδρας ἐπίσης τῶν ἐπιθυμῶν (Δαυὶδ) ὑποβλήθεις εἰς νηστείαν πολλῶν ἡμερῶν κατὰ τοιοῦτον ῥόπον ἡξιώθη τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου θεάματος, ὥστε καὶ τὴν ὀργὴν τῶν λεόντων ἐχαλινανώγηρε καὶ τὴν μετέβαλεν εἰς ἡμερότητα προσβάτων, χωρὶς νὰ μεταβάλῃ τὸν χαρακτήρα, ἀλλὰ ἐνῷ παρ-

7. Ἐξ. 32, 6.

8. Γέν. 33, 15.

9. Γέν. 36, 49.

10. Ἐξ. 24, 18.

11. Ἐξ. 31, 18.

12. Ἐξ. 34, 28.

13. Γ' Βασίλ. 19, 8.

14. Δ' Βασίλ. 2, 11.

μενε ἡ θηριωδία, ἤλλαξε τὴν πρόθεσιν.¹⁵ § A

Καὶ οἱ Νινευίται νηστεύοντες μετέτρεψαν τὴν ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου ἀφοῦ προετοιμάσθησαν μαζί με τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ἄλογα ζῶα δι' αὐτῆς.¹⁶ Καὶ ἔτοι, ἀφοῦ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὰς πονηρὰς ἐνεργείας, προσκάλεσαν τὴν ἐπισκέψαν τοῦ Δεσπότη τοῦ πᾶν ὄντων. Ἀλλὰ διατί ἀκόμη ἀσχολοῦμαι με τοὺς δούλους; Ἐχομεν δεδακώς καὶ ἄλλους πολλοὺς νὰ ἀπαριθμήσωμεν, οἱ ὅποιοι ἐξ αἰτίας τῆς νηστείας εὐδοκίμησαν καὶ εἰς τὴν Παλαιάν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐλθῶμεν εἰς τὸν κοινὸν Δεσπότην ὄντων μας. Διότι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἴδιος, ἀφοῦ ἐνήστευσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας,¹⁷ ἤρχισε τὴν πόλιν πρὸς τὸν διάβολον, ὃς εἶδεν εἰς ἔλαους μας παράδειγμα, ὥστε με τὴν νηστείαν νὰ ἀπλῶνιζέμεθα καὶ ἀνταλῶντες ἀπὸ ἐδῶ τὴν δύναμιν, ἔτσι νὰ παρατασσώμεθα εἰς τὴν μάχην ἐναντίον του.

Ἀλλ' ἐδῶ θὰ ἐρωτᾷτε κάποιος ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὀφείαν κρίσιν καὶ αὐνεαν: Διὰ ποῖον λόγον ὁ Κύριος νηστεύει τόσας ἡμέρας, ὅσας οἱ ἄνθρωποι, καὶ δὲν ὑπερέβη τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν; Τοῦτο δὲν ἐγινεν ἀπλῶς καὶ θαυμάσιως, ἀλλὰ με σοφίαν καὶ συμφῶνως πρὸς τὴν ἀπερίγραπτον φιλανθρωπίαν του. Διὰ νὰ μὴ νομισθῇ, ὅτι φαινομενικῶς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἀναλάβει σάρκα ἢ ὅτι εὐρίσκεται ἐκτὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἰδιοσυγκρασίας, δι' αὐτὸ νηστεύει τὰς αὐτὰς καὶ ὅχι περισσοτέρας ἡμέρας, ὥστε νὰ ἀπαστομῶσθαι ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θέλουν νὰ εἶναι ἀνσιδεῖς. C

Διότι ἐὰν μερικοὶ καὶ τῶρα ἀκόμη, ἐνῷ τοῦτο ἐγινε, τολμοῦν νὰ λέγουν αὐτὰ ἐὰν με τὴν πρόνοιάν του αὐτῇ δὲν τοὺς ἀφαιροῦσε τὴν ἀφορμὴν, τί δὲν θὰ ἠμποροῦσαν νὰ εἴπουν; Διὰ τοῦτο δὲν ἐνήστευσε περισσοτέρας ἡμέρας, ἀλλὰ τόσας μόνον, ὅσας οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ με αὐτῇ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος τὴν ἰδίαν σάρκα εἶχε καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἐξω ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν μας.

4. Ἀλλὰ ὅτι μὲν εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῆς νηστείας καὶ πολλὴ ἡ ὠφέλεια, πού ἀπὸ αὐτὴν προστίθεται εἰς τὴν ψυχὴν μας, ἐγινε φανερόν καὶ ἀπὸ τοῦς ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τὸν Κύριον. D Παρακαλῶ, λοιπὸν σὲ, ἀγαπηταί μου, γνωρίζοντας τὸ κέρδος αὐτῆς μὴ ἀποστρέφεσθε τὴν ὠφέλειάν της ἐξ ἀμελείας, οὔτε νὰ στενοχωρηθῇ κατὰ τὴν

15. Δευτ. 10, 2.

16. Τιν. 2, 1.

17. Ματθ. 4, 2.

πορευομένης της, ἀλλὰ νὰ ἔχετε χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν συμφῶνως πρὸς τὸν λόγον τοῦ μακαρίου Παύλου: «Διότι ὅσον ὁ ἐξωτερικὸς μας ἄνθρωπος φθείρεται τόσον ὁ εσωτερικὸς μας ἀνανεῖνεται».¹⁸

Διότι νηστεία εἶναι ἡ τροφὴ τῆς ψυχῆς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ σωματικὴ τροφὴ παχύνει τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ ἡ νηστεία καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἰσχυροτέραν, κάμνει τὰ πτερά της ἀνάλαφρα καὶ αὐτὴν μετάρσιον τὴν ὁδὸν νὰ ἀσκέπεται τὰ οὐράνια. E Κάμνει ἡ νηστεία τὴν ψυχὴν ἀνωτέραν τῶν ἡδονῶν καὶ τῶν ἀπολαύσεων τῆς παρουσίας ζωῆς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς τὰ ἐλαφρά ἐκ τῶν πλοίων ὀρμητικώτερον διασχίζουν τὰ πελάγη, τὰ δὲ βαρυφορτωμένα καταποντίζονται, ἔτσι ἡ μὲν νηστεία καθιστῶσα τὴν σκέψιν καθαρώτερον μᾶς προπαρασκευάζει νὰ διερχώμεθα εὐκόλως τὸ πέλαγος τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ νὰ συγκινώμεθα ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ οὐράνια καὶ νὰ θεωροῦμεν τὰ παρόντα μηδαμινὰ καὶ ὅτι αὐτὰ παρέρχονται ὡς σκιά καὶ ὄνειρον. Ἡ δὲ μέθη καὶ ἡ λαιμοργία ἐπιβαρύνουσα τὴν σκέψιν καὶ παχύνουσα τὴν σάρκα αἰχμαλωτίζει τὴν ψυχὴν. A πο-
λιόρκει αὐτὴν ἀπὸ τανταῦ καὶ δὲν ἐπιτρέπει τὸ κριτήριον τῆς σκέψεως νὰ εἶναι ἰσχυρόν. Προετοιμάζει (καθένα) νὰ ὁδηγητῇ εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ τὰ πάντα κάμνει ἐναντίον τῆς σωτηρίας της.

Ἄς μὴ ἐτοιμάζωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, με ἀμέλειαν, ὅσα ἀποβλέπουν εἰς τὴν σωτηρίαν μας. Ἀλλὰ γνωρίζοντας πόσα κακὰ ἀπὸ τὴν ἀμελείαν μας προέρχονται ὡς ἀποφευγόμεν τὰ εὐαγγέλια τῆς ἀπιστελέσταται. Διότι ἡ τροφὴ δὲν ἀπαγορεύεται μόνον εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ὅπου εἶναι μεγαλύτερος ὁ τόνισμός τῆς ἀληθείας καὶ μεγαλύτερα τὰ ἀγωνίσματα καὶ μεγάλοι οἱ ἰδρώτες καὶ πολλὰ τὰ θρασυκαὶ καὶ ἀπερίγραπτοι οἱ στέφανοι. B Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἀπ' ὅτου ἀκόμη οἱ Ἰουδαῖοι ἐκάθητο εἰς τὴν σκιά καὶ παρηκολούθουν τὴν λυχνίαν καὶ ἦσαν ὥσάν τὰ διὰ γάλακτος τρεφόμενα παιδιὰ καὶ τοιαυτοτρόπως σιγὰ-σιγὰ ἐσπευδον (πρὸς τὸ φῶς) καὶ τότε ἀκόμη δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐπιβιβῶνται εἰς ἀπολαύσεις. Καὶ μὴ νομίσητε, ὅτι ἡμεῖς λέγομεν αὐτὰ ἀπλῶς διότι θέλομεν νὰ κατηγορήσωμεν τὴν παλιτέλειαν. Ἀκούσατε τοὺς λόγους τοῦ προφήτου: «Ἀλλοίμονον εἰς ὅσους ἐρχονται εἰς κακὴν ἡμέραν, εἰς ὅσους κοιμῶνται εἰς κλῆνος ἐξ ἐλαφνοστοῦ καὶ ζοῦν ἀσώτως εἰς τὰς στρωμνὰς των. Ἀλλοίμο-

18. Ε' Κορινθ. 4, 16.

νον εἰς θόλους τραγούν τὰ ἐρίφια ἀπὸ τὰ ποίμνια καὶ τὰ τρυφερά μασχάρια ἀπὸ τὰ κοπάδια. Ἀλλοίμουν εἰς θόλους πίνουν δὴλυσμένον οἶνον καὶ ἀλειφονται μὲ πολυτέλματα ἀρωματά, διότι ἐνόμισαν, ὅτι αὐτὰ θὰ εἶναι, μόνημα καὶ ὄχι φευγαλέα»¹⁹ C

Ἀντελήφθηκε, πόσον ἐκαυτηρίασεν ὁ προφήτης τὴν πολυτέλειαν καὶ μάλιστα ἀμύλων πρὸς τοὺς ὁδοίους, οἱ ὅποιοι ἀναισθητοὶ καὶ ἀγνώμονες ὑπερπληροῦν καθ' ἑκάστην τὴν κολίαν των. Ἐξετάσατε λοιπὸν τὴν ἀκριβείαν τῶν λόγων. Ἀφοῦ κατηγορήσῃ τὴν λαμαργίαν καὶ τὴν πολλὴν μέθην λόγῳ οἰνοποσίας, τότε προσέθεσεν, ὅτι καὶ τοὶ ἐνόμισαν, ὅτι αὐτὰ παραμένουν καὶ δὲν φευγουν».

Ἐπὶ πλέον ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀπόλαυσις φθάνει μετὰ τὸν φάρυγγα καὶ τὰ χεῖλη καὶ δὲν προχωρεῖ περὶ τέρμα. D Ὅμως ἡ μὲν ἡδονὴ εἶνα βραχεία καὶ πρόσκαιρος ὁ δὲ πόνος συνεχὴς καὶ χωρὶς τέλους. Καὶ αὐτὰ, λέγει, ὅτι δὲ τῆς πείρας εὐδόκησαν, ὅτι ὅλα ἐξεληφθήσαν ὡς νόημα καὶ ὄχι φευγαλέα, ταυτίσιν ὑπάρχοντα καὶ αὐτὴ ἐπὶ στιγμὴν παραμένοντα. Διότι, τὰ αὐτὰ εἶναι, ὅλα τὰ ἀνθρώπινα καὶ ὅσα ἔχουν σάρκα. Πρὶν προφθάσῃ νὰ ἐλθὼν χάνοντα. Τοιοῦτον πράγμα εἶναι ἡ πολυτέλεια, το αὐτὸν ἡ ἀνθρώπινη δόξα καὶ ἡ δύναμις, τοιοῦτον ὁ πλοῦτος τοιοῦτον ὅλη ἡ εὐημερία τῆς παρούσης ζωῆς, χωρὶς καμμίαν σταθερότητα, οὔτε βεβαιότητα οὔτε μονιμότητα ἀλλὰ ῥέχει γρηγορώτερα ἀπὸ τὰ ρεῦματα τῶν ποταμῶν καὶ ἐγκαταλείπει ἐρήμους καὶ γυμνοὺς θόλους εἶναι εἰς αὐτὰ ἀφωσιμὸν E

Ὅμως τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς αὐτὰ εἶναι σταθερὰ καὶ ἀκίνητα καὶ χωρὶς νὰ δέχωνται καμμίαν μεταβολὴν προεκτείνοντα εἰς ὅπαντα τὸν χρόνον. Πόσον μεγάλη ἀνοησία δὲν θὰ ἦτο εἰς ἀντήλλαξαι κινεῖς τὰ ἐτοιμώτερα μὲ τὰ ἀκίνητα τὰ αἰῶνα μὲ τὰ πρόσκαιρα, τὰ φευγαλέα μὲ τὰ συνεχῶς παραμένοντα καὶ ὅσα ἐτοιμάζουν ἡν μεγάλην μακρυαίαν μὲ ἐκεῖνα. F τοῦ προφθενοῦ τὴν μεγάλην ἀπόλαυσιν εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν.

Ἀντιλαμβάνομενοι λοιπὸν αὐτά, ἀγαπητοὶ μου, καὶ ἐνδιαφερόμενοι πολὺ διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἃς περιφρουροῦμεν τὴν ἀκροφύλον καὶ ἐπιβλαβὴ ἀπόλαυσιν. Ἄς ἀγαπήσωμεν τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἐν γένει λοιπὴν ἀρετὴν κα

19 Ἀμφ: 6 3 6

ἃς παρουσιάσωμεν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἃς σπουδῶμεν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ἀγαθῶν ἔργων ἵνα καθ' ὅλον τὸ βίοτον τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς ἀποταμιεύωμεν πνευματικὸν κέρδος καὶ συγκνετρωθῶμεν μεγάλῳ πλοῦτον ἀρετῆς. Ἔτι θὰ ἀξιώσωμεν νὰ ρθώσωμεν εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ Κυρίου καὶ θὰ προσέλθωμεν μὲ παρρησίαν εἰς τὴν φοβερὰν καὶ πνευματικὴν τράπεζαν B καὶ νὰ μεταλάβωμεν τῶν μυστικῶν καὶ ἀθανάτων ἐκείνων ἀγαθῶν καὶ νὰ πληρωθῶμεν χάριτος ἐξ αὐτῶν μὲ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς μεσιτείας ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἤρσαν εἰς Αὐτὸν τὸν Χριστόν, τὸν φανθρῶτον ἡμῶν Θεὸν μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν Πατέρα καὶ συγχρόνως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνέκε δόξα, δύναμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένεσι

ΟΜΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΗΣ ΑΝΗΛΙΟΥΡΓΙΑΣ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ
ΒΑΗΜΙΟΥΡΓΕΣΕΩΣ Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΗΝ C

1. Σήμερον είμαι πλήρης χαράς, πού διλέπω σὰς τοὺς ἀγαπητοὺς μου. Διότι τόσοι δὲν χαίρουν· οὐτε αἱ σπο-
ργικοὶ πατέρες οὐτε εὐχαριστοῦνται πού τὰ τέκνα τῶν τοῦς
τρ γυρίζουν καὶ μὲ τοὺς καλοὺς τρόπους καὶ τὰς ὑπολαί-
πους περιποιήσεις τοὺς παρέχουν πολλὴν εὐχαρίστησιν,
καθὼς ἐγὼ τώρα χαίρω καὶ εὐχαριστῶμαι, διλέπων νὰ πρα-
γματοποιήται, ἡ πνευματικὴ αὐτῇ συγκέντρωσις μὲ τόσοι
μεγάλῃν εὐπρέπειαν καὶ νὰ ἔχη έντονον πόθον εἰς τὴν ἀ-
κρόασιν τῶν θεῶν λόγων καὶ νὰ περιφρονῇ τὴν σαρκικὴν
τροπὴν, D. ἐνῷ ἀποδίδεται εἰς πνευματικὸν συμπόσιον καὶ
ἀποδεικνύει, μὲ τὰ ἔργα αὐτὰ τοῦ λόγον τοῦ Κυρίου, ὃ ο-
ποῖος λέγει, «Ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ζήσῃ μόνον μὲ ἄρτον,
ἀλλὰ μὲ κάθε λόγον πού ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ
Θεοῦ».

Ἐμπρός λοιπόν καὶ ἡμεῖς ὡς μιμηθῶμεν τοὺς γεωρ-
γούς. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, ὅταν ἴδουν καθαρόν τὸν ἀ-
γρόν καὶ ἀπληλαγμένον ἀπὸ τὰ βλαβερὰ χόρτα, μὲ πολ-
λὴν ἀφθονίαν ρίπτουν τὸν σπῆρον, ἔτσι, καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ
μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τώρα τὸ πνευματικὸν αὐτὸ κτῆμα
εἶνα καθαρόν ἀπὸ τὰ ἐνοχλητικὰ πάθη καὶ φαρμακρονθῇ
ἡ πολυτέλεια καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν σκέψιν οὐτὶ ζήτη-
σιν οὐτε τραυμία, E. ἀλλὰ γαλήνη καὶ πολλὴ ἡσυχία, ἡ δὲ
διάνοια πρὸς τὰ ἄνω πτεροσυγίξει, καὶ διὰ τὰ ἔργα καλύπτε-
ρον, ἔχει, στραφῇ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ σεβέσσηται τὰ πνευ-
ματικά ἀντι τῶν σαρκικῶν, ὡς εἴπωμεν ὀλίγας σκέψεις πρὸς
τὴν ἀγάπην σας καὶ ὡς ἐπιχειρῶμεν νὰ ἀσχοληθῶμεν
σήμερον μὲ λεπτότερα νοήματα, παρασβέτοντες ἐνὼπιόν
σας διδάγματα ἀπὸ τὰς θείας Γραφάς.

Διότι δὲν δὲν ἐπιχειροῦσαμεν αὐτὸ τώρα, πού νη-
στεύομεν καὶ περιφρανοῦμεν τὴν κοιλίαν καὶ πού βασιλεύει
τόση πολλὴ γαλήνη εἰς τὴν ὁρθὴν σκέψιν, α. Α. πότε θὰ

I Ματθ 4. 1

ἡμπορέσωμεν νὰ παρουσιάσωμεν τὰ διδάγματα αὐτὰ εἰς
τὴν ἀγάπην σας, "Ὅταν ὑπάρχῃ πολυτέλεια καὶ λαιμαρ-
γία καὶ μεγάλῃ ὀκνηρία, Ἀλλὰ τότε οὐτε ἡμεῖς οἱ ἴδιοι θὰ
κάμωμεν τοῦτο καθὼς πρέπει, οὐτε σεῖς θὰ ἡμπορέσητε
νὰ δεχθῆτε κάτι σπουδαῖον ἀπὸ τοὺς λόγους μας, διότι θὰ
εἰσθε θυσιάζετε εἰς κάποιο σκότος τῆς ζήτησιν τῶν σκέ-
ψεων. Καὶ τώρα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν εἴ-
ναι εὐκαιρία διὰ διδάγματα αὐτοῦ τοῦ εἵους, ἀφοῦ πλέον
ἡ δούλη δὲν ἀντὶ τίθεται πρὸς τὴν οἰκοδεσποινίαν, ἀλλὰ ἐ-
γινεν αὐαγωγός καὶ ἐπιδεκνύει μεγάλῃν περὶ αρχίαν καὶ ὑ-
πακοήν, θαμνάσασα τὰ σκρτήματα τῆς σαρκὸς καὶ σταθερὰ
παραινέουσα εἰς τοὺς τεθνήκτας ἄνους. Διότ νηστεία εἶνα
ἡ γαλήνη τῶν ψυχῶν μας, ἡ καλὴ διαγωγή τῶν γερόντων,
ἡ παιδαγωγὸς τῶν νέων, ἡ δδασκαλὸς τῶν συνετῶν, B.
Αὕτῃ στολίζει μὲ διδάγμα κάθε ἡλικίαν καὶ κάθε χαρακτή-
ρα. Σήμερον πουθενὰ δὲν ἀκούγεται θόρυβος, οὐτε κραυ-
γὴ, οὐτε κρείττων κομμάτισμα, οὐτε τρεῖσματα μαγείων.
Ἀλλὰ ὅλα αὐτὰ ἀπέδωκεν ἡ πόλις μας μιμεῖ-
ται τώρα κάποιοι εὐπρεπὴ καὶ κοσμίαν καὶ συνετὴν κό-
ρην. Ὅταν λοιπὸν ἀντιλαμβάνομαι τὴν γενικὴν μετὰβο-
λήν, ἡ ὅποια ἔχει γινε, σήμερον καὶ ἀναλογίζομαι τὴν
χθεσινήν ἀκαταστάσιν, ἀπὸρῶ καὶ θαυμάζω τὴν δύναμιν
τῆς νηστείας, πῶς ἐισελθούσα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ καθε-
νὸς μεταμόρφωσε τὴν σκέψιν καὶ ἐκαθάρσε τὸν νοῦν, ὅχι
μόνον τῶν ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδιωτῶν. C. τῶν ἐλευ-
θέρων καὶ τῶν δούλων τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, τῶν
πλουσιῶν καὶ τῶν πτωχῶν, τῶν λαθόντων ἑλληνικὴν μόρ-
φωσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν βαρβάρων.

Ἀλλὰ δὲν λέγω τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἰδιωτῶν, Δ. ὅ-
τι καὶ τὴν συνεδρίαν αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως μετέστρεψε
πρὸς ὑπακοήν εἰς τὴν νηστείαν, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ὑπο-
λοίπους ἀνθρώπους. Καὶ δὲν εἶνα δυνατόν νὰ παρατηρή-
σῃ κανεὶς δὲ ἀφορὰν τῆς τραπέζης τοῦ πλουτοῦ καὶ τοῦ
πτωχοῦ. Ἀλλὰ παντοῦ ἡ τροφὴ εἶνα ἀπλή ἀπληλαγμένη
ὑπερπληνεία καὶ ἐπιδείξιας καὶ μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν
σήμερον προσέρχονται εἰς τὴν διττὴν τράπεζαν παρὰ ἀλ-
λοτε. ὅταν ὑπῆρχαν πολλὰ κορυκεύματα καὶ πολὺς γνῆ-
σος εἶνος. II.

2. Εἰδοτε, ἀγαπητοὶ μου, εἰσαγωγικῶς τὴν δύναμιν
τῆς νηστείας, δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ ἴδιος μὲ περισσο-
τέραν σήμερον προθυμίαν παρὰ προηγουμένως ἀρχίζω τὸν
λόγον πρὸς σὰς, διότι γνωρίζω, ὅτι ρίπτω τὸν σπῆρον εἰς
ἀγρόν γόνιμον καὶ θαυοκαρμμένον, ὃ οἷός τις δύναται συν-

τόμως νὰ μᾶς ἀποδώσῃ πολλαπλασίους τοὺς καρποὺς
"ἂς ἐξετάσωμεν λοιπὸν καλῶς, ἐὰν συμφωνήτε, τὴν δύ-
ναμιν τῶν λόγων οἱ ὅποιοι ἀνεγνώσθησαν σήμερον, τοῦ
μακαρίου Μωϋσέως.

⁷Ἐμπρός προσέχετε, παρακαλῶ, ἀκριβῶς ὅσα λέγομεν. Διότι θεὸς λέγει μετὰ ἰδικας καὶ ἀκείης, Β' ἀλλὰ ὅσα ἀκριβῶς θύναται, να παρέχη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πρὸς ὑμᾶς πάντας. Καὶ ποῖα εἶναι αὐτά. Κατ' ἀρχάς, ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἀξίζει, ἔδωκεν καὶ να ἀπαρίθμησιν, ὅσα ποιόν λόγον ὁ μακάριος αὐτός προφητήτης, ἐνῷ ἐξη-
σεν ἑπειτα, ὅτε πολλὰς γενεάς, ἐκθέτει αὐτά εἰς ἡμᾶς. Οὗ-
τοι ἀπλῶς αὐτοὺς ἀκούσαντες. Διότι, στὰν ἐξ ἀρχῆς ἔπλασε τὸν
ἀνθρώπων ὁ Θεὸς μέσω τοῦ θαυτοῦ τοῦ συνειστήναι με τοὺς
ἀνθρώπους καθ' ὃν τρόπον ἦτα δυνατόν να ἀκούσουν οἱ
ἀνθρώποι, * Α Τοιοῦτατρόπος λαίπλου ἤλαβε πρὸς τὸν Α-
δάμ, ἐπέπληξε τὸν Κάναν, συνείστην με τὴν Νώε, κατέ-
στης ξένον τοῦ Ἀδράμ, καθ' ὅταν ἀμαρτίαν τὸ γένος
τῶν ἀνθρώπων ἐξασκελεν εἰς πολλὴν ἀμαρτίαν, οὕτε τότε
ἀποστρέφει τελειὰς τῇ ἀνθρωπότητι ὁ Δημιουργὸς τοῦ
Κόσμου.

Ἄλλα ἐπεὶ μετὰ ταῦτα ἐγέναν ἄνδρες οἱ τῆς οἰκείας τῆτός Του ἐπιθυμῶνς νὰ ἀναυσηγοῦν τὴν ἀγάπην τῶν αὐτῶν, στέλλει ἐπὶ στολὰς, ὅπως πρὸς ἀνδράσιν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται μακριὰν, προσπαθοῦν νὰ ἐπαναφέρῃ πληροῦν Του τοὺς ἀνθρώπων γένους. Καὶ βωταίε μὲν τὰς ἐπιστολάς δὲ Θεός, τὰς ἔφερε δὲ ὁ Μωυσῆς Τ' ἔλεγαν λοιποὶ αὐτὸ ἐπὶ στολὰς: Κατ' ἀρχὰς ἐδημιουργήσεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν Β' ἔξῃται λοιπὸν, ἀγαπήτε, τοὺς λόγους τοῦ βασιμαστοῦ αὐτοῦ προφητοῦ καὶ τοὺς ἐξαιρέτων αὐτῶν. Διότι ὅλη μὲν οἱ ἄλλοι, προσφῶται ἔπ' ὃν ἡ δοῦα βὰ γίναναι μετὰ πολλῶν χρόνων ἥ δοῦα βὰ συμβῆναι κατὰ τοὺς χρόνους των. Οὐδὲ μακαρίων αὐτῶς προφητῆς, ἐνῇ ἔχοντες ἔπειτα τὸ ἀπὸ παλλὰς γενεαίς, δόνηγομένους ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἡ ἔωθον νὰ εἴπῃ δοῦα πρὸ τῆς ἐμφανισαίας τοῦ ἐδημιουργή- θεσαν ἀπὸ τὸν πλάστῃν τοῦ κοσμοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἔξῃς ἤρχισεν τὸν λόγον «κατ' ἀρχὰς ἐδημιουργήσεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» Ὁ σχεδὸν πρὸς ὅλους μας μὲ καθάραν τὴν φωνὴν λέγειν, μὴτὼς λοιποὶν λέγειν αὐτὰ διδοῦ σκόμειν ἀπὸ κατοίον ἀνθρώπων, ἡκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔδει- σεν εἰς αὐτὰ ὑπαρῆν ἀπὸ τὴν ἀνικατήριον. Αὐτοῖς παρρη- μῶσι καὶ τὴν γλώσσῃν μου εἰς τὴν ἐξήγησιν των ὅσαν λοιποὶν νὰ μὴ ἀκούσῃς πλεον αὐτὰ ἀπὸ τὸν Μωυσῆα, ἀλλὰ δὲ αὐτὴν γλώσσῃν αὐτοῦ ἀπὸ τὸν ἴδ' ὃν θένον των ὄλων.

ἔτσι παρακαλῶ, νὰ προσέχωμεν εἰς ὅσα λέγοντα, καὶ νὰ χαίρωμεθα διὰ τὰς σκέψεις μας εἴταμεν. Διότι οἱ λογιῶμοι τῶν ἀνθρώπων λέγουν, ὅτι ἐνέχουν δειλιὰν καὶ εἶναι ἐσφαλμένοι οἱ σκέψεις τῶν ¹

Μέ πολλήν εὐγνωσύνην ἀς δεχόμεθα ὅσα λέγονται, χωρίς νὰ υπερβαίνωμεν τὰ ἀνθρώπινα μέτρα καὶ νὰ ἀπολομέθα μὲ ὅσα υπερβαίνουν τὰς δυνατόειάς μας. Δι' ταύτην ἀκριβῶς ἔχουν παθεῖ οἱ ἔχθροι τῆς ἀληθείας, οἱ ὅτιοι ἡ θέλησις νὰ ἐξαρτήσονται τοῦ πᾶν ἀπὸ τῶν σκεψέας των καὶ δὲν ἠνέχοντο, ἐπὶ εὐνοίας ἀδυνατοῦν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχή νὰ ἐξετάσῃ τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ ταύτην ἀναφέρει τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ. Ο ἄνθρωπος δὲν ἔχει τὴν δύναμιν ὥστε τοῦ συνανθρώπου του τὴν τέχνην νὰ ἐξετάσῃ. Εἴμενοι λοιπόν, πᾶς ἀπὸ τὴν μεταλλοτεχνίαν γίνεται ὁ χρυσοῦς, ἡ πᾶς καθαρῆσα, ἀπὸ τὴν ὁμοίαν ἡ βασιλεὺς.

Αλλά δεν μπορείς να απαντήσεις. Έάν λοιπόν αυτά, τα οποία ερισκονται πρό των οφθαλμών κα, τα οποία η ανθρωπινότητα επεξεργάζεται λόγω της κακωσύνης του Θεού, δεν δυνάσκει να μάθης, τα δημιουργήματα του Θεού προσπαθής, άνθρωπε, να εξετάσης. Και ποιας συγγραφής δύνασκει να τύχη; Ε Πόση άπολογία θα κάμνης θέναν εις το σὺν σημείον παραφροσύνης και άσχετολογίας με όσα υπερβαίνουν τας δυνατόεις σου. Διότι τὸ νὰ λέγῃς ὅτ ὁ κόσμος ἔχει γινε. ὅτὸν ὑπάρχουσιν ὅλων και νὰ μὴ παραδέχῃσαι, ὅτ ἐξηκολούγησαν αὐτὸν ὁ δημιουργὸς πάντων ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας, τούτῳ θά ἦτο ἀποδείξεις ἁπαλῶς παραφροσύνης.

Κλείουν λοιπόν τὸν ἀγγελόμενον τὰ στόματα ὁ μακάριος οὗτος προφήτης, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ καμῇ ἀρχὴν τοῦ β' βιβλίου, ἐξ ἐξῆς ἀρχίῃ. Ἄ «ἐξ τὴν ἀρχὴν ἐδομ οὐρανὸς ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς αὐτὸν «ἐδομ οὐρανὸς», τιποτέ ἄλλο μὴ ἐρευνᾷς, ἀλλὰ μετὰπε νοφοροῦνιν πίστει εἰς ὅτι ἐλαχθὶ Διὸς ὁ Θεὸς εἶνα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα δημιουργοῖ καὶ μεταμορφώνει καὶ ρυθμίζει τὰ πάντα κατὰ τὴν θέλησιν Του. Καὶ προσέχε τοῦ μέγεθος τῆς συγκολληθώσεως καθόλου ἐν συζητῇ περὶ ἀπορίας δυνατόων, οὐτε λέγει, δὲ, ἐν ἀρχῇ ὁ Θεὸς ἐδομ οὐρανὸς τοὺς ἀγγέλους ἢ τοὺς ἀρχαγγέλους. Καὶ δὲν μάς ἄν ᾔδει αὐτὸν τὸν δοξῶν τῆς διασκαλαίας ἀπλῶς καὶ ἀκούτως. Β

'Επεὶ δὲ ἰδοὺς ἐπ' αὐτοῖς τὸν πρὸς τοῦτο ὁδηγούμενον

οποίοι συνεκινούντο από την παρούσαν ζωή και δεν ήθελαν να τύχουν να συλλοβίζονται δια το νοῦ, ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ πλὴν αὐτοὺς ὁδηγεῖ πρὸς τὸν δημιουργὸν τῶν ὅλων, διὰ νὰ λατρεύουν Αὐτόν, ἀπὸ γνῶσις τὸν τεχνίτην τοῦ παντός ἀπὸ τὰ ἔργα Του καὶ νὰ μὴ παραμένουν εἰς τὰ δημιουργήματα. Διότι, ἐὰν καὶ μετὰ τοῦτο δύνανται νὰ θεοποιῶν τὰ κτιστά καὶ νὰ ἐπιδεικνύουν σεβασμὸν εἰς τὰ ἀνευ δέξιας εἶδωλα, εἰς τοιοῦτον σημείον παρουσίας θὰ ἐσύροντο, ἐὰν ὁ Κύριος δὲν προέβαινε εἰς τὸσον μεγάλην συγκατάθεσιν.

3 Καὶ μὴ παρενεύσας, ἀγαπήτέ μου, τοῦ ὁ Μωσῆς ἀκολουθεῖ τὸν ἴδιον δρόμον ὁμῶν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰσαγωγικῶς πρὸς τοὺς ἀνοήτους Ἰουδαίους. Ὁ τὸν αὐτὸν δρόμον ὡς γνωστὸν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Παῦλος εἰς χρόνον χάριτος, ὅταν τὸσον πολὺ εἶχεν ἀποδώσει τὸ κήρυγμα θέλων νὰ διελθῇ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, κάμνει τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ, λέγων τὰ ἑξῆς. «Ὁ Θεός, ὁ ὅποιος ἔκαμε τὸν κόσμον καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν εἰς αὐτόν, αὐτὸς εἶναι, ἀπόλυτος Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ δὲν κατοικεῖ εἰς τοὺς ναοὺς, ποὺ κτίθονται διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἀνθρώπων, οὐτε ὑπηρετεῖται ἀπὸ χείρας ἀνθρώπων»³.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγκυρίζει, ὅτι αὐτὴ ἡ διδασκαλία ἦτο κατάλληλος δι' αὐτοὺς, ἠκολούθησεν αὐτὸν τὸν δρόμον διότι συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἀντιληπτικότητα ἐκείνων, ποὺ δεχόμενα, τὰ διδάγματα του, το αὐτοτρόπως ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὁδηγούμενος ἔκαμνε τὴν διδασκαλίαν. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇς ὅτι ἡ διαφορά τῶν προσώπων καὶ ἡ ἀνικανότης τῶν ἀκροατῶν (νὰ κατανοήσουν) εἶναι αἰτία αὐτοῦ, ἀκούε τὸν Παῦλον. Ὁ ὅταν ἐπετέλλε ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς, δὲν ἠκολούθη τὸν αὐτὸν δρόμον, ἀλλὰ διαφορετικὰ συνεζήτη πρὸς αὐτοὺς καὶ ἔλεγε. «Δ' αὐτοῦ ἐδημιουργήσαν τὰ πάντα, τὰ ἐπουράνια καὶ τὰ ἐπίγεια, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα εἴτε (εἶναι) θρόνος, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι, ὅλα δι' Αὐτοῦ καὶ δι' Αὐτὸν ἔχουν δημιουργηθῇ»⁴.

Καὶ ὁ ἰωάννης ὁ υἱὸς τῆς θρονῆς μετὰ μεγάλῃ φωνῇ ἔλεγε. «Ὅλα ἐγέναν δι' αὐτοῦ καὶ χωρὶς αὐτοῦ τίποτε δὲν ἔγινε ἀπὸ ὅσα ἔχουν γένει»⁵. Ὁ Μωσῆς ὅμως δὲν ὠμίλη-

3. Πράξ. 17. 24.

4. Εφεσ. 1. 16.

5. Ἰωάν. 1. 3.

σεν ἴσται Εὐλόγως, διότι δὲν ἦτο λογικὸν εἰς δαυτοὺς ἀκόμη γαλακτοτροφούμενοι νὰ δίδωμεν στερεὰν τροφήν. Ἐξαιτίας, ὅπως ἀκριβῶς οἱ διδάσκαλοι δεχόμενοι ἀπὸ τοὺς γονεῖς τὰ παιδιὰ παραδίδουν εἰς αὐτὰ τὰ πρῶτα γράμματα, οἱ δὲ γονεῖς παραλαμβάνοντες ἀπὸ αὐτοῦ τὰ παιδιὰ τὰ πλὴν τέλει μαθήματα τοὺς παρέχουν.

Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἐνήργησε καὶ ὁ μακάριος Μωσῆς καὶ ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Διότι ὁ μὲν Μωσῆς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ παρέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐδίδασκεν εἰς τοὺς ἀκροατὰς τὰ πρῶτα στοιχεῖα. Ἄ καὶ ὁ Παῦλος καὶ ὁ ἰωάννης ἀπὸ τὸν Μωσῆν ἀπὸ παρέλαβον αὐτὰ παρέδωκαν κοινῇ ταῦτα τελειότερα. Ἀντιλήφθημεν λοιπὸν ἦδη τὴν αἰτίαν τῆς συγκατάθεσεως καὶ ὅτι ὁμῶν καταλλήλως φαντασθεῖς ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὅλα ἐν γένει. Ἐξέθετε εἰς τοὺς ἀκροατὰς ἐκείνων ὅλας τὰς ἀνασκευὰς ὡς ζιζάνια ἀρέσεις τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὸ νὰ λέγῃ. «Κατ' ἀρχὰς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Διότι, καὶ ἐν προσέλθῃ ὁ ὁπαδὸς τοῦ Μανιχαίου καὶ ἰσχυρισθῇ, ὅτι προῖπτεκεν ἡ ὅλη καὶ ἐν προσέλθῃ ὁ ὁπαδὸς τοῦ Μαρκίωνος καὶ ἐν ὁπαδὸς τοῦ Οὐαλεντινίου καὶ ἐν ἑθνικῇ, λέγε πρὸς αὐτοὺς. «Κατ' ἀρχὰς ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ δὲν πιστεύε εἰς τὴν Γραφήν, νὰ ἀποστραφῇ κατὰ τὸ αὐτὸν ὡς παράφρων καὶ ἀνόητος. Β. Διότι ὅποιος ἄπιστος εἰς τὸν Δημ. συρρὸν τῶν πάντων, κατηγορῶν αὐτὸν δι' ἀποδίδει ψεῦδη εἰς τὴν πραγματικότητα, εἶναι δυνατόν ποτε νὰ τύχῃ συγγνώμης. Διότι ἐκεῖνο, ἔχον ἐπὶ πλαστον χρῶμα καὶ ἐνὶ παρῶν ἄκουσιν προσώπων ἐπεικείας κρύπτουν τὸν λύκον κάτω ἀπὸ τὸ δέρμα τοῦ προβάτου. Σὺ ὅμως μὴ ἀπατηθῇς, ἀλλὰ δὲ αὐτὸν τὸν λόγον νὰ μίσῃς αὐτόν, διότι, πρὸς αὐτὸν τὸν συνάνθρωπον προσποιεῖται, ἐπὶ εἰκελ, πρὸς δὲ τὸν Θεόν, τὸν Κύριον τῶν πάντων ἀνυπακούει πάλαιον καὶ δὲν αὐτὸ λαμβάνεται, ὅτι ἐναντ' αὐτοῦ, εἰς τὴν σωτηρίαν Του. Ὅμως ἡμεῖς, ὡς προσηλυτισμένοι ἀπὸ τὸν ἀραγῇ θράχον καὶ ὡς ἐπανελθόμενοι πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν. «Κατ' ἀρχὰς ἐδημ. οὐργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν»⁶.

Βλέπε, ὅτι ἡ θεία φύσις β' ἀλάμπει καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας, διότι, κάμνει, αὐτὴν ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην συνήθειαν, καθ' ὅσον πρότερον ἐπεξέτεινε τὸν οὐρανὸν καὶ τότε κάτω ἀπὸ αὐτὸν ἀπλώσε τὴν γῆν. Προηγούμενως τὸν ὅρασαν καὶ ἔπειτα τὰ θεμέλιον τοῖος εἶδε, τοῖος ἤκουσε, Δ. ὅτι εἰς τὴν ἀνθρωπίνην οἰκο-

δομήν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμβῇ αὐτὸ ποτὲ ὅταν ὁμοῦ διατάσῃ ὁ Θεός, τὰ πάντα ὑποχωροῦν εἰς τὴν θελήσιν τοῦ καὶ ὑποτάσσονται.

Ἄς μὴ ἐξετάζωμεν λοιπὸν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν, ἀλλ' ὡς θαυμάζωμεν τὸν δημιουργὸν καθοδηγούμενοι ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του. Διότι αἱ ἀσφατοι ἰδιότητες (δηλαδή ἡ αἰώνια δύναμις καὶ ἡ θεότης του) βλέπονται καθαρά, ἀπ' οὗτου ἐδημιουργήθη ὁ κόσμος, γινόμενοι νοηταὶ διὰ μέσου τῶν δημιουργημάτων Του. D

4. Καὶ ἐάν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας ἐπιμενοῦν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ προέλθῃ κάτι ἀπὸ τὸ ἡγδέν, θὰ ἐρωτήσωμεν αὐτοὺς ὅτι ὁ πρῶτος ἀνθρώπος ἐπλάσθη ἀπὸ χῶμα ἢ ἀπὸ τίποτε ἄλλο. Γενικῶς θὰ εἰπουν, ὅτι ἐπλάσθη ἀπὸ χῶμα καὶ θὰ συμφωνήσουν. Ἄς εἰπουν λοιπὸν εἰς ἡμᾶς πῶς προήλθεν ἡ φυσικὴ ἰδιουσιαιότης τῆς σαρκὸς ἀπὸ τοῦ χῶμα. Διότι ἀσφαλῶς ἀπὸ τοῦ χῶμα λάσπη καὶ πλινθος καὶ κεραμίδι καὶ ὀστρακὸν θὰ ἠδύνατο νὰ προέλθῃ. Πῶς ὁμοῦ ἐδημιουργήθη ἡ ἰδιουσιαιότης τῆς σαρκὸς, πῶς ἀπὸ μιαν ὑπάρχουσαν ὕλην προέρχοντα, ποιότητες διαφορῶν οὐσιῶν, ἦτο. τὰ ὅσα, τὰ νεῦρα, αἱ ἀρτηρίαι, τὸ λιπὸν, τὸ δέρμα, οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ αἱ πρᾶξις. E

Ἄλλα ὁμοῦ εἰς αὐτὰ δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀνοιξοῦν τὸ στόμα των ποτὲ. Καὶ θισαί ὁμιλῶ περὶ τοῦ σώματος μας, ζήτητικῶς μὲ τὸν ἄρτον, τὸν ὅποιον καθ' ἡμέραν τρωγομέν, ὃς μᾶς εἶπουν πῶς μεταβάλλεται εἰς αἷμα καὶ θερμότητα καὶ χολὴν καὶ διαφόρους χυμοὺς, ἐνῶ εἶναι ἐνὸς εἶδους. Καὶ αὐτὸς μὲν πολλὰκις ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ σίτου, τὸ δὲ αἷμα εἶναι κόκκινον ἢ μαθρον. 12 A

Ἄν λοιπὸν αὐτὰ ποὶ καθημερινῶς βλέπομεν ἐνώπιόν μας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ἐξηγήσουν ποτὲ, οὐδόλως δύναται νὰ ὁμιλήσουν περὶ τῶν ὑπολόγιτων δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐάν ὕστερα ἀπὸ τὸσον πλοῦτον ἀποδείξωμεν ἐπιμένον, διότι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐνισχύουν τὴν ἰδικὴν των φιλονικίαν, ἡμεῖς οὐτε καὶ τότε θὰ παύσωμεν νὰ λέγωμεν πρὸς ἐκείνους τὰ ἴδια «Καὶ ἀρχὰς ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν». Διότι μόνος τοῦ αὐτοῦ ὁ λόγος εἶναι ἱκανὸς νὰ καταρρίψῃ δλους τοὺς πύργους τῶν ἐχθρῶν καὶ νὰ ἐκρίνῃ ἐκ θεμελίων ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους σκέψεις. B

Καὶ ἐάν ποτὲ ἀργὰ θελήσουν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ

τὴν φιλονικίαν, (αὐτὸς ὁ λόγος) θὰ δυνηθῇ νὰ τοὺς ἀδηγήσῃ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας. «Ἀλλὰ ἡ γῆ ἦτο ἀδάκτος καὶ ἀδιαμόρφωτος». Εἰπέ μου, διὰ ποῖον λόγον τὸν μὲν οὐρανὸν ἔκτισεν λαμπρὸν καὶ τέλειον, τὴν δὲ γῆν ἐπαρουσίασεν ἀδιαμόρφωτον; Ὅστε τοῦτο ἔκτισε τυχαίως Ἄφου ἀντιληφθῇ ἀπὸ τὸ τελεώτερον τμήμα τῆς ἐπίσεως τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ, νὰ μὴ ἀφιερόληθς λοιπὸν οὐδόλως οὐτε νὰ νομίσης, ὅτι τοῦτο παρελείπεθ λόγῳ ἀδυναμίας Του.

Ἀλλὰ οὐτε καὶ δ' ἄλλον λόγον ἐδημιούργησε τὴν γῆν ἀδ' ἀμόρφωτον. E. Ἐπειδὴ δηλαδὴ αὐτὴ μᾶς εἶναι πρῶτος καὶ μήτηρ καὶ ἐξ αὐτῆς ἐδημιουργήθημεν καὶ τρεφόμεθα καὶ αὐτὴ εἶναι. δ' ἡμᾶς καὶ πατρὶς καὶ κοινὸς τάφος καὶ παλιν πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφομεν καὶ ἀπολαύομεν δι' αὐτῆς τὰ μέτρα ἀγαθὰ, διὰ τὰ μὴ ἀκτινίσου αὐτὴν (περὶ σότερον) ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς αἰ ἀνθρώποι, λόγω τοῦ ὅτι εἶναι ἀνεγκαια (δ' αὐτοὺς), τὴν παρουσιάσει, ὅτι προηγουμένως ἦτο ἀδιαμόρφωτος καὶ ἀσχημάτιστος, διὰ τὰ μὴ ἀποδοῦν εἰς τὴν φύσιν τῆς γῆς τὰ ἐξ αὐτῆς προερχόμενα ἀγαθὰ, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν αὐτὴν ἐκ τοῦ μηδενός.

Διὰ τοῦτο λέγει δ' «ἡ γῆ ἦτο ἀδάκτος καὶ ἀδιαμόρφωτος». Ὡς τοῦτοι καὶ ἐκτετατικῶς ἐστρέψωμεν τὴν σκέψιν σας πρὸς λεπτὰς ἐννοίας. D Δι' αὐτὸ πρέπει εἰς τὸ σημείον αὐτὸ νὰ σταματήσω τὸν λόγον μὲ τὴν παρόκλησιν νὰ μὴ λησμονήτε ὅσα ἔχουν λεχθῇ καὶ πάντοτε νὰ ἐνθυμῆσθε ζωηρῶς αὐτὰ καὶ ὅταν φύγετε ἀπ' ἐδῶ, εἰς τὴν τράπεζαν τῶν ὑλακῶν ἀγαθῶν, νὰ παραθέσετε καὶ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ. Καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος ὃς ἐπαναλαβάνῃ μερὰ ἀπὸ τὰ ἐδῶ λεχθέντα. ὃς ἀκούῃ ἢ σὺν ἑσέως καὶ εἰς διδασκωνται τὰ τέκνα καὶ οἱ ὀπαῖοι. Καὶ ὃς γίνῃ ἐν συνεχείᾳ ἡ οἰκία Ἐκκλησία δ' ἂ νὰ ἀπομακρυνεταὶ ὁ διάβολος καὶ νὰ δραπέτῃ ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων, που εἶναι ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας μας. Ἄς ἐπαναπαύεται εἰς αὐτὸν τὸν χώρον ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὃς περιστοιχίσῃ τοὺς ἐνοίκους ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ὁμόνοια. E

Διότι, ἐάν ἐνθυμῆσθε ὅσα ἐλέχθησαν προηγουμένως, μὲ περισσοτέραν προθυμίαν θὰ δέχεσθε ὅσα μετὰ ταῦτα δ' αὐτοῦ λόγου θὰ σπειρωμεν. Συνεπῶς καὶ ἡμεῖς μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν καὶ ἀφρονίαν θὰ μεταδίδωμεν αὐτὰ, τοῦ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ χορηγῇ, ὅταν βλέπωμεν τὴν θλάσσην ἐκείνων, ποὺ ἐστρέψωμεν. Διότι καὶ ὁ γεωργός, ὅταν θλάτῃ νὰ φυτρώσῃ οἱ σπόροι, ἐξετάζων μὲ πολλὴν προ-

θυμὸν τοὺς ἄγγρους, σπεύδε προθύμως νὰ υπερίρη καὶ ἀλλοὺς σπάρους.¹³ Α.

Β. Διὰ νὰ κόμειτε ἡμᾶς περισσώτερον προθύμως ἐξασφαλίσαιτε ὅσα μέχρι τώρα ἐλέχθησαν καὶ μετὰ τῶν ὁρῶν διδασκαλιῶν νὰ ἐπιδοσκινεῖτε πολλὴν φροντίδα διὰ τὴν ὀρθὴν ζωὴν. «Διότι, λέγει, τὸ φῶς σας ὡς λάμπη ἔμπρός εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἴδουν τὰ κατὰ σας ἔργα καὶ δοξάσουν τὸν Πατέρα σας τὸν αὐτόνιον».¹⁴ Διὰ νὰ συμφωνῇ ἡ ζωὴ μὲ τὴν διδασκαλίαν, καὶ ἡ διδασκαλία νὰ διακηρύττῃ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς. Διότι, ἡ πίστις χωρὶς ἔργα εἶναι νεκρά καὶ τὰ ἔργα χωρὶς πίστιν εἶναι πάλιν νεκρά.¹⁵ Διότι, καὶ ἐὰν ἀκόμη ἔχωμεν ὑγιεῖς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ἀλλ' ἀδιοφορῶμεν διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας, δὲν ἔχομεν κομμίσιν ὠφέλειαν ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς πεποιθήσεως. Β. Καὶ εὖν πάλιν ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας καὶ ἡμεῖς ἀτελεῖς εἰς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ὅτε ἔτσι ἔχομεν κάποιον ὠφέλειαν. Δ' αὐτὸ πρέπει καὶ ἀπὸ τὰ δυο μέρη νὰ συσφίγγεται αὐτὴ ἡ πνευματικὴ οἰκοδομὴ. «Διότι, λέγει, καθένας, τοῦ ἀκούε, τὰ λόγια μου αὐτὰ καὶ τὰ ἐκτελεῖ, θὰ ἐξομοιωθῇ μὲ ἄνθρωπον συνετόν».¹⁶

Πρόσεχε πῶς θέλει ὁ Κύριος, ὅχι μόνον νὰ ἀκούωμεν τὰ λόγια Του, ἀλλὰ καὶ νὰ τα ἐφαρμόζωμεν καὶ διὰ τῶν ἔργων νὰ ἀπαδεικνύωμεν τὴν ὑπακοήν μας καὶ ὠνόμασε συνετὸν ἐκεῖνον, πού ἐπιδοσκινεῖ ἔργα σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους. Ἐκεῖνον δέ, πού σταματᾷ εἰς τοὺς λόγους, τὸν ὠνόμασεν, εὐλόγως, ἀνόητον. Διότι αὐτὸς, λέγει, ἐθεμελίωσε τὴν οἰκίαν τοῦ εἰς τὴν ἄμικον. Οὐ Δι' αὐτὸ δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸ κτύπημα τῶν ἀνέμων καὶ κατέρρευσε. Διότι, τοιαῦτα δεδαίως εἶναι αἱ ἀδρανεῖς ψυχαί, αἱ ὁποῖαι δὲν στηρίζονται εἰς πνευματικὰ θεμέλια. Δὲν γίνεται ἀσφαλῶς ἐδῶ λόγος περὶ οἰκοδομῆς καὶ οἰκίας, ἀλλὰ περὶ τῶν ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι ὑψίστανται ταραχὴν ἀπὸ τὸν τυχόντα πειρασμόν. Μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνέμου, τῆς βροχῆς καὶ τῶν ταταμῶν ἀδύλωσε τὴν ἐπίθεσιν τῶν πειρασμῶν. Διότι ὁ σταθερὸς καὶ ὁ ἀγρυπνῶν καὶ ὁ σωφρων ἀποδίδει περ σὺς τερον ἰσχυρὸς αὐτοῦ (τοῦ πειρασμοῦ) καὶ, ὅσον τὰ σχετικὰ μὲ τὴν θλίψιν ἐντείνονται, τοσούτῳ τῆς ἀνδρείας αὐξάνονται. Β. Ἀντιθέτως ὁ ἀδρανὴς καὶ ὁ δειλὸς καὶ ὅταν ὀλίγη αἰὼρα πειρασμοῦ πνεύσῃ, ἀμέσως κλονίζεται, καὶ πίπτει.

7. Mat. 5, 16.

8. 1. Tim. 2, 9.

9. Mat. 7, 24.

ὅχι ἀπὸ τὴν φυσικὴν δύναμιν τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς θελήσεως.

Δ' αὐτὸ πρέπει, νὰ ἡμεῖς συνετοὶ καὶ ἀγρυπνοὶ καὶ δ' ὅλα ἔτοιμοι, ὅτε καὶ εἰς τὴν ἀνεσίαν νὰ ἡμεῖς γυμνασμένο καὶ κατὰ τὰς ἐπερχομένας θλίψεις νὰ ἡμεῖς συνετοὶ καὶ πολὺ εὐγνώμονες, διαρκῶς εὐχαριστοῦντες τὸν φιλάνθρωπον Θεόν. Ε. Ἐὰν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ρυθμίζωμεν τὰ τῶν ἐαυτῶν μας, θὰ ἔχομεν πλουσίαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι θὰ ἠμπορώσωμεν καὶ τὴν παροῦσαν ζωὴν ἀσφαλῶς νὰ διέλθωμεν καὶ πολλὴν παρρησίαν διὰ τὴν μελλούσαν ζωὴν νὰ ἐξασφαλίσωμεν. Ἐπεὶ ὅλοι νὰ ἀξιώθωμεν αὐτῆς μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα πρέπει δοῦσα, δύναμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡ ΤΗ

ΕΙΣ ΤΑ ΨΑΛΜΟΙΑ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΕΛΗΜΟΥΡΓΗΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΗΝ, ΕΡΞ ΤΟΥ, ΚΑΙ ΕΠΙΝΕ ΗΡΑΣΣ ΚΑΙ ΕΠΙΝΕ ΠΡΩΤΗ, ΗΜΕΡΑ ΠΡΩΤΗ 14 Α

1 Ἡ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν ἀμείβετο με θησαυρόν, διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐν κάποιοις θυνήθῃ νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐκεῖ ἓνα μικρὸν τελεῖον, θὰ ἀποκομίσῃ μεγάλον πλοῦτον, ἔτσι θεοσέως συμδανει καὶ ἐκ τῆς Ἁγ Γραφῆς. Ὡς μετὰ εἰς μίαν μικρὰν λέξιν εἶναι δυνατόν νὰ εὕρῃ κανεὶς μεγάλην δύναμιν ἐννοῶν καὶ ἀνεκφράστου πλοῦτον. Ὁχ μονάχα με θησαυρόν, ἀλλὰ καὶ με πηγὴν παραδίδονται τὰ θεὰ λόγια, τοῦ τρέχει ἀφθονον ὕδωρ καὶ πολὺ ὀρυκτικά. Κα τοῦτο με αὐτὰ τὰ ἔρνα ἐδιδάχθημεν χθές βλο.

Διότι ἀρχισάντες ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ διδίου τῆς δημιουργίας, ἐτελειώσαμεν τὴν διδασκαλίαν εἰς τὸ «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδημιουργήσεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν καταρθώσαμεν νὰ ἀντιληφθῶμεν ὁλόκληρον τὸ νόημα. Εἶναι πολὺς ὁ πλοῦτος τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀφθονία τῶν νομάτων τῆς πνευματικῆς αὐτῆς πηγῆς. Κα, μὴ ἀπορησ, ἐὰν ἐπάβαμεν ἡμεῖς αὐτὰ καὶ οἱ πρόγονοί μας ἐξήγηθησαν κατὰ τὴν δυναμὴν τῶν τῶ ὕδωρ αὐτῆς καὶ οἱ μεταγενέστεροί μας τὸ αὐτὸ θὰ ἐπιχειρήσουν νὰ κάμουν καὶ πόλιν τοιοῦτοτρόπως δὲν θὰ δυνήθουν νὰ τὸ ἀδείασουν ὅλο. Ἀλλ' αὐξάνε ἡ ροὴ καὶ δυναμύνουν τὰ ρεύματα. Διότι τοιαύτη εἶναι ἡ ἰσχυροσασία τοῦ πνευματικοῦ ὕδατος. Ὅσον περισσότερον διηλαθῇ με ἀφθονίαν θελήσῃ κανεὶς νὰ ἀντλήσῃ τὸ ὕδωρ ἐξ αὐτῆς, τόσοον περισσότερον ἐκενὴ ἀναβλύξῃ καὶ μεγαλύνει ἡ πνευματικὴ χάρις. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἔλεγεν· «Ἐὰν κανεὶς διψᾷ, ἔς ἐλθῇ πρὸς ἐμὲ καὶ ἀς πῖν. Ἐκενός, που πιστεύῃ εἰς ἐμὲ ὅπως εἶπεν καὶ ἡ Γραφή, θὰ τρέξουν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ποταμοῦ ὕδατος ζωντος». Ὡς παρουσιάσων εἰς ἡμᾶς τὴν ἀφθονίαν τῶν νομάτων. Ἀφοῦ λοιποῦ τοιαύτη εἶναι ἡ ἰσχυροσασία τοῦ πνευματικοῦ ὕδατος, ἐμ-

πρὸς ἀς φέρωμεν ὁ καθεὶς τὰ δοχεῖα τῆς σκέψεώς μας ἀφθονῶς, ἵνα ἀφοῦ γεμίσαμεν αὐτά, ἐπιστρέψωμεν. Διότι, ὅταν ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος ἱδῇ θερμὸν πόθον καὶ ἱωηρὰν τὴν σκέψιν, τότε πλουσιοπαρόχως χρηργί τὰς δωρεὰς τῆς Ἀφοῦ λο. που ἀποσκορυνθῶμεν ἀπὸ τὰς κοσμικὰς μεριμνας καὶ τὰς φροντίδας, αἱ ὁποῖαι μᾶς συμπίπτουν ὡς ἀκανθαί, καὶ ἀποσύρωμεν ἀπὸ αὐτὰς τὴν σκέψιν μας, θς μεταφέρωμεν ἐξ αὐτῶν ὁλόκληρον τὴν διάνοιάν μας εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν. Ἐ διὰ νὰ ἀτελῶμεν ἀπ' ἐδῶ, ἀφοῦ δεχθῶμεν πολλὴν ὠφέλειαν καὶ ἀποκαμίσωμεν μεγάλα καὶ γεννοῖα κέρδη.

Διὰ νὰ γίνῃ ὁ λόγος σαφέστερος, θὰ σᾶς ὑπενωθίσω ὀλίγα ἐκ τῶν λεχθέντων χθές, διὰ νὰ συνάψωμεν εἰς ἓν αὐτὰ τὰ ὅσα σήμερον θὰ λεχθῶν με ἐκεῖνα. τὰ ὁποῖα ἐλέχθησαν χθές. Ἀπεδεικνύομεν λοιποῦ χθές, καθὼς ἀκριβῶς ἀνθυμείσθε, πῶς ὁ μακάριος Μωϋσῆς δηγούμενος εἰς ἡμᾶς τὴν δημιουργίαν τῶν ὁρατῶν αὐτῶν ἀντικειμένων ἔλεγεν, ὅτ «Ἐκ τὴν ἀρχὴν ἐδημιουργήσεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἡ δὲ γῆ ἦτο ἀβάτος καὶ ἀδιαμόρφωτος» καὶ σᾶς ἐξηγεῖται διὰ ποίαν αἰτίαν καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἔκαμε τὴν γῆν ἔτσι ἀδιαμόρφωτον καὶ ἀσχημάτιστον 15 Α καὶ νομίζω, ὅτ, ὅλο γενικῶς με ἀκριβῶς τὰ γνωρίζετε. Ἀνάγκη λοιποῦ σήμερον νὰ ἐπιτελεσθῶμεν ὅσα ἐν συνεχείᾳ ἐλέχθησαν. Καὶ ἐπειδὴ εἶπε κατόπιν, «ἡ δὲ γῆ ἦτο ἀβάτος καὶ ἀδιαμόρφωτος» διδάσκει, ἡμᾶς διὰ ποῖαν αἰτίαν ἦτο ἀβάτος καὶ ἀδιαμόρφωτος, καὶ σκοπὸς ἐκάλυπτε τὴν ἄβυσσον, ἐνῶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔπνεε ἐπ. τῆς ἐπιφανείας τῶν ὕδατων. Ἐξέταξε, παρακαλῶ, ἰδῶ τὴν ἀπλότητα τοῦ μακαρίου προφήτου Β καὶ πῶς δὲν διηγείται ἓνα πρὸς ἓνα τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀφοῦ μᾶς ἐδίδαξε τὰ σπουδαιότερα καὶ ἀνέφερε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὰ ὑπόλοιπα παραλείπει. Ἐνῶ ὁ λαὸς τοῦ θεοῦ δὲν ἀμίλησε διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν ὕδατων, λέγει· «Κα, σκότος ἐκάλυπτε τὴν ἄβυσσον ἐνῶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔπνεε ἐπ. τῆς ἐπιφανείας τῶν ὕδατων». Τοῦτο λοιποῦ ἦτο ἐκεῖνο, που ἐκάλυπτε τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς, δηλαδὴ τὸ σκότος καὶ ἡ ἄβυσσος τῶν ὕδατων.

Ἐδιδάχθημεν ἐδῶ, ὅτ ὅλο αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ἦτο ἄβυσσος ὕδατων, ἡ ὁποία ἐκαλύπτετο ἀπὸ σκότος καὶ εἶχεν ἀνάγκην τοῦ αφοῦ δημιουργοῦ, ὥστε νὰ φαιρῇ ὅλην αὐτὴν τὴν ἀσφάνειαν καὶ νὰ φέρῃ τὰ πάντα εἰς κάποιαν εὐτασίαν. Καὶ λέγει· «Καὶ σκότος ἐκάλυπτε τὴν ἄβυσσον, κα, τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔπνεε ἐπ. τῆς ἐπιφανείας.

ας τῶν ὁσέτων». Ὁ Τί σημαίνουν αὐτά τὰ λόγια. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, λέγει, ἔπνεε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. Μοῦ φαίνεται, ὅτι τοῦτο σημαίνει, ὅτι εἰς τὸ ὕδωρ εἶχε κάποια ζωτικὴ ἐνέργεια σπολὴ καὶ δὲν ἦσαν ἀπλῶς στάσιμον καὶ ἀκίνητον, ἀλλὰ κινούμενον καὶ διαθέτον κάποιαν ζωτικὴν δύναμιν. Διότι τὰ ἀκίνητον εἶνα ἐντελῶς ἀχρηστον, τὸ δὲ κινούμενον κατέλληλεν διὰ πολλὰ.

2. Διὰ τὴν μᾶς διδασχὴν λοιπόν, ὅτι τὸ ὕδωρ αὐτὸ, τὸ πολὺ καὶ ὀδύνητον, ἔχει κάποιαν ζωτικὴν δύναμιν, διὰ τοῦτο λέγει «καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἔπνεε ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος». Καὶ δὲν ἀναφέρει τοῦτο τυχαίως εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ Θεῖα Γραφή, ἀλλὰ διότι κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς διδασχῆς, ὅτι ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὕδατα παρήχθησαν καὶ τὰ ζῶα κατ' ἐντολὴν τοῦ Δημιουργοῦ τῶν πάντων. Ὁ Δ. αὐτὸ ἀπὸ τοῦτο πλέον διδάσκει τὸν ἀκροατὴν ὅτι δὲν ἦτο ἀπλῶς στάσιμον ὕδωρ, ἀλλὰ ἐκινεῖτο καὶ διήρχετο καὶ τὰ πάντα θάλυπτε.

Ἐπειδὴ λοιπόν παντοῦ εἶχεν ἀρχεῖλαις ἡ ἀμορφία τῶν ὁρατῶν, ἔδωκεν ἐντολὴν ὁ ἀριστοτέλης Θεὸς καὶ διασκορπίσθαι ἡ ἀμορφία, καὶ τὸ κάλλος αὐτὸ τὸ ἀπροσδιόριστον τοῦ φωτός τοῦ ἐφαίνεται, ἀφ' οὗ παρήχθη, ἀπεμάκρυνε καὶ τὸ αἰσθητὸν σκότος καὶ τὰ πάντα ἐπλήρωσε φῶς. Ἐ καὶ εἶπε, λέγει, ὁ Θεὸς «καὶ γίνη φῶς. Καὶ ἔγενε φῶς». Εἶπε καὶ ἔγινε. Διέταξε καὶ τὸ μὲν σκότος ἀπεμακρύνθη, τὸ δὲ φῶς παρήχθη. Εἶδες τὴν ἀπερίγραπτον δύναμιν;

Ὅμως οἱ προκατελημμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ μὴ παρακολουθοῦντες τὸν εἰρῶν τῶν λόγων καὶ οἱ μὴ προσέχοντες τὸν μακάριον Μωϋσῆν ὁ ὁποῖός ἔλεγε «κατ' ἀρχὴν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ ἐν συνεχείᾳ προσέθετε. «Ἦν δὲ γῆ ἡτο ἀθέατος καὶ ὁσέτος»⁹. Αἰδοῦντες ὅτι εἶχε καλυφθῇ μὲν σκότος καὶ ὕδατα¹⁰. Αἰδοῦντες ὅτι εἶσι ἐφάνη καλὸν εἰς τὸν Κύριον τὴν δημιουργήσασα αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, αὐτὰ λοιπόν οἱ προκατελημμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐκ τῶν προτέρων ὁπῆρχε ἡ ὕλη καὶ τὸ σκότος. Τὸ μεγαλύτερον ἀνοησία ἀπ' αὐτὴν ἡδύνατο νὰ ὑπάρθῃ. Ἀκούεις «κατ' ἀρχὴν ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ ὅτι ἐκ τοῦ μηδενὸς προήλθον τὰ ὄντα καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι προὔπῆρχεν ἡ ὕλη. Καὶ ποῖος ἐκ τῶν συνετῶν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀνακρίβῃ αὐτὴν τὴν ἀνοησίαν. Μῆτις ὁ Δημιουργὸς εἶνα ἄνθρωπος διὰ τὴν ἐξ ἡ ἀνάγκην κάποιου ὀπακείου καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ ἐπιδείξῃ τὴν δύναμιν τῆς τέχνης του. Εἶνα Θεός, εἰς

τὸν ὅποιον τὰ πάντα ὑπαχωροῦν, δημιουργεῖ διὰ λόγου καὶ προσταγῆς. Πρόσεχε λοιπόν, εἴπε μόνον, καὶ ἔγινε τὸ φῶς καὶ ἔφυγε τὸ σκότος. Β.

«Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ σκότος». Τ. σημαίνει διεχώρισεν, «Ἐδωκεν εἰς τὸ καθένα χωριστὸν τόπον καὶ προσδιώρισεν τὸν κατάλληλον χρόνον. Καὶ ὅταν ἔγινεν αὐτὸ δίδει εἰς τὸ καθένα τὸ ἀρμόζον ὄνομα. Καὶ ὡνόμασε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος νύκτα. Εἶδες ἀρίστην διαίρεσιν καὶ δαυσαστὴν δημιουργίαν, κάθε νοῦν ὑπερβαίνουσαν, ἡ ὁποία ἔγινε μόνον μὲ τὸν λόγον καὶ τὴν ἐντολὴν, Εἶδες πόση συγκρατῆσα ἡ ἐχρησιμοποίησεν ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης καὶ περὶ σφόδρα ὁ φιλόσοφος Θεὸς ἐν τῇ προσπάθειᾳ του νὰ μορφωσῇ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς γλώσσης τοῦ προφήτου, ὥστε νὰ γνωρίζουν τὴν τάξιν τῶν δημιουργημάτων καὶ τοιοῦς εἶνα, ὁ Δημιουργὸς τοῦ παντός καὶ πῶς ἐδημιουργήθῃ τὸ κάθε τι. Γ.

Καὶ ἐπειδὴ ἀκόμη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἦτο ἀτελέστερον καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀντληθῇ τὰ τελειότερα δι' αὐτὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἀφ' οὗ ἐκίνησε τὴν γλῶσσαν τοῦ προφήτου συμφωνῶς πρὸς τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν, τὰ πάντα ἔτσι λέγει εἰς ἡμᾶς.

Καὶ διὰ τὴν ἀντιλήψιν, ὅτι ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν τὴν συγκρατῆσιν τῆς διηγήσεως λόγῳ ἀτελείας τῆς διανοίας μας, πρόσθετε τὸν υἱὸν τῆς θροῦτης. Ὅταν τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς ἀρετὴν προέκοιεν, ὁ Ἅγιος Ἰωάννης δὲν ἠκολούθη πλεον αὐτὴν τὴν ὁδὸν ἀλλὰ ἐδηγόουσε τοὺς ἀκροατὰς εἰς ὑψηλοτέραν διδασκαλίαν. Ὅταν εἶπε Β. «Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πνευματικῆς καὶ ὁλικῆς δημιουργίας ὑπῆρχεν ὁ Λόγος καὶ ὁ λόγος ἦτο πρὸς τὸν Θεόν καὶ Θεὸς ἦτο ὁ Λόγος»,¹¹ προσέθετε ὅτι ἦτο τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ ὁποῖον φωτίζει κάθε ἀνθρώπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.¹²

Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἔδωκε τὸ φῶς τοῦτο τὸ αἰσθητὸν, τὸ ὁποῖον παρήχθη μὲ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἀπέκρυψε τὸ σκότος τοῦ φαίνεται, τοιοῦτοτρόπως καὶ τὸ νοητὸν φῶς ἀπεμάκρυνε τὸ σκότος τῆς πλάνης καὶ τοῦ πλάνου μένους ὡδήγησε πρὸς τὴν ἀλήθειαν.

3. Ἀς δεχθῶμεν λοιπόν μὲ μεγάλην προθυμίαν τὰ δ-δάγματα τῆς Θεῖας Γραφῆς καὶ ἂς μὴ παραθεωρῶμεν τὴν ἀλήθειαν. Ἐ οὕτως νὰ παραμένωμεν εἰς τὸ σκότος, ἀλλὰ ἂς

9. Ἰωάν. 1, 1.

10. Ἰωάν. 1, 9.

σπευδόμεν πρὸς τὸ φῶς καὶ ὅς κάμνωμεν ἔργα θεῶν τοῦ φωτός καὶ τῆς ἡμέρας, καθὼς καὶ ὁ Παῦλος συμβουλεύει λέγων ὡς εἶναι ἡ συμπεριφορά μας σμνή, ὅπως ἔταν εἶναι ἡμέραν⁴ καὶ ὡς μὴ καταγινώμεθα μὲ τὰ ἔργα τοῦ σκότους.

Καὶ ὠνόμασε, λέγει ὁ Μωϋσῆς ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος νύκτα. Εἶναι ὅμως ἀναγκαῖον νὰ ἐπιαναλάβωμεν τοῦτο, τὰ ὁποῖον δὲ ὀλίγον μᾶς διέφυγεν. ¹² Ἄ Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶπε, νὰ γίνῃ φῶς καὶ ἔγνε τὸ φῶς, προσέθεσε. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι τὸ φῶς ἦτο καλόν. Πρόσεχε ἀγαγαπῆτέ μου ἔδω πάση εἶνα ἡ μετριοφροσύνη τῶν λόγων. Δὲν ἐγνωρίζε λοιπὸν ὁ Θεὸς δὲ, ἥτο ὥρα καὶ ἡ ὥσις τοῦ κόσμου πρὶν γίνῃ ὁ κόσμος, ἀλλὰ ἀντιλήφθη τὴν ὥραιότητα τῆς δημιουργίας μετὰ ἀπὸ αὐτῆν. Καὶ ποῖος ἐκ τῶν συνετῶν θὰ ἔλεγε αὐτό, Διότι, ἐάν ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἀσχαλεῖται μὲ κάποιαν τέχνην, προτοῦ κατασκευάσῃ τὸ δημιούργημα του καὶ προτοῦ ολοκληρώσῃ αὐτό, συνήθως γνωρίζει τὴν χρησιμότητα, τὴν ὅποσαν παρέχει, τὸ δημιουργημά του, πολὺ περισσότερον ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου, ποὺ ἐδημιούργησε τὰ πάντα διὰ τοῦ λόγου ἐκ τοῦ μηδενός, ἐγνωρίζε πρὸ τῆς δημιουργίας, ὅτι τὸ φῶς εἶνα, ὥρα¹³.

Διὰ τοῖον λοιπὸν λόγον ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν τὴν λέξιν, Συμφωνοῦν πρὸς τὰς ἀνθρωπίνους συνήθειας δεκτικῶν μετριοφροσύνης ἀμιλεῖ ὁ μακάριος αὐτὸς προφήτης. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἄνθρωποι, ὅταν κάμνουν κάτι μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ τελειώσουν οἱ κόποι των τότε ἀπὸ τὸν κάματον ἀποσπῶν διὰ τὰ δημιουργήματά των καὶ τὸν ἑαυτὸν, καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ ἡ Θεία Γραφή τώρα συμβαδίζουσα μὲ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀκοῆς μας, λέγει, «Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ὅτι ἦτο ὥραϊον» καὶ τότε προσέθεσε «Καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ ὠνόμασε τὸ φῶς ἡμέραν καὶ τὸ σκότος νύκτα» καὶ χωριστὴν θέσιν εἰς τὸ καθένα ὥρισεν, ὧς ἀφοῦ ἔθεσεν ἐξ ἀρχῆς διὰ τὸ καθένα περιορισμούς ὥστε πάντοτε νὰ φυλάττῃ αὐτοὺς ἀπαρρόβωτους.

Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῇ καθὲ συνετός ὅτι ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον οὔτε τὸ φῶς ὑπερβῆκε τὰ ὅριά του, οὔτε τὸ σκότος παρεβίασε τὴν τάξιν του, διὰ νὰ προκαλεθῇ σύγχυσις καὶ ἀτάξια. Καὶ τοῦτο μόνον λοιπὸν εἶνα ἄρκετον νὰ ἐπαναφέρῃ πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν ὑπακοὴν τῶν

ἀληθεῶν τῆς Θείας Γραφῆς ἕκαστος, οἱ ὁποῖο θέλουν νὰ ἀγνωμονοῦν, ὥστε νὰ δυνάμην νὰ μιμηθῶν τὴν τάξιν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ὅ τὰ ὁποῖα τηροῦν ἀπαρέγκλιτον πορείαν καὶ νὰ μὴ ὑπερβαίνουσιν τὰ μέτρα των, ἀλλὰ καλῶς νὰ γνωρίζουν τὴν φύσιν των.

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἔθεσεν εἰς τὸ καθένα ὄνομα καὶ συνεκέντρωσε καὶ τὰ δύο εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, λέγει, «Καὶ ἔγνε ὁραθὶ καὶ ἔγνε πρῶτῃ, ἡμέρα πρώτη» Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ παρουσιάσῃ ἠνωμένον τὸν χρόνον, ὠνόμασε ἡμέραν πρῶτην τὸ τέλος τῆς ἡμέρας καὶ τὸ τέλος τῆς νυκτός, διὰ νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς τὰ πράγματα τάξιν καὶ συνέπειαν καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπικρατήσῃ σύγχυσις. Ἐπὶ πλέον βινώμεθα νὰ γνωρίζωμεν διδασκόμενοι ἀπὸ τὸ Ἄγ.ον Πνεῦμα διὰ τῆς γλώσσας τοῦ μακαρίου τούτου προφήτου, Ἐ ποῖα ὄντα ἐδημιούργησεν κατὰ τὴν πρῶτην ἡμέραν καὶ ποῖα κατὰ τὰς ὑπολοίπους.

Καὶ τοῦτο εἶνα γνωρίσμα τῆς μετριοφροσύνης τοῦ φιλοφρονιστοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν εὐρίσκειτο εἰς ἀδυναμίαν ἡ παντοδυναμία χειρὸς καὶ ἡ ἀπερος σοφία Αὐτοῦ, νὰ δημιουργήσῃ τὰ πάντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Ἀλλὰ διότι, λέγω ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Καὶ ἐν ῥητῇ ὀφθαλμοῦ δύναται. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἐδημιούργησε τίποτε ἐκ τῶν ὄντων διὰ τὸν ἑαυτοῦ του, καθ' ὅσον δὲν ἔχει ἀνάγκην κανενὸς ὡς ἀνεξέτης. ¹⁴ Ἄ Τὰ πάντα ἐκαμεν ἀπὸ φιλοφρονισμοῦ καὶ ἀγαθότητος δι' αὐτὸ πνευματικῶς δημιουργεῖ τὸν κόσμον καὶ μᾶς παρέχει συγκριμένην γνώσιν τῶν ἔργων του μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ μακαρίου προφήτου, ἵνα ἀφοῦ διδασκώμεν ἀκριβῶς μὴ ὑποπιπῶμεν εἰς σφάλματα, ὅπως ἔκεινοι, οἱ ὁποῖοι ὑποκινούμενα ἀπὸ ἀνθρωπίνης σκέψης, διότι ἐάν ὑπάρχουν μερικοὶ οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται, ὅτι βλα τὰ ὄντα ἔχουν γίνε, μόνο τους, καίτοι αὐτὰ ἔχουν δημιουργηθῇ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, ἐάν δὲν ἐχρησιμοποίηται τόσο μεγάλη μετριοφροσύνη καὶ σαφὴ διδασκαλία, τί δὲν θὰ ἐπὶ αὐτοῦσαν ὅσαι ἐνδιαφερόντα διὰ νὰ λέγουν καὶ νὰ κάμουν τὰ πάντα ἐναντίον τῆς σωτηρίας τοῦ ἑαυτοῦ των. ¹⁵

4 Διὸ τί ἡμπερούσε νὰ εἶνα περισσότερον θλιβὸν καὶ ἀνόητον ἀπὸ ἑκείνους, ποὺ ἐπ χειρὸν νὰ λέγουν αὐτά, καὶ τοὺς ἰσχυρίζομένους διὰ ὅτι τὰ ὄντα ἔχουν μόνον των δημιουργηθῇ καὶ ἑκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐατέρησαν ὁλοκληρὸν τὴν δημιουργίαν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν πρόνοιαν Του, διότι πῶς εἶναι δυνατόν, εἰπέ μου, τόσο πολλὰ στοιχεῖα νὰ ἔχουν λογικὴν συνέπειαν καὶ τόσο μεγάλος διάκασμος νὰ κατευθύνεται χωρὶς κυβερνήτην καὶ ἐξουσιαστήν των δ-

4 Εωμ, 13, 19.

λεον. Και κανένα πλοῖον δὲν θὰ δυνηθῇ ποτὲ νὰ διαπλεύσῃ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης χωρὶς κυβερνήτην, οὔτε στρατιωτὴς νὰ ἐκτελέσῃ νενυσίον ἔργον χωρὶς τὴν ὁδήγιαν τοῦ στρατηγοῦ, οὔτε οἶκος νὰ ἀνεγερθῇ χωρὶς νὰ εἶναι παρὼν ὁ κτίστης. Ἐπεὶ οὖν δὲ ἀπειροὶ αὐτὸς κόσμος καὶ ἡ ἁρμονικὴ διάταξις τῶν στοιχείων αὐτῶν ἦτο δυνατόν νὰ γίνετο τυχαῶς, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ κανεὶς νὰ κατεύθυνῃ τὰ πάντα καὶ νὰ συγκρατῇ καὶ νὰ διατάξῃ κατὰ τὴν γνωστὴν σοφίαν ὅλα ἐν γένει τὰ ὁρατά. Ἀλλὰ διὰ τί προσπαθοῦμεν νὰ παρουσιάσωμεν εἰς ἐκείνους αὐτά, τὰ ὁποῖα συμφώνως πρὸς τὴν παροιμίαν εἶναι φανερά καὶ εἰς τοὺς τυφλοὺς;

Ὅμως ἂς μὴ παραλείπωμεν νὰ προβάλλωμεν εἰς αὐτοὺς τὰ διδάγματα τῆς Γραφῆς καὶ νὰ κἀνωμεν τὸ πᾶν, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν πλάνην νὰ ἀπαλλάξωμεν αὐτοὺς καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν νὰ τοὺς ἐπαναφέρωμεν. Ὡς Διότι καὶ ὅν εἶναι προκείμενον ἀπὸ τὴν πλάνην, ὅμως εἶναι τοῦ ἰδιοῦ μας γένους καὶ πρέπει πολὺ νὰ ἐνδιαφερόμεθα εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ ἀδρανήωμεν ποτὲ, ἀλλὰ μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν νὰ ὑποδεικνύωμεν τὰς ἀδυναμίας των καὶ νὰ παρέχωμεν δ' αὐτοὺς τὴν καταλλήλουν θεραπείαν, διὰ νὰ ἐπανέλθουν κάποτε ἄργα εἰς τὴν κατάστασιν τῆς πραγματικῆς ὑγείας.

Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσο περισπούδαστον διὰ τὸν Θεόν ὅπως ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς. Τοῦτο διαλαλεῖ ὁ Παῦλος λέγων «ὁ Θεὸς θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ σωθῶν καὶ νὰ γνωρίσουν τὴν ἀλήθειαν»⁷.

Καὶ πάλιν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς λέγει. Ἐπεὶ ἐπιθυμῶ ὅπως ῥῆσται τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἵνα δοῦν νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ζήσῃ»⁸. Διότι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔκαμεν δόκλον τὴν πλάνην καὶ ἐξημιούργησεν ἡμᾶς διὰ νὰ χαθῶμεν οὕτως διὰ νὰ μᾶς ἐξαποστείλῃ εἰς τὴν κόλασιν, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς σωσῃ καὶ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν ἀπολαυσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἀφοῦ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν πλάνην.⁹ Α

Δι' αὐτὸ καὶ μᾶς ἵτοιμασεν αὐτὴν οὐχὶ ἀφοῦ ὁδημοῦργηθῇ, ἀλλὰ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς λέγει. «Ἐλῆτε οἱ ἐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου καὶ κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἡ ὁποία ἔχει ἑτοιμασθῇ διὰ ὑμᾶς πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου»¹⁰.

7. Α' Τιμ. 2, 4
8. 1' Κορ. 10, 25

μου»¹. Πρόσεχε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου, πῶς καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας καὶ πρὸ τοῦ κόμει τὸν ἄνθρωπον ἵτοιμασε χάριν αὐτοῦ τὰ ἀναρίθμητα ἀγαθὰ καὶ ἀπέδειξε πρόσῃν πρόνοιαν λαμβάνει διὰ τὸ γένος μας καὶ διὰ τὴν θέλ. ὅλοι νὰ σωθῶν.

Τοιοῦτον λοιπὸν Κύριον ἀφοῦ ἔχομεν, τόσον πολὺ φιλόφρονον, τόσον πολὺ ἀγαθόν, τόσον πολὺ πρᾶον, ἄς ἀφροντίζωμεν καὶ δ' αὖ τὴν σωτηρίαν μας καὶ διὰ τοὺς ἀδελφούς μας. Ὡς Διότι τοῦτο θὰ ἀποτελέσῃ τὴν θέσιν καὶ τῆς ἰδικῆς μας σωτηρίας, ὅταν θηλασθῇ δὲν ἐνδιαφερόμεθα μόνον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ ὅταν ἐκτελέσωμεν καὶ τοὺς ἄλλους καὶ ὁδηγῶμεν αὐτοὺς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Καὶ διὰ τὰς ἀντιλήψεις, πόσον μέγα ἀγαθὸν εἶναι νὰ ἡμπορέσῃς μαζί με τὴν ἰδικὴν σου σωτηρίαν καὶ ἄλλον νὰ κερδίσῃς, ἀκούσε τὸν προφήτην νὰ λέγῃ ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ. «Ἐκείνος τοῦ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τιμὴν ἀπὸ τῆς κακίας θὰ εἶναι ὡς στόμα μου»².

Τί σημαίνει αὐτό; Ὅποιος ὁδηγεῖ τὸν ἄλλον ἀπὸ τὴν πλάνην πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἢ ἀπὸ τὴν κακίαν πρὸς τὴν ἀρετὴν κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν μίμνηται Ἐμὲ ὁ Διότι καὶ ὁ ἴδιος δ' αὐτὸ καὶ μόνον ἂν καὶ ἦτο Θεός, περιεβλήθη τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, ἔγινε ἄνθρωπος διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ τί λέγω τὴν ἰδικὴν μας σάρκα περιεβλήθη, καὶ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ἀνθρώπινα ὑπέμεινε καὶ ἐπὶ πλέον καὶ τὸν Σταυρὸν κατεδέχθη, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν κατάραν ἡμᾶς, οἱ ὁποῖοι εἰχομεν προδοθῇ ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἡμῶν ὁ Παῦλος τοῦζε τοῦτο. «Ὁ Χριστὸς μᾶς ἐξηγόρασεν ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάραν τοῦ Νόμου μετὰ τὸ νὰ γινῇ ὁ ἴδιος χάριν ἡμῶν κατάραν»³.

Ἐὰν λοιπὸν αὐτός, ἐμὲ εἶναι Θεὸς καὶ ἀσύλληπτος κατὰ τὴν οὐσίαν, κατεδέχθη ὅλα γενικῶς αὐτὰ ἀπὸ ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν διὰ τὴν ἰδικὴν μας σωτηρίαν. τὴν δὲ ἦτο δίκαιον νὰ κἀνωμεν ἡμεῖς διὰ τοὺς συνανθρώπους μας, ὅ οἱ ὅποιοι εἶναι μέλη τοῦ σώματός μας ὥστε καὶ νὰ σωσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ὁδοῦς τοῦ διαβόλου καὶ νὰ τοὺς ὁδηγῶμεν πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς. Διότι ὅσον πολὺ μᾶλλον εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τόσο περισσότερον δικαιούνται μεγαλυτέρας ἀμοιβῆς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μετὰ παραινέσεις καὶ συνεχὴ διδασκαλίαν ἐπισταφί-

7. Ματθ. 20, 24
8. 1' Κορ. 10, 18
9. Γαλ. 3, 13

ρουν εις την εὐθείαν ὁδὸν τοὺς ἀδρανεῖς καὶ ἀμαρτωλοὺς καὶ δεικνύουσιν (ἔτο.) τὴν ἀσχημίαν τῆς κακίας καὶ τὴν πολλὴν ὠραιοσύνην τῆς θείας ἀρετῆς, παρὰ ἅσα θοιρῶν με χρήματα τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη.

Ὁ ἄφου λοιπὸν γνωρίζομεν ὅλα αὐτὰ ἃς συζητῶμεν με τοὺς ἄλλους πρὸς κάθε ἄλλου ζητήματος τῆς ζωῆς μας περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς καὶ ἃς ἀδηγῶμεν αὐτοὺς εἰς αὐτὴν τὴν φροντίδα. Ἐν εὐκαταῖς λοιπὸν εὐκαταῖς θὰ εἶναι, νὰ θυμῶν ἡ ψυχὴ, ἡ ὅποια συνεχῶς ἀκούει αὐτὰ, νὰ ἀνέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀδυσσοῦν τῶν κακῶν ἐν μέσω τῶν ὁποίων στρεφόμεθα καὶ νὰ καταστῇ τὴν ἐπανόστασιν τῶν παθῶν τὰ ὅποια διαρκῶς τὴν πολιορκεῖ.

Δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη πολὺ νὰ ἀγρυπνῶμεν, καθόσον ὁ πόλεμος καὶ διαρκὴς εἶναι καὶ καμμία ἀνακωχὴν δὲν κάμνει. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος, γράφων πρὸς τοὺς Ἑφεσίους, ἔλεγε. 20 Α. «Διὸς δὲν διεξάγομεν πόλην πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς τὰς πονηρὰς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκοτεινοῦ τούτου κόσμου, πρὸς τὰ πονηρὰ πνεύματα εἰς τοὺς οὐρανοὺς.» 11 Μὴ νομίζετε λέγει, ὅτι ἡ πόλις μας αὕτη εἶναι, τυχαία. Ἡ πόλις μας δὲν γίνεται πρὸς ἀμνηστίας οὐτε πρὸς ἴσιν παράταξιν. Διότι, ἐνῷ ἔχομεν ἐγκλεισθῇ εἰς τὸ σῶμα, ἔχομεν λάβε ἐντολὴν νὰ παλαιώμεν με ἀσωμάτους δυνάμεις. Ὅμως μὴ φοβηθῆτε, διότι, ἂν ὁ ἀγὼν εἴη θνῆσκος, εἶναι μεγάλη ἡ δύναμις τῶν ὁπλῶν μας. Προσέθετε δηλαδὴ αὐτὰ, ὥσπερ νὰ ἔλεγε. Ἐπειδὴ ἐγνωρίσατε τὴν ἰσχυροσύνην τῶν ἐχθρῶν μὴ χάστε τὴν νυχθακίαν σας καὶ μὴ ἀδρανῆστε κατὰ τὴν πόλιν. Ἀλλὰ ἰδιὰ τοῦτο ἐνδυσθῆτε ὅλα τὰ ὅπλα τοῦ Θεοῦ, ἃ νὰ ἡμιτορέστε νὰ ἀντισταθῆτε εἰς τὰ τεχνήματα τοῦ διαβόλου. 12 Διότι πολλὰ εἶναι τὰ τεχνήματα αὐτοῦ, δηλαδὴ οἱ δόμοι διὰ τῶν ὁποίων ἐπιχειρεῖ νὰ ὑποσκελίσῃ τοὺς πλέον ἀδρανεῖς καὶ ἔχομεν ὀπιοχρῆσιν νὰ γνωρίζωμεν ἀκριβῶς αὐτοὺς, ὥστε νὰ διαφυγῶμεν τὸ πιάσμον τοῦ καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέπωμεν εἰς αὐτὸν καμμίαν εἰσοδὸν καὶ νὰ ἐπιδεικνύωμεν ἀκριβεῖς τῶν λόγων. Νὰ ἔχωμεν ἀκόμη σταθερὰ τὰ βλέμματα καὶ καθαρὰν τὴν σκέψιν καὶ νὰ εἰμεθα ὁ ἀρκὺς ἀνίσχυροι, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν ἐπιτίθεται ἐναντὶον μας ἕως θηρίου, ποὺ προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐλάτῃ.

Δ' αὐτὸ λοιπὸν καὶ ἐκείνη ἡ οὐρανομήκης ψυχὴ, ὁ θεοδόσκαλος τῶν ἐθνῶν, ἡ γλώσσα τῆς οἰκουμένης, ἐκεῖνος ὁ

10 Ἐφεσ. 6, 12
11 Ἐφεσ. 6, 11

ὁποῖος ἐπιτελεῖ τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν μαθητῶν, ἀφοῦ εἶπε. Ἐνδυσθῆτε ὅλα τὰ ὅπλα τοῦ Θεοῦ. 13 πάλιν προσέθετε περιφρουρῶν ἡμᾶς ἀπὸ κάθε κινδύνου καὶ καθιστῶν ἡμᾶς ἀνεκίτους ὡς ἐξῆς λέγων. «Σταθῆτε λοιπὸν ὁρθοί, ἀφοῦ ζώσατε τὴν μέσιν σας με ἀλήθειαν καὶ ἐνδυσθῆτε τὸν θώρακα τῆς πίστεως, εἰς τὰ πόδια σας ὑποδήματα διὰ νὰ εἰσθε ἑτοιμοὶ διὰ τὸ χαρμόσυνον ἀγγελμα τῆς εἰρήνης. Πλέον ὁλων αὐτῶν νὰ πάρετε τὴν ἀσπίδα τῆς πίστεως, με τὴν ὅποιαν θὰ ἡμιτορέσετε νὰ σθῆσατε ὅλα τὰ φλογερὰ βέλη τοῦ πονηροῦ καὶ δεχθῆτε τὴν σωτηρίαν, ἃ περικεφαλαιῶν, καὶ τὴν μάχισαν τοῦ Πνεύματος, δηλαδὴ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ.» 14

Εἶδες, πῶς περ ἐφασκεν ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος πρόκε τα νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς κάποιον πόλεμον, ὁ πρῶτον μὲν τοιοῦτοτρόπως ἐστέρωσε τὴν ζωνὴν ὥστε νὰ τρέχωμεν γρήγορα, ἔπειτα ἐφορέσε τὸν θώρακα, διὰ νὰ μὴ πληττωμεθα ἀπὸ τὰ βέλη καὶ ἐξασφάλισε τὰ πόδια καὶ ἀπὸ παντοῦ με τὴν πιστὴν ὡχρῶσε αὐτόν. Αὐτῇ, λέγει, αὐτῇ ἡ πίστις θὰ δυνάτῃ νὰ σήσῃ καὶ τὰ φλογερὰ βέλη τοῦ πονηροῦ.

Καὶ ποῖα εἶναι τὰ βέλη τοῦ διαβόλου; Εἶναι αἱ πονηραὶ ἐπιθυμίαι, αἱ ἀκαθάρτοι σκέψεις, τὰ δόξασμα πάθη, ὁ θυμὸς, ἡ θαλακκία, ὁ φόβος, ἡ ὀργή, το μῖσος, ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων καὶ κάθε ἄλλη κωρότης. Ὅλα αὐτὰ λέγει, θὰ ἡμιτορέσῃ νὰ ἐξέλκῃ ἡ μάχηρα τοῦ πνεύματος. 15

Καὶ διατί λέγων θὰ ἐξέλκῃ. Ἐἵνα αὕτη δύναμις νὰ ἀποκόψῃ καὶ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐχθροῦ. Εἶδες, πῶς ἐνίσχυσε τοὺς μαθητάς. Πῶς τοὺς ἔκομεν σκληροτέρους ἀπὸ τὸν σίδηρον, ἐνῷ ἦσαν μαλακώτεροι ἀπὸ τὸν κηρὸν.

Ἐπειδὴ ἡμεῖς διεξάγομεν τὸν πόλεμον οὐχὶ πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀσωμάτους δυνάμεις, δι' αὐτὸ δὲν μᾶς ἔδωκε ὅπλα σαρκικά, ἀλλὰ ὅπλα πνευματικά. Καὶ τόσον λαμπερὰ, ὥστε ὁ πονηρὸς ἐκεῖνος δαίμων νὰ μὴ δύναται νὰ ὑπερέβῃ τὴν λάμψιν τῶν. 21 Α.

Ὁ ὅπλα σμένοι λοιπὸν με αὐτὰ τὰ ὅπλα, ἃς μὴ φοβώμεθα τὴν πόλιν, μήτε νὰ ἀπαφεύγωμεν τὴν συμπλακὴν, ἀλλὰ οὐτε καὶ νὰ ἀδρανῶμεν. Διότι, ὅπως ἀκριβῶς ὅταν εἰμεθα σῶφρονες, ποτὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερισχύσῃ ὁ κακὸς ἐκεῖνος δαίμων τῆς δυνάμεως τῶν ὁπλῶν μας, ἐὰν ἐλῶμεν νὰ ἀχρηστεύσωμεν τὰ τεχνήματά του, ἀλλ' ἀ-

12 Ἐφεσ. 6, 14-17

διαφορούμεν, δὲν θὰ ἔχωμεν καμμίαν ὠφέλειαν διότι ὁ ἔχθρος τῆς σωτηρίας μας διαρκῶς γρηγορεῖ καὶ τὸ πᾶν κάμνει εἰς βάρος τῆς.

Ἀπὸ παντοῦ λοιπὸν ἂς ἐξοπλισώμεθα καὶ ἂς εἰμεθα φειδύλο, εἰς τοὺς λόγους καὶ ἂς ἀπέχωμεν ἀπὸ ὑποθέσεως, ποὺ δύνανται νὰ μᾶς δλάρουν. Ὡ καὶ δεξιὴ μοῦ μετ' ἡστέισιν καὶ τὴν ὑπόλοιπον ἀρετὴν, ἂς παρέχωμεν πλουσίαν βοήθειαν εἰς τοὺς πτωχοὺς, γνωρίζοντες πόση θὰ εἴη καὶ ἡ ἀνταπόδοσις εἰς ἡμᾶς τῆς πρὸς αὐτοὺς βοηθείας.

Διότι «ἐκείνος ὁ ὁποῖος βοηθεῖ πτωχόν, λέγει, δανείζει τοῦ Θεοῦ»¹⁴ Πρόσεχε τὴν περίεργον καὶ θαυμαστὴν φύσιν τοῦ δανείου. Ἄλλος λαμβάνει καὶ ἄλλον καθιστᾷ ὑπεύθυνον αὐτὸς ποὺ λαμβάνει τὸ δάνειον. Καὶ ὅχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦτου τοῦ δανείου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἀχαριστία, οὔτε καμμίαν ἄλλην ζημίαν. Καὶ οὕτε ὅπως ἀκριβῶς ἐδῶ ὑπόσχεται, «ὅτι θὰ δώσῃ μόνον τὸ ἕν ἑκατοστόν, ἀλλὰ ἑκατονταπλάσια τῶν δεδομένων καὶ δὲν σταματᾷ ἐξῶ, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν ἀνταποδίδει εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, εἰς δὲ τὸ μέλλον τὴν αἰώνιον ζωὴν»¹⁵.

Καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, ἂν κάποιος ὑπέσχετο, «ὅτι θὰ μᾶς ἴδῃς μόνον διπλάσια τῶν δεδομένων, προθύμως θὰ προσεφέραμεν δόξακληρον τὴν περιουσίαν μας, ἐνὺ πολλὰς ἐπικρατεῖς μεγάλη ἀχαριστία καὶ εἶναι πολλὰ, αἱ ὑπερβολαὶ τῶν πλεονεκτημάτων. Διότι καὶ ἐκ τῶν πολὺ ἀγαθῶν πολλὰ, δὲν ἔδωσαν οὔτε αὐτὰ, ποὺ ἔδαναισθησαν, εἰς τοὺς δανειστὰς ἢ διότι ὑπέκλιναν εἰς τὴν ἀχαριστίαν ἢ διότι ἠμπούθησαν πολλὰς ἀπὸ τὴν πτωχείαν.

Διὰ τὸν Κύριον ὅμως τοῦ κόσμου οὐδὲν τοιοῦτον πρέπει νὰ ὑπολογίζεται. Καὶ τὸ δάνειον δλοκληρον παραμένει καὶ ὑπόσχετα, «ὅτι θὰ δώσῃ ἑκατονταπλάσια ὑπὲρ τῶν δανειστῶν μετὰ ἀπὸ αὐτὸ καὶ πρὸς χάριν μας ἐπιφυλάσσει τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ὁ Ποιὴν λοιπὸν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν, ἂν δὲν σπεύδωμεν καὶ δὲν ἐπειγώμεθα νὰ λάβωμεν, ἀντὶ τῶν ἀλγίων ἑκατονταπλάσιων καὶ ἀντὶ τῶν παρόντων τὰ μέλλοντα καὶ ἀντὶ τῶν προσκαίρων τὰ αἰώνια. Καὶ πῶς θὰ ἀπολογηθῶμεν, ἂν μὲ εὐχαρίστησιν ἐρμητικῶς φυλάσσωμεν, μὲ θύρας καὶ μοχλοὺς τὰ χρήματά μας καὶ δὲν θέλωμεν νὰ δώσωμεν εἰς ἐκείνους, ποὺ ἔχουν ἀνάγκην αὐτὰ ποὺ ἀρκοῦνται ἀπλῶς καὶ τυχαίως ἀχρησιμοποίη-

15. Παροιμ. 19, 17

τα, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα τῆς ἐξ αὐτῶν προστασίας.

«Κάνετε φίλους διὰ τοὺς ἐπυτούς σας χρησιμοποιοῦντες τοὺς ὀφεικὸν μαμωνᾶν, διὰ νὰ σᾶς δεχθῶν εἰς τὴν αἰώνιον σκηνάς, ὅταν ἀποθάνετε»¹⁶. Ε

Καὶ γνωρίζω, ὅτι πολλοὶ ὅχι μόνον δὲν παραδέχονται τὰ λόγια μας, ἀλλὰ δὲν προσέχουν εἰς αὐτὰ, ὥσάν νὰ ἀκούουν κάποιον φλυαρίαν ἢ μῦθον. Ἀλλ' ἐγὼ δι' αὐτὸ στενοχωροῦμαι καὶ πονῶ, διότι οὔτε ἡ πείρα τῶν πραγμάτων οὔτε ἡ μεγάλη ὑπόσχεσις τοῦ Θεοῦ, οὔτε ὁ φόβος τῆς μελλουσης ζωῆς, οὔτε αἱ καθημεριναὶ μας συμβουλαὶ δὲν κατωρθώσαν νὰ φθάσουν μέχρις αὐτοῦ. Καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ προσφέρω αὐτὴν τὴν συμβουλὴν μου ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ²¹ Ἄ, μέχρις ὅτου μετ' ἡ διαρκὴ προσπάθειαν ἠμπορέσω νὰ ὑπερισχύω καὶ νὰ ἐπαναφέρω αὐτοὺς εἰς ἀνάνηψιν¹⁷ καὶ νὰ τοὺς ἀνακαλέσω ἀπὸ τὴν κραυγῇ καὶ τὴν μέθην, τὴν ὅποιαν ἐπροκάλεσε ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων, τοῦ ἐδόλωσε τὴν σκέψιν.

Γνωρίζω δευθαίως, γνωρίζω ὅτι μετ' ἡ χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ συνεχεῖς ὁμιλίαι μου καὶ ἡ ὁσκησις τῆς ὑποταγῆς θὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀπαλλάξουν κάποτε αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βαρὺ αὐτοῦ νόσημα καὶ νὰ τοὺς ἐπαναφέρουν εἰς τὴν τελείαν υγείαν, ὥστε καὶ αὐτοὶ νὰ ἐλευθερωθῶν ἀπὸ τὴν προκαθορισμένην δ' αὐτὰ τιμωρίαν. Ὡ καὶ ἡμεῖς νὰ ἀπομακρυνώμεν τὴν λύπην μας καὶ δι' ὅλα γενικῶς νὰ ἀνασημειώμεν ὁδὸν πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

14. Λουκ. 16, 9.

16. Τὸ περὶ ἐλεημοσύνης καὶ πλούτου νόημα πραγματοποιεῖται ὁ τερὸς χρονοστόμος καὶ εἰς αὐτοτελεῖς ἐργασίας του.

ΟΜΙΑ Α ΤΕΤΑΡΤΗ

ΚΑΙ ΕΠΗΝ Ο ΘΕΟΣ ΉΑ ΤΙΝΗ ΟΥΡΑΝΙΟΣ ΘΘΑΟΣ ΑΝΑΜΕΞΑ ΣΤΑ ΓΑΤΑ ΔΙΑ ΝΑ ΔΙΑΧΩΡΙΞΗ ΤΟ ΓΑΡ ΑΠΟ ΤΟ ΓΑΡ ΚΑΙ ΕΤΙΝΕΝ ΕΤΕΙ

1 Επειδή βλέπω, αγαπητοί μου, την προθυμὴν συγκέντρωσιν σας ἐδῶ καθημερινῶς, ἔειπα, πολὺ εὐχαριστὴ μένος καὶ δὲν παύω νὰ δοξάζω τὸν φιλόφρονά μου Θεὸν διὰ τὴν προκοπὴν σας. Διότι ὅπως ἡ πείνα εἶνα ἀπόδειξις τῆς σωματικῆς εὐεξίας, ἔτσι καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ νὰ ἀκούετε τοὺς θείους λόγους δύνανται νὰ εἶναι, μεγίστη ἀπόδειξις τῆς ψυχικῆς υγιείας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τοὺς μακαρισμούς τοῦ ἐλέγχσαν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὁροῦ ὁμιλίαν εἶπε: «Μακάριο ὅσοι πεινοῦν καὶ διψοῦν τὴν δικαιοσύνην διότι αὐτοὶ θὰ χορτάσονται»¹.

Ποῖος λοιπὸν θὰ ἡμπορήσῃ ἐπαξίως νὰ ἐπαινέσῃ αὐτὸν, οἱ ὅποιοι ἐδέχθητε μίαν φοράν ἀπὸ τὸν Κύριον τὸν πάντων-τοῦς μακαρισμούς καὶ ἀναμένετε ἀπὸ Αὐτοῦ τὰ ἀναρίθμητα ἀγαθὰ. Ὡς Διότι τοιαῦτα εἶναι οἱ διαθέσεις τοῦ Κυρίου μας Ὅταν δηλαδὴ ἀντ'ληφθῇ, ὅτι ἡ ψυχὴ ἐπιθυμεῖ νὰ πλησιάσῃ τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ μὲ μεγάλον πόθον καὶ προθυμίαν παρέχει ὁρῶσαν χάριν καὶ χαρίζε πλοῦσιαν δωρεάν. Συνεπῶς περιμένω νὰ παρασχεθῶν εἰς ἡμᾶς περισσότερα πρὸς ὠφέλειάν σας διὰ τῆς διδασκαλίας, ἢ ὅποια θὰ σὰς ὑποδαρῇ εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀγάτης. Διότι διὰ σὰς καὶ τὴν ἰδικήν σας προκοπὴν ὑποδαλόμεθα εἰς ὅλον αὐτὸν τὸν κόπον, ὥστε καὶ σεῖς γρηγορώτερα νὰ ἀνέλθητε εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς καὶ δόξης, ὅσοι βλέπουσιν αὐτὸ νὰ γίνων διδάσκαλοι τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἐ καὶ ἡμεῖς νὰ ἀποκτήσωμεν μεγαλυτέραν παραρησίαν, βλέποντες ὅτι οὐχὶ ματαιῶς καὶ ἀσκοπῶς κοπιῶμεν, ἀλλὰ καθημερινῶς αὐξάνε ὁ πνευματικὸς σπόρος καὶ δὲν συμβαίνει καὶ εἰς ἡμᾶς ὅ,τ συνέβη εἰς τὸν ὑπορέα τῆς παραβολῆς τοῦ Εὐαγγελίου. Διότι, ἐκεῖ μὲν ἔνα μέρος τοῦ σπόρου διεσώθη καὶ τὰ τρία μέρη ἐχάθησαν. Αὐτὸς ὁ σπόρος, ποῦ ἔπεσε κοντὰ εἰς τὸν δρόμον ἐμενεν ἀκαρπὸς καὶ

1 Ματθ. 5, 6.

ἄλλος ἐπύλεν ἀπὸ τὰς ἀκάνθας καὶ ὁ ἄλλος, ποῦ ἐρρίφη εἰς τοὺς δρόμους ἢ παρέμεινεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς δὲν ἡμπορεσε νὰ ἀποδώσῃ καρπὸν.² Ὡς ἂν

Ἐδῶ δὲ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ὅς ἐπιβώμεν ὅ,τ, ὅλος γενικῶς ὁ σπόρος ἔχει ριφθῇ εἰς τὸν γόνιμον ἀγρὸν καὶ ἄλλος μὲν θὰ ἀποδώσῃ ἑκατὸν, ἄλλος ἐξήκοντα καὶ ἄλλος τριάκοντα. Τοῦτο μᾶς αὐξάνει τὴν προθυμίαν καὶ διεγείρει τὴν σκέψιν, ἢ ἐπίγνωσιν δηλαδὴ ὅτι δὲν ἀπευδύναμεν τρὺς λόγους ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ ὅ,τ, δέχεσθε αὐτοὺς μὲ διασπῆ τὴν ἀκοήν κα τεταμένην τὴν σκέψιν. Καὶ δὲν λέγω αὐτὰ διὰ νὰ σὰς κολακεύσω ἀλλὰ ὅ,τ, ἀναλογίζομαι τὴν προθυμίαν ὅ,τ, ὅσα χθὲς ἐλέγχθησαν. Διότι, ἔδειξα ὅλους γενικῶς νὰ κρέμυνται ἀπὸ τὰ χεῖλη μου καὶ νὰ κάμνουν τὸ πᾶν, ὥστε τίποτε νὰ μὴ τοὺς διαφύγῃ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν. Ὡς ἂν ἄλλωστε καὶ τὰ συνεχῆ χειροκροτήματα εἶναι, μεγίστη ἀπόδειξις, ὅ,τ, εὐχαρίστως ἐδέχεσθε τὰ λεγόμενα. Καὶ ὅ,τ, ὅποιος ἀκούε, μὲ εὐχαρίστησιν αὐτὰ ποῦ λέγονται, εἴ ναι φανερόν, ὅ,τ, ἐντυπῶνε βαθέως αὐτὰ εἰς τὸν νοῦν του καὶ τὰ καθίστα ἀνεξάλεπτα, ἀφοῦ τὰ ἐναποθέσῃ εἰς τὸ πλῆθος τῆς σκέψεως του.

Ποῖος λοιπὸν ἡμπορεῖ νὰ σὰς ἐπαινέσῃ ἐπαξίως καὶ ἡμᾶς νὰ καλοτυχίσῃ, διότι ἀμιλλούμεν πρὸς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι, ἐπιθυμοῦν νὰ μᾶς ἀκούουν, Διότι: «Εἶναι εὐτυχὴς ὁ ἀκούων, ὁ ὅποιος ἀκούει» εἰς ὅσα ἀκούοντων.³ Αὐτὸ εἶναι τὸ κατόρθωμα τῆς νηστείας, αὐτὸ τὸ φάρμακον ἐπέτυχε τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας. Ἐάν λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπαρουσίασε πόσῃ μεγάλῃ δυνάμει ἡ νηστεία, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου πόσῃ ὠφέλειαν πρέπει νὰ περιμελούμεν; Ὡς ἂν Μάνον παρακαλῶ σὲς «μὲ φόβον καὶ τρόμον νὰ κωστής γάλασθε τὴν σωτηρίαν σας»⁴. Καὶ μὴ ἐπιτρέπετε καμμίαν παρέμβασιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὸ θέμα τῆς σωτηρίας σας. Διότι βλέπων ὁ ἐχθρὸς τὴν τὸν πνευματικὸν σας πλοῦτον ἀργίεσθαι καὶ ἐξαργιῶνεται καὶ ὥσῃν λέγει ποῦ ὠρεται τρέχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἀναζητεῖ νὰ κατατῆρ κάποιον.⁵

Ἄλλ' ἐάν ἐμῶς συνοετοί, χάρις εἰς τὸν Θεὸν δὲν θὰ καταδόλῃ κανένα.

2 Το αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ πνευματικὰ μας ὅ,τ, μὲ τὰ ὅποια μᾶς ἐξωπλίωσιν ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος, ὅπως ὁ

2 Ματθ. 13, 4-7.
3 Δευτ. 10, 12, 13.
4 Δ' Πέτρ. 1, 6.

κριδώς σὰς ἐδιδάξαμεν χθές. **Δ** Ἄν λοιπὸν μὲ αὐτὰ τὰ δῖπλα φρουροῦμεν συνεχῶς ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματός μας, κανένα ἀπὸ τὰ θέλη που ρίπτει ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς πλῆξῃ, ἀλλὰ θὰ ἐπιστρέψουν εἰς αὐτὸν μὴ ἔχοντα καμμίαν δύναμιν. Διότι ἡ θεοῦ χάρις μᾶς κατέστησε ἰσχυροτέρους ἀπὸ τὸν ἀδύνατον καὶ γενικῶς ἀκατασλήτους, ἐάν ἐπιδεικνύωμεν θέλησιν. Ὅπως ἀκριδῶς ἐκείνος τοῦ κτυπᾷ τὸν ἀδύνατον δὲν προξενεῖ εἰς αὐτὸν καμμίαν βλάβην, ἀλλὰ καταστρέφει τὴν δύναμιν του, καὶ ἐκείνος, που λακτίζει τὰ καρφία αἱματώνει τὰ ἰσκά του πόδια. Ἐστὶ λοιπὸν θὰ συμῆθῃ εἰς ἡμᾶς καὶ τὸν ἐχθρὸν τῆς σωτηρίας μας, ἂν προστατεύωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας συνεχῶς μὲ τὰ δῖπλα που μᾶς ἔδωκεν ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος. **Ε**

Διότι τόσο μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῶν δῖπων αὐτῶν, ὥστε δὲν δύναται, ὁ ἐχθρὸς οὔτε τὴν λάμψιν των νὰ ἀνεχθῇ, ἀλλὰ τυφλῶνεται ἀπὸ τὸ φῶς, που ἐκπέμπεται ἀπὸ αὐτά. Μὲ αὐτὰ παρακαλῶ τὰ δῖπλα πάντοτε φρουροῦντες τοὺς ἑαυτοὺς μας, καλῶς ἀπλησμένοι ἄς εἰσχωρῶμεθα εἰς τὴν ἀγοράν, ἄς συναναστρεφώμεθα τοὺς φίλους μας καὶ ἄς χειρίζομεθα τὰς ὑποθέσεις μας.

Καὶ διατί λέγω εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐρχόμενοι ἄς ἔχωμεν αὐτὰ δῖπλα μας καὶ ὅταν ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὅταν κοιμηθῶ καὶ ὅταν ἐγειρωθῶ. **24** Ἄ Ποιῶ ἄς μὴ ἀπομακρύνωμεν αὐτὰ καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μας. Θὰ φύγουν μαζί μὲ ἡμᾶς καὶ εἰς τὴν μέλαιναν ζωὴν θὰ ἀποτελέσουν τὸ μέγιστον θεμέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ στηρίξωμεν τὴν κορρίσιον μας.

Διότι δὲν δοῦνουν τὸ σώμα μας τὰ πνευματικὰ δῖπλα ὅπως τὰ αἰσθητὰ, ἀλλὰ περισσότερο τὸ ἀνακουφίζουν καὶ ἐλαφρότερον τὸ καθιστοῦν καὶ ἐνισχύουν τὴν δύναμιν του. Μόνον ἐάν αὐτὰ καθημερινῶς περιποιούμεθα, ὥστε καθιστάμεθα λαμπερά διὰ τῆς περικτοήσεως νὰ δάψουν μὲ τὴν λάμψιν των τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πονηροῦ δαίμονος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ νυκτὶ τὰ πάντα ἐναντὶν αὐτῆς σωτηρίας μας **25** Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀφοῦ ἐπαρκῶς σὰς ἐξητύλισαμεν, ἄς παραθεσώμεν τὴν συνήθη τράπεζαν καὶ ἄς σὰς προσφέρωμεν τὴν συνέχειαν τῶν ὧσων χθὲς ἐλήχθησαν ἀφοῦ κάμωμεν ὁδὴ γὰρ τῆς ὥρας αὐτῆς διδασκαλίας τὸν μέγαν προφήτην Μωυσῆν καὶ θεομαστόν πνευματικὸν τροφεόντην.

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν ποῖα θέλει καὶ σήμερον νὰ μᾶς διδάξῃ καὶ ἄς στρέψωμεν τὴν προσοχήν μας ἀκριδῶς εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. Διότι δὲν ὁμιλεῖ μὲ τὴν προσωπικὴν του δύναμιν, ἀλλὰ ὅσα ἀκριδῶς θὰ τοῦ μεταδώσῃ ἡ θεοῦ

χάρις αὐτὰ προσφέρει, διὰ τῆς γλώσσης του διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ἄφοῦ λοιπὸν ὠλοκλήρωσε τὴν ὁμιλίαν του περὶ τῆς πρώτης ἡμέρας καὶ ἀφοῦ εἶπε μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ φωτός: «Ἐγινε θρᾶσιν καὶ ἔγινε πρωὶ, ἡμέρα πρώτη πάλιν λέγει. «Καὶ εἶπε νὰ γίνῃ οὐράνιος θόλος ἐν μέσῳ τῶν ὕδατων, διὰ νὰ διαχωρίσῃ τὰ ὕδατα εἰς δύο μέρη.»

Πρόσεχε, ἀγαπητέ μου, ἴδω τὴν συνέπειαν τῆς θεᾶς σκαλίας. Ἀφοῦ δηλαδὴ προκαταβολικῶς μᾶς εἶπε μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ὅτι «ἡ γῆ ἦτο ἀθέατος καὶ ἀδιαμόρφωτος» καὶ προσέθεσεν ὕστερον τὴν αἰτίαν ὅτι βηλαδὴ ἦτο ἀθέατος διότι ἐκαλυπτετο ἀπὸ τὸ σκότος καὶ τὰ ὕδατα διότι τὰ πάντα ἦσαν ὕδωρ καὶ σκότος καὶ τίποτε ἄλλο. **Δ** καὶ, ὅταν ἔπειτα ἐπρόσταξεν ὁ Κύριος παρῆλθε τὸ φῶς καὶ ἠκολούθησε διαχωρισμὸς τοῦ φωτός ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ ὠνομάσθη τὸ φῶς ἡμέρα καὶ τὸ σκότος νύκτα καὶ τώρα πάλιν θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ, ὅτι ὅπως ἀκριδῶς βιήρεσε τὸ σκότος μὲ τὴν δημιουργίαν τοῦ φωτός καὶ ἔδωκεν εἰς τὸ καθένα τὸ κατάλληλον ὄνομα, ἔτσι διαίρει καὶ τὰ πλῆθος τῶν ὕδατων διὰ τῆς παραγωγῆς του.

3 Καὶ βλέπει τὴν ἀπερίγραπτον δύναμιν, που ὑπερβαίνει κάθε ἀνθρωπίνην σκέψιν. Δίδε, μόνον ἐντολήν καὶ τὸ μὲν ἕνα στοιχεῖον δημιουργεῖται, τὸ δὲ ἄλλο ὑποχωρεῖ. Καὶ εἶπε, λέγει, ὁ Μωυσῆς, ὁ θεὸς «νὰ γίνῃ οὐράνιος θόλος ἐν μέσῳ τῶν ὕδατων, διὰ νὰ διαχωρίσῃ τὰ ὕδατα εἰς δύο μέρη.» **Ε** γὰρ σημαίνει «νὰ γίνῃ οὐράνιος θόλος.» Ὅπως θὰ εἴλεγε ἕνας ἀνθρώπος κάποιο τεχνίον καὶ χώρισμα, που διαίρει δύο πράγματα μετὰ τῶν καὶ τὰ χωρίζει. Καὶ διὰ νὰ πληροφορηθῇ τὴν μεγάλην περὶ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ, λέγει, «καὶ ἔγινεν ἔτσι.» Ἐδωκε μόνον ἐντολήν καὶ ἠκολούθησε κατόπιν ἡ πραγματοποίησις. «Κατεσκεύασε δηλαδὴ ὁ θεὸς τὸν οὐράνιον θόλον, διαχωρίζων αὐτὰ τὰ ὕδατα τὰ ὅποια εὗρισκοντο κάτω ἀπὸ τὸν οὐράνιον θόλον, ἀπὸ τὰ ὕδατα τὰ ὑπεράνω αὐτοῦ.»

25 Ἄ Ἀφοῦ ἔγινε, λέγει ὁ Μωυσῆς, ὁ οὐράνιος θόλος ἔδωκεν ἐντολήν. Ἄλλα μὲν ἀπὸ τὰ ὕδατα νὰ ρέουν κάτω ἀπὸ τὸν οὐράνιον θόλον, ἄλλα δὲ ἐπάνω ἀπὸ αὐτὸν. Ἀλλὰ

6 Γένεσ. 1, 8.

7 Γένεσ. 1, 7.

τι είναι αὐτός ὁ οὐράνιος θάλας, θά ἔλεγε κανείς, Εἶναί τινος εἶναι ἀνεμοστροφίδιος ἢ καμιά ἄλλη οὐσία. Κανείς συνετός δὲν ἔμπορεῖ εὐκόλῃ νὰ ἀσχυρισθῇ τοῦτο. Ἀλλὰ πρέπει μὲ μεγάλην εὐγνωμοσύνη νὰ δεχώμεθα αὐτά, που λέγει ἡ Γραφή καὶ νὰ μὴ ἐρευνώμεν ὅσα ὑπερβαίνουν τὴν φύσιν μας, ἀλλὰ μόνον τοῦτο νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ κάμωμεν κτῆμα μας, ὅτι διηλασθὴ μὲ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ἐνινεν ὁ οὐράνιος θάλας διὰ νὰ χωρίσῃ τὰ ὕδατα καὶ ἄλλα μὲν νὰ κροτῇ κάτω, ἄλλα δὲ νὰ ἡμπορῇ νὰ φέρῃ πάνω ἀπὸ τὴν ράχην του μετέωρα. «Καὶ ὠνόμασε, λέγει, ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν τοῦτον θάλαν οὐρανόν». Β

Πρόσεχε, πῶς ἡ θεία Γραφή χρησιμοποιοῖ κα. τώρα τὴν αὐτὴν συνέπειαν. Ὅπως διηλασθὴ εἶπε χθές «Νὰ γινῇ φῶς» καὶ ὅταν ἐγίνε το φῶς, τότε προσέθεσε «Τοῦτο νὰ διαχωρίσῃ το φῶς ἀπὸ τὸ σκότος καὶ ἔτα ὠνόμασε τὸ φῶς ἡμέραν». Ἔτσι καὶ σήμερον εἶπε «νὰ γνῇ οὐράνιος θάλας ἐν μέσῳ τῶν ὁδάτων», ἔπειτα ὅπως ἀκριβῶς δὲ τὸ φῶς, ἔτα, κα ἔδω μᾶς ἐδίδαξε τὴν ἀσκήνην τοῦ οὐρανοῦ θάλας, ὥστε νὰ διαχωρίσῃ λέγει τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὸ ὕδωρ. Καὶ ὅταν τὴν χρησιμότητά τοι μᾶς ἐπαρουσίασε, τότε β-πως καὶ εἰς τὸ φῶς προσέθεσε τὸ ὄνομα, ἔτσι καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν θάλαν ἔδωκεν ὀνομασίαν καὶ ὠνόμασε, λέγει, τὸν οὐρανὸν τοῦτον θάλαν οὐρανόν, αὐτὸν τοῦ βλέπομεν. C Καὶ πῶς, λέγει, ἰσχυρίζοντα, μερικοί, ὅτι ἔχουν γίνε, πολ-λοι οὐρανοί, λέγουν αὐτὰ χωρὶς νὰ τὰ διδάξωσιν ἀπὸ τὴν θείαν Γραφήν, ἀλλὰ στηριζόμενοι εἰς προσωπικὰς τῶν σκέψεις.

Διότ ὁ μακάριος Μωϋσῆς τίποτε περισσώτερον περὶ αὐτῶν δὲν μᾶς διδάσκει. Διότι ἀφοῦ εἶπε: «Κατ' ἀρχὰς ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» καὶ ἐδίδαξε τὴν αἴψαν διὰ τὴν ἀποίαν ἡ γῆ ἦτο ἀθεοπας, καθόσον ἐκα-λύπτετο ἀπὸ τὸ σκότος καὶ τὰ ὕδατα τῆς ἀθέου, μετὰ ἀπὸ τὴν δημιουργίαν τοῦ φωτὸς χρησιμοποιοῦν κάποιοι τὰς καὶ συνέπειαν λέγει «Καὶ εἶπαν ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ ὁ οὐ-ράνιος θάλας». D Ἀφοῦ ἐδίδαξε κατόπιν μὲ ἀκριθείαν τὴν χρησιμότητα τοῦ οὐρανοῦ θάλας καὶ εἶπεν, διὰ νὰ διαχω-ρίσῃ τὰ ὕδατα, αὐτὸν τὸν οὐράνιον θάλας, που χωρίζει τὰ ὕδατα, τὸν ὠνόμασεν οὐρανόν. Ποῖος λοιπὸν ὁστερεῖ ἀπὸ τοσούτων ὥρα.σιν διδασκαλίαν θὰ ἀνεχθῇ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, θέλοντες νὰ ὁμιλοῦν ἐξ ἴδιας σκέψεως καὶ ἐπιχειροῦν νὰ λέ-γουν περὶ πολλῶν οὐρανῶν ἀντιθέτως πρὸς τὴν θείαν Γρα-φήν, Ἀλλ' Ἰδοὺ ὁ μακάριος Δαυὶδ ἀναπέμπων ὕμνον πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγεν «Ὑμνήσατε Αὐτὸν οἱ οὐρανοί, τῶν οὐρα-

νῶν». E Μὴ φοβηθῆς, ἀγαπητέ μου, μήτε νὰ πιστεύσης, ὅτι εἰς τινα σημεία ἡ Γραφή ἀντιθέτως πρὸς αὐτὴν Μόθε τὴν ἀλήθειαν ἐκείνων, που ἔχουν λεχθῇ, καὶ ἀφοῦ κάμης κτῆμα σου τὴν ἀκριθείαν τῆς διδασκαλίαν, κλείσε τὰ ὦτα σου εἰς δόσους λέγουσιν τὰ ἀντίθετα πρὸς τὴν Γραφήν.

Δ Μὲ πολλὴν προσοχὴν ἀκούσατε, τί θέλω νὰ σὰς εἴ-πω, διὰ νὰ μὴ παρασύρεσθε ἀπὸ ἐκείνους, που λέγουσιν ὅτι βέλουν 24 A Ὅλα τὰ διδῶντα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀρχ-κῶς εἶχον συνταχθῇ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν. Τοῦτο ὅλο δύνανται νὰ παραδεχθῶν. Ἦρην ὀλίγα ἔτη ἀπὸ τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ κάποιοι βασιλεῖς Πτολεμαῖος¹ εἶδε-ξε πολὺ ἐνδιαφέρον δὲ τὴν συγκέντρωσιν τῶν διδῶν καὶ ἀφοῦ συνεκέντρωσε καὶ πολλὰ ἄλλα διαφορετικὰ διδῶν ἀντελήφθη ὅτι ἔπρεπε καὶ αὐτὰς τὰς διδῶν νὰ συλλέξῃ. Ἀφοῦ μετεκάλισε λο πον μερικούς, οὐδαίους,² ποὺ ἐρι-σκοῦτο εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, παρήγγειλε νὰ μεταφράσωσιν τὰ διδῶν αὐτὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἔφερον αὐ-τὸ εἰς πέρας. Ἐπαραγματοποιήθη αὐτὸ τὸ θεόπνευστον ἔρ-γον, ὥστε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ὅπουθεῖποτε καὶ ἦν κατο-κοῦν, νὰ ἀποκομίζωσιν τὴν ὠφέλειαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ δχι μόνον οἱ γνωρίζοντες τὴν ἑβραϊκὴν B

Τὸ θαυμαστὸν καὶ περ ἐργον εἶναι, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ἐπέδειξεν δχι, κάποιοις ὁπαδὸς τῆς θρησκείας τῶν οὐδαίων, ἀλλὰ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἑθνικῶν καὶ ἀντίθετος πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Αὐτὰ εἶνα λοιπὸν ὅλα ποὺ ὁ Κύριός μας ἐπέτελεσε. Πάντοτε διὰ τὸν ἐχθρὸν οὐδένισον τὰ διδάγματα τῆς ἀλήθειας.

Ἐξέθεσε αὐτὰ ἐνώπιόν σας δχι ἀπλῶς διὰ τὸν τύπον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἡμπορήτε νὰ γνωρίζετε, ὅτι τὰ διδῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν εἶχον συνταχθῇ εἰς τὴν γλῶσσαν μας, ἀλλὰ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν. Λέγουσιν λοιπὸν ὅσοι γνω-ρίζουν καλῶς τὴν ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὅτι ἡ λέξις οὐρανός ἀπαντᾷ εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν παρ' Ἑβραίους C καὶ πα-ραδεχονται αὐτὰ καὶ ἐκεῖνο ποὺ ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσαν

1. Παπ. 148. 4.

2. Τὸ κείμενον τῆς Π. Διαθήκης τὸ ὅσον χρησιμοποιεῖ ὁ Χρυσό-στατος, εἶναι τὸ ἀντιπροσώπων, ἢ το ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. +319.

3) Πρὸς τοι περὶ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Β' (188-146 π.Χ.) ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ ὅπου μεταφράσῃ ἑλληνικῇ ἡ Πεντάτευχος ἐπὶ ἑλληνικῇς ἰουδαίων τῇ ἀποκρίσει τοῦ Δε. ἐκείνου τοῦ τῆς ἀντιπροσώπων ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰουδαίου τοῦ ἱεροσολύ-μοις ἀρχ ἐπὶ τῆς ἑβραϊκῆς.

12. Πρὸς τοι περὶ τῶν ἑλληνιστῶν ἰουδαίων.

τῶν Συρων καὶ δὲν λέγε κανεὶς εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ὀ
οὐρανῶν, ἀλλὰ οἱ οὐρανοὶ Δ' αὐτὸ λαίπν' ἔχει· εἴπει ἔτα· ὁ
Δουεῖ «οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν», ἔχ' διότι εἶναι πολλοὶ οἱ
οὐρανοὶ· τίποτε τοιοῦτον δὲν μᾶς ἐδίδαξεν ὁ μακάριος
Μωϋσῆς· ἦτο συνήθεια εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Εβραίων ἔ-
τα νὰ ἀποδίδουν εἰς τὸ ἓνα πρᾶγμα ὄνομα πληθυντικῶς
Διότι ἔαν ἦσαν πολλοὶ οἱ οὐρανοὶ δὲν θὰ παρέλειπεν τὸ
Ἅγιον Πνεῦμα νὰ μᾶς διδάξῃ διὰ τῆς γλώσσης τοῦ μα-
καρίου τοῦτου προφήτου καὶ τὴν δημιουργίαν τῶν ὑπολοί-
πων οὐρανῶν. D

Αὐτὰ οὖν παρακαλῶ νὰ γνωρίζετε, διὰ νὰ ἡμπορῆτε
νὰ ἀντιμετωπίζετε τοὺς αἰρετικούς, οἱ ὅποιοι θέλουσι νὰ εἰ-
σαγάγουν ἀντιθέτους πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διδασκαλίας καὶ
μὲ ἀσφάλειαν νὰ γνωρίζετε τὴν δύναμιν τῶν κειμένων τῶν
Ἁγίων Γραφῶν Δ' αὐτοὶ καὶ συνεχῶς ἀρσκαθεῖτε ἐδῶ καὶ
ἡμεῖς συχνότερα οὖν διδάσκωμεν διὰ νὰ εἰσθε ἔσονται νὰ
ἀπαντᾷτε εἰς ὅποιονδήποτε σᾶς ἐρωτᾷ· Ἄλλὰ ἄς ἔπα-
νέλωμεν εἰς τὴν συνέχειν τοῦ λόγου, ἔαν τὸ νομίζετε κα-
λὸν E «Καὶ ὠνόμασεν ὁ Θεός, λέγει, τὸν οὐρανὸν τοῦτον
ὅλον οὐρανὸν καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὡραῖον»

Ἐξέταξε πόση εἶναι ἡ ἀπλότης τῶν λόγων διὰ τὴν
ἀδυναμίαν τῶν ἀνθρώπων· Ὅπως ἀκριβῶς εἶπε διὰ τὸ
φῶς «εἶδεν ὅτι ἦτο ὡραῖον», εἶτι καὶ τώρα διὰ τὸν οὐρα-
νόν, δηλαδὴ διὰ τὸν οὐράνιον ὅλον, λέγει· «Καὶ εἶδεν ὁ
Θεός, ὅτι ἦτο ὡραῖον». Μᾶς διδάσκει δ' αὐτοῦ τὴν ἀπύλ-
λητον ὡραϊότητα αὐτοῦ Ποιὸς δὲν ἐκτελίσσεται καὶ δὲν
θαυμάζει, διότι, διατρεῖ μὲ τὴν πόρεδον τόσο μακροῦ
χρόνου τὴν ὡραϊότητά του καὶ ὅσον ὁ καιρὸς προχωρεῖ τό-
σον περισσότερον αὐξάνει τὸ κάλλος του.¹³ A· Τί καλὸν
τέρον ἀλλωστε θὰ ἡμπαροῦσε νὰ γίνῃ ἀπὸ αὐτοῦ, ποῦ ἐ-
πῆνεσεν ὁ Θεός, Ἄν ἡμεῖς, ὅταν ἐλθέμεν ἐν τέλει οὐκ ἀν-
θρώπων ἔργον, θαυμάζομεν τὸ σχῆμα, τὴν θέσιν, τὴν ὡ-
ραϊότητα, τὴν ἀναλογίαν, τὸν ρυθμὸν καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ
δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, πῶς θὰ ἡμπαρέσῃ κανεὶς νὰ ἔται
νέσῃ ἐπαξίως καὶ μάλιστα, ὅταν δέχεται καὶ τὸν ἔπαινον
τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ,

Συνεπῶς τοῦτο ἔχει λεχθῇ λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῶν
ἀνθρώπων καὶ ὅτι ἰδὼς τὸν Θεόν νὰ λέγῃ αὐτὸ διὰ καθέ

13. Δ' Πέτρ. B. 15.

14. Προφανῶς ὁ ἱερός Χριστός, ὅπως ἐν αὐτῶν τῶν καλλῶς τῆς
φύσεως κατεσκεύασεν ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἀπακόλυσεν, τὰ μυστὰ τῆς καὶ συνε-
στηκόσι τῆς βασιλείας τῆς ν. ἀρχῆς καὶ σκοπιμότητά τοῦ κόσμου.

δημιουργῆσαι καὶ ἐκ τῶν πρῶτων νὰ ἀφαιρῇ τὴν τόλμην
ἐκείνων B· οἱ ὅποιοι ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ἀκονίζουσιν τὴν γλῶσ-
σαν τῶν ἐναντίων τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ καὶ λέγουσι,
ὅτι αὐτοὶ σκοποὶ ἔγινε τοῦτο καὶ διὰ τοῖν σκοποὶν ἔγινε
τὸ ἄλλο· Ἐπειδὴ θέλει νὰ ἐμπαδίσῃ αὐτοῦς, ποῦ ἐπιχει-
ροῦν νὰ λέγουν τέτοια πράγματα, λέγει· «Καὶ εἶδεν ὁ Θεός,
ὅτι ἦτο ὡραῖον»

Ὅταν ἀκούσῃς, δὲ εἶδεν ὁ Θεός καὶ ἐπήνεσεν, νὰ κα-
τανόησῃς τοῦτο ὅπως πρέπει καὶ ἀρμόζει εἰς τὸν Θεόν· Ὁ
Δημιουργὸς καὶ πρὶν δημιουργήσῃ, ἐγκώριζε τὴν ὡραϊ-
ότητα τοῦ δημιουργήματος, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡμεῖς εἰμεθα ἀν-
θρώποι καὶ ἔχομεν τὴν ἀδυναμίαν καὶ δὲν ἦτο δυνατόν
διαφορετικὰ νὰ ἀκούσωμεν, δ' αὐτὸ ἔκαμε τὴν γλῶσσαν τοῦ
μακαρίου προφήτου νὰ χρησιμοποιοῖ τὸν πλοῦτον τῶν
λέξεων πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἀνθρώπων· C

5. Ὅταν λοιπὸν σηκώσῃς τὰ βλήματα καὶ μετὰ θαυ-
μασμοῦ ἀνεύλῃς τὴν ὡραϊότητα τοῦ οὐρανοῦ, τὸ μέγ-
θος καὶ τὴν χρησιμότητα, τότε νὰ ἀνατρέξῃς ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς
τὸν Δημιουργόν ὅπως ἀκριβῶς κάποιος σοφὸς ἔλεγε·
«Ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὡραϊότητα τῶν δημιουργημά-
των κατανοεῖται ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰκανότης τοῦ Δημιουρ-
γοῦ»· D· Σκέψου πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου σου ἀπὸ
τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τῆς δημιουργίας· Ὅσοι οὖν ἔχει διαθέσει
ἐγκωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν· ἂν θέλῃ νὰ ἐξετάσῃ ἓνα-
ἓνα ἀπὸ τὰ ὁρατὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ καὶ τί λέγω
καθ' ἓνα ἐκ τῶν δημιουργηθέντων, ἔαν τὴν ἰδὴν του σω-
ματικὴν διακρίσιν νὰ ἐξετάσῃ ἐπισταμένως, θὰ ἂν
τίληφθῇ ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ στοιχεῖα τὴν ἀσέκαστον καὶ
ἀπερίγραπτον δύναμιν τοῦ Θεοῦ· E· Καὶ ἔαν τὰ ὁρατὰ δημι-
ουργήματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐπαρκῆ νὰ μᾶς ἀποδείξουν τὸ
μέγεθος τῆς δυνάμεως τοῦ Δημιουργοῦ, ἂν ἔλθῃς εἰς τὰς
ἀόρατους δυνάμεις Του, καὶ ἔαν στρέψῃς τὴν σκεψὶν σου
πρὸς τὰς στρατιάς τῶν Ἀγγέλων, τῶν Ἀρχαγγέλων, τῶν
Ἄνω δυνάμεων τῶν θρόνων, τῶν Κυριοτήτων, τῶν Ἄρ-
χῶν τῶν ἐξουσιῶν, τῶν Κερουβείμ, τῶν Σεραφεείμ,¹⁵ ποῖος
νοῦς, ποῖος λόγος θὰ ἐπαρκέσῃ δὲ νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν ἀνεκ-
φραστον μεγαλωσύνην τοῦ Θεοῦ, Ἐάν ὁ Δαυὶδ, ὁ μακάριος
προφήτης, καθ' ὅν χρόνον ἔβλεπε τὴν ὡραϊότητα τῆς δημι-

14. Σπ. Πλ. 18 B.

15. Εἰς τὰ ἀσυνέπιστα ἔργα ὁ Θεὸς τοῦ Ἀρεοπάντου ὁ ἀντα-
νίστα, ὁποῖος κατανέμεται εἰς τρεῖς τάξεις· ἡ πρώτη χορὴ ἐκείνη κατὰ
τὸ εἶδος σχῆμα Σεραφεείμ, Κερουβείμ, Βεδνο· Κυριότητες δυνάμει· ἡ
ἐκείνη· Ἄρχαὶ Ἀγγέλων, Ἀρχιδυνάμεις.

ουρνιας ἔλεγε· «Πόσον ὀξιοθυμάστα εἶνα, Κύριε τὰ ἔργα σου. Τὰ πάντα ἐξημεύωμεν με σοφίαν»¹⁶· ὁ δὲ ἄνθρωπος, ποῦ ἤξιωθ' ὅσον πνεύματος καὶ ἐγκώριζε τὰ φανερά καὶ τὰ κρυφὰ τῆς σοφίας ἐλεγεν αὐτὰ, ἵνα τί θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ εἰπωμεν ἡμεῖς, ποῦ εἰμεθα χάρις καὶ στάκτη καὶ ἀφειλομέν διαρκῶς νὰ κυπτωμεν τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν γῆν καὶ νὰ θαυμάζωμεν τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν τοῦ Δημουργοῦ τοῦ κόσμου, καὶ διαστ. ἀναφέρω τὸν προφήτην, Ὁ μακάριος Παῦλος, ἡ οὐρανομήκης ἐκείνη ψυχὴ ὁ ὅποιος περιβάλλεται με ἀνθρώπινον σῶμα καὶ συναγωνίζεται με τὰς ἀσάφους δυνάμεις τοῦ δοῦναι εἰς τὴν γῆν καὶ με τὴν προθυμίαν του κινεῖται εἰς τοὺς οὐρανούς, ὅταν ἠσυχολήθῃ με ἓνα μέρος τῶν σχεδίων τοῦ Θεοῦ¹⁷ Α' (τὸ σχετικὸν με τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἑλλήνας καὶ πῶς οἱ μὲν πρῶτο, ἐξεδιώχθησαν οἱ δὲ δευτέραι τὴν θεὰν ἐκείνων κατέλαβον), πλήρης ἀπορίας καὶ ἐκπληξίας ἀνέκραξε λέγων· «Ὡ βάθος πλουτοῦ καὶ σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ Πόσον ἀνεξερεύνητο εἶναι αἱ κρίσεις του καὶ πόσον ἀνεξήκιστα εἶναι αἱ ὁδοὶ του».

Εὐὺ εὐχαριστίας θὰ ἐρωτοῦσα ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι τολμοῦν νὰ ἐπεξεργάζωνται τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ χειρὸν νὰ καταλάβουν τὴν ἀξίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· Ἀπὸ ποῦ προέρχεται ἡ ἀφροσύνη τῆς τόσο μεγάλης τόλμης σας Β' Ἀπὸ ποῦ αὐτοὶ ἀπιστοῦσιν παραινέσονται εἰς τόσον μεγάλην παραφροσύνην; Διότι ἂν ὁ πόσον σπουδαῖος καὶ μέγας Παῦλος ἰσχυρίζεται, ὅτι αἱ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ ἡ ὁ κοινὸν καὶ ἡ ὁ κρίσις εἶναι, ἀνεξερεύνητα καὶ δὲν εἶπεν ὅτι εἶναι ἀκατανόητα, ἀλλὰ ἀνεξερεύνητα, ὥστε νὰ μὴ ἐπιβέχωνται ἔρευνον, καὶ ἂν ἀκόμη ἰσχυρίζεται, ὅτι καὶ οἱ δοῦμοι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνεξήκιστα καὶ θρόνους ἀνομάζει τὰς προστάγας καὶ τὰς ἐντολάς, τότε πῶς τολμᾶτε σεις νὰ ἐξετάζετε τὴν οὐσίαν τοῦ Μονογενοῦς Τοῦ Υἱοῦ καὶ νὰ μειώνετε ὅσον θεοδικῶς ἡμπερεῖτε, τὴν ἀξίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;

Βλέπετε ἀναπητοὶ μοι, πόσον κακὸν εἶναι νὰ μὴ ἐξετάζετε με ἀκριβεῖαν τὰ κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ὁ Διότι ἂν αὐτοὶ ἐδέχοντο με εὐγνωμοσύνην τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ δὲν εἰσάγαγον προσωπικὰς τῶν σκέψεις, δὲν θὰ ἐξέτρεποντο εἰς τόσῃ ἀπιστοῦσιν. Ἄλ-

16. Παύλ. 108 B4
17. Ρωμ. 11' 68.

λὰ ἡμεῖς οὔτε τώρα θὰ παύσωμεν με προσοχὴν νὰ διδάσκωμεν εἰς αὐτοὺς τὴν θεῖαν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ νὰ φράσωμεν ἀλοοχερῶς τὴν ἀκοήν μας εἰς τὰς καταστρεπτικὰς διδασκαλίας τῶν ἀπιστῶν.

6. Ἀλλὰ δὲν γνωρίζω πῶς παρασυρθεῖς ἀπὸ τὴν ὁμῆν τοῦ λόγου πρὸς αὐτά, ἀπεμακρυνθὴν ἀπὸ τὴν συνέχειαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πρέπει πάλιν νὰ ἐπαναφέρω τὴν ὁμῆν εἰς τὰ προηγουμένα· «Καὶ ὠνόμασε λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὸν οὐράνιον τοῦτον θόλον οὐρανὸν 19 καὶ εἶπεν ὅτι ἤτο ὠρεῖος καὶ ἔγνε θρόνον καὶ ἔγνε πρῶτ', ἡμέρα δευτέρα»· Ἀκοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομα εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐπήνεσε τὸ Δημουργημα, ἔδωσε τέλος εἰς τὴν δευτέραν ἡμέραν καὶ λέγει· «Καὶ ἔγνε θρόνον καὶ ἔγνε πρῶτ', ἡμέρα δευτέρα».

Εἶδες με πόσῃ σαφήνεια μᾶς διδάσκει· ἀνομάζων τὸ μὲν τέλος τοῦ φωτός θρόνον, τὸ δὲ τέλος τῆς νυκτός πρῶτ' καὶ ὅλον αὐτὸν τὸν χρόνον ἡμέραν, ὥστε νὰ μὴ κάμνωμεν λάθος, οὔτε νὰ νομίζωμεν, ὅτι τὸ θρόνον εἶναι τέλος τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ ἀκριβῶς νὰ γνωρίζωμεν ὅτι τὸ μῆκος καὶ τοῦ φωτός καὶ τῆς νυκτός ἀποτελεῖ μίαν ἡμέραν. Καὶ τὸ μὲν θρόνον ὁρθῶς θὰ ὠνομάζετο τέλος τοῦ φωτός, ἔσθ' ὅτι θρόνος δηλαδὴ τὸ τέλος τῆς νυκτός ἐλοκλήρωσε τῆς ἡμέρας· διότι τοῦτο θέλει νὰ δηλωσῇ ἡ Ἁγία Γραφή λέγονσα· «Καὶ ἔγνε θρόνον καὶ ἔγνε πρῶτ', ἡμέρα δευτέρα»· ὡς ἐμακρυνθήσασιν χωρὶς νὰ τὸ θελωμεν, διότι παρεσύρθημεν ἀπὸ τὴν συνέχειαν τῶν λόγων, ὅπως ἀπὸ ὀρητικωμάτων χειμᾶρρον καὶ εἰσθε σεις οἱ αἱ τοὶ ποῦ εὐχαρίστας ἀκούετε τοὺς λόγους μου, ὅσοι σίποτε δὲν ἡμπορεῖ νὰ διεγερῇ τόσον πολὺ τὸν ὁμιλοῦντα καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς μεγαλυτέραν γονιμότητα σκέψεων, ὅσον ἡ πρόθυμη εἰς μεγαλυτέραν γονιμότητα σκέψεων, ὅσον ἡ πρόθυμη εἰς τὴν ἀκροατῶν 29 Α' Ἐνῷ ἀντιθέτως οἱ ἀδιάφοροι καὶ ἀδρανεῖς ἀκροαταὶ κάμνουν πολὺ ὀκνηρὸν καὶ τὸν δεῖκον ῥήτορα.

Τοιοῦτοτρόπως σεις χάρις εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἂν ἀκόμη εἰμεθα ἀφανώτερο καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς λίθους, εἰσθε ἰκανοὶ νὰ διεγείρετε τὴν ἀδιαφορίαν μας, νὰ ἀπομακρυνετὶ τὸν ὕπνον καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάσετε, νὰ σὰς εἴπωμεν κατὰ χρῆμα καὶ ἀφελίμως διὰ τὴν συγκρότησιν σας· Ἀκοῦ λοιπὸν οὐμδαίνετε νὰ εἰσθε τόσον θεοδιδασκτοὶ καὶ ἡμπερεῖτε κατὰ τὸν Θεὸν Παῦλον καὶ ἄλλους νὰ νοουθετήτε»,

θὰ σὰς παρακαλέσω περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν κατὰ τὸν χρόνον τῆς νηστείας νὰ φροντίζετε πολὺ δὲ τὴν κατὰ Θεὸν ἀρετὴν Β καὶ νὰ μὴ σὰς γίνῃ ἡ ἐμὴ λυγρολογία, καθόσον καθήμεν νῦν συζητούμεν περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων. Διότι, τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ πράγματα, δὲν εἶναι εἰς ἐμὲ βαρετόν. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ βίου τοῦ Παύλου, «εἰς σὰς δὲ παρέχουν ἀσφάλειαν».¹⁹

¹⁹ Ἐκεῖ ἀνάγκη ἡ ψυχὴ μας, ἐπειδὴ εἶναι καθρὰ συνεχοῦς ὑπομονῆς. Καὶ ὅπως τὸ σῶμα μας καθημερινῶς ἔχει ἀνάγκη σωματικῆς τροφῆς, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς ἀδυναμίαν καὶ μὲν ἡδοναίς, καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν καὶ ἡ ψυχὴ μας ἔχει ἀνάγκη πνευματικῆς τροφῆς καὶ ἀριστοῦ τρόπου ζωῆς, ὥστε ἀφοῦ ἀσκήσῃ αὐτὴ εἰς τὰ ἀγαθὰ νὰ εἶναι κατὰ τὸν ὑπόλοιπον χρόνον ἄτρωτος εἰς τὰς ἐπιθέσεις τοῦ κακοῦ Γ.

⁷ Καθημερινῶς λοιπὸν ἂς φροντίζωμεν διὰ τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ συνεχῶς νὰ ἐφροντίζωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ ἂς κόμωμεν ἐλεγχόν τὸν ἑαυτῶν μας καὶ περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐδέχθημεν καὶ περὶ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἐδώσαμεν, τὴν χρῆσιν οὕτως καὶ πάλιν τὴν ὠφέλειαν διὰ τῆς ἀκοῆς μας ἐφέραμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας, καθὼς καὶ τὸν ἀλαβερὸν εἰς αὐτὴν ἐφιλοεξήσαμεν. Καὶ εἰς τὴν γλώσσαν μας ἂς θέσωμεν ἀρχὰς καὶ περιορισμούς, ὥστε προηγουμένως νὰ χωνεύῃ τὰς λέξεις καὶ ἔτσι νὰ ὁμιλῇ. ⁸ Ἄς μορφωνώμεν τὸν νοῦν μας, ὥστε νὰ μὴ ἐκφράσῃ ἀλαβερὰς σκέψεις, ἀλλὰ καὶ ἀνὲκ τοῦ βίου κόσμου εἰσέρχεται κατὰ τέτοιον νὰ τὸ ἀπομακρύνῃ ὡς περιττὸν καὶ ἀλαβερὸν. Καὶ ἂν αὐτὸ γεννᾷται μέσα μας ταχέως νὰ τὸ ἀποδιώκωμεν μετὰ τὴν εὐσεβῆ σκέψιν. Ἄς μὴ νομιζώμεν ἀκόμη, ὅτι ἡ νηστεία ἀποκλήρου τῆς ἡμέρας ἔπαρκε· διὰ τὴν σωτηρίαν μας, Ὁ Φιλάνθρωπος Θεὸς ἔλεγεν εἰς τοὺς ἀγνωμοναίους, ἰουδαίους διὰ τοῦ προφήτου α· «Ὅταν ἐνηστεύετε ἐπὶ ἐβδόμηκοντα ἡμέρῃ, μὴπως ἐπαλασσάσθε τὰς νηστείας σας πρὸς χάριν μου καὶ ὅταν ἐτρώγετε καὶ ἐπίνετε, δὲν εἰσθε αἰεὶ οἱ τρώγοντες καὶ οἱ πίνοντες, τὰ ἐξῆς λέγει ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων ἀπονέμετε πραγματικὴν δικαιοσύνην καὶ ἀσκήσετε ἀγάπην καὶ εὐσπλαγχνίαν ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφόν του. Εἴ μὴ καταπιῆτε πλέον χήραν καὶ ὀρφανόν, ξένον καὶ πτωχόν καὶ μὴ σκεφθῆτε κακὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σας ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου».²⁰

¹⁹ Φλ.ε 8 1

²⁰ Ζαχαρ. 7 8, 9 10.

⁹ Ἐάν λοιπὸν εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐκάθητο εἰς τὴν σκάν καὶ ἦσαν προσηλωμένοι, εἰς τὸ σκότος τῆς πλάνης δὲν ὑπῆρχε κανένα κέρδος ἀπὸ τὴν νηστείαν μόνον, διότι δὲν εἶχον κάποια ἔργα ἀγαθὰ καὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐκβάλουν ἀπὸ τὰς καρδίας των τὴν κακίαν πρὸς τὸν συνάνθρωπον, ποῦ ἂν ἀπολογίαν δὰ παρουσιάσωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ἀπαιτούμεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους περισσότερα καὶ προτρέπουμεν ὅχι μόνον αὐτὰ νὰ κάμουν, ἀλλὰ νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ ἐφροντίζωσιν τοὺς ἐχθρούς.²¹

Καὶ τί λέγω, νὰ ἐφροντίζωσιν, πρέπει, ἀκόμη νὰ προσεύχονται ὑπὲρ αὐτῶν καὶ νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεόν καὶ νὰ τὸν ἱκετεύουν διὰ τὴν προστασίαν αὐτῶν. Διότι αὐτὸ κατὰ τὴν φθεράν ἐκείνην ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως δὰ μὰς εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὠφέλιμον καὶ θὰ μὰς εἶναι μεγίστη ἐξοφλήσις τῶν ἀμαρτημάτων, ἂν συμπεριφερώμεθα ἔτσι πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι μὰς ἐχθρεύονται.²²

Καὶ ἐάν ἡ ἐντολὴ εἶναι μεγάλη καὶ δυσκόλος, δὲν θὰ σοῦ φαυλὶ καθόλου, ὅτι εἶναι μεγάλη καὶ δυσκόλος, ἂν ἀντληθῇ τὴν ἀμοιβήν, ἡ ὅποια διδεται εἰς ἐκείνους, ποὺ φέρουν εἰς πέρας τὴν ἐντολήν αὐτήν. Ποία εἶναι αὕτη ἡ ἀμοιβή; Ἐάν ἐκτελέσετε τὰ παραγγέλματα αὐτά, λέγει, θὰ γίνετε ὅμοιοι πρὸς τὸν Πατέρα σας, ποὺ κατοκεῖ εἰς τοὺς οὐρανοὺς. ⁸

Διὰ νὰ κάμῃ σαφέστερον τὸν λόγον τοῦ προσέθεσεν, διότι «καὶ αὐτὸς ἀνατέλλει τὸν ἥλιον τοῦ βίου τοὺς πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ ὁρέχει διὰ τοὺς δικαίους καὶ τοὺς ἀδίκους».²³

Προσπάθησε λοιπὸν, λέγει, νὰ μιμῆσαι τὸν Θεόν ὅσον εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν. Καὶ ὅπως ἐκεῖνος ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ὅχι μόνον χάριν τῶν δικαίων, ἀλλὰ καὶ χάριν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διαπράττουν τὸ κακόν. Καὶ τὴν ραγδαίαν ὁρμήν καὶ τὴν ἐπιείκειαν δὲν χορηγεῖ μόνον εἰς τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς κακοὺς, ἔτσι καὶ συ. Ἐάν δὲν ἀγαπῇς μόνον ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, σὲ ἀγαποῦν ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνους, οἱ ὅποιοι διάκεινται ἐναντὶ σοῦ ἐχθρικῶς τότε μιμῆσαι τὸν Κύριόν σου κατὰ δύναμιν σου. ⁹

Εἶδες, πῶς ἔφερεν εἰς τὴν ὑψηλοτάτην κορυφὴν ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἡμπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὴν τὴν ἀρετὴν, μὴ σκέπτεσθαι μόνον τὴν δυσκολίαν τῆς πράξεως, ἀλλὰ ἀναλογισαί προηγουμένως, πῶς τιμῆς πρόκειται νὰ ἀξίω-

²¹ Λουκ. 6, 27

²² Ματθ. 5, 46.

θῆς. Καὶ τὸ θέμα τῆς τιμῆς, ὅς σου κάμῃ ἀνάλαβρα τὰ ἁ-
ρος καὶ τὴν ἐνδόχλην. Καὶ δὲν χρεώσῃς εὐγνωμοσύνην,
διότι εὐρίσκεις ἀφάρτην νὰ σοὺ ἀνοίξουν αἱ θύραι. τῆς παρ-
ρησίας πρὸς τὸν Θεὸν μὲ τὴν εὐεργεσίαν πρὸς τὸν ἐχθρόν
καὶ νὰ σοὺ ἀφαιρεθοῦν αἱ ἁμαρτίαι. Ἄλλὰ ἴσως ἐπιθυμεῖς
νὰ ἀποκρουήσῃς τὸν ἐχθρόν καὶ νὰ ἀνταποδώσῃς τὰ ἴσα ἢ
καὶ περισσότερα εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος σὲ ἐβλάψε. Ὁ Καὶ τί
κέρδος ἔχεις ἀπὸ αὐτό, ὅταν, πλὴν τοῦ ὅτι δὲν ἔχεις καμ-
μὴν ὠφέλειαν, σοὺ ἀποδοθῶν καὶ εὐθύναι δι' αὐτὸ κατὰ
τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν τῆς Κρίσεως, διότι παράβῃς
τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεθέντας νόμους.

Ἐπεὶ μου λοιπὸν, ἂν κάποιος ἐπίγειος ἀρχὸν ἐθέσπιζε
τοιούτων νόμων, ὥστε νὰ ἐξυπηρετῇ τοὺς ἐχθρούς καὶ ἢ πα-
ράβῃς τοῦ νὰ συνεπάγεται θάνατον, δὲν θὰ ἐσπεύδον
ὅλο, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου, διότι θὰ ἐφοβοῦντο τὸν
σωματικὸν θάνατον, Πόσον μεγάλης κατηγορίας θῆξιν εἴ-
ναι! Δὲ μὲν τὸν σωματικὸν θάνατον, πρὸς τὸν ὅποιον καὶ
χωρὶς αὐτοῦ (τὸν νόμον τοῦ ἀρχοντος) τὸ φυσικὸν χρέος
ὁπωσδήποτε θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ, τὰ πάντα νὰ καταδεχόμεθα
νὰ κάμωμεν, διὰ δὲ τὸν θάνατον ἔσπου δὲν εἶναι δυνατόν
νὰ εὐρωμεν παρηγορίαν, νὰ φροντίζωμεν ὀλιγώτερον τα-
ραμελοῦντες τὸν νόμον, ὁ ὁποῖος ἐθεσπίσθη ἀπὸ τὸν Δε-
σπότην τῶν ὁλῶν.

Θ Ἄλλὰ ἐλησμώνησα, ὅταν ἔλεγον αὐτά, ἐκείνους, οἱ
ὅποιοι δὲν ἐπιθεικνύουν ἀνάτην οὔτε πρὸς ὅσους τοὺς ἀ-
γαποῦν. Ποῖος λοιπὸν θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν κόλασιν
ὅταν δὲν εἴμεθα μόνον μακρὰν ἀκευῆς τῆς ἐντολῆς τῆς ἀ-
γάπης, ἀλλὰ δὲν κάμνωμεν οὔτε καὶ αὐτά, τὰ ὅποια κά-
μουν οἱ τελῶναι «διότι ἐὰν ἀγαπήσετε μόνον ἐκείνους,
ποῦ οὐκ ἀγαποῦν, ποῖαν ἀνταμοιβὴν ἔχετε νὰ περιμένετε
ἀπὸ τὸν Θεόν, Μήπως καὶ οἱ τελῶναι δὲν κάμνουν τὸ ἴδι-
ον»²³ Ἀ Ὅταν λοιπὸν δὲν κάμνετε τοῦτο, ποῖαν ἐλπιδά
σωτηρίας ἔχετε. Δι' αὐτὸ οὐκ παρακαλῶ, ὅς μὴ εἴμεθα
δοπλάγχθοι, ἀλλ' ὅς χαλῶμεν τὴν σκέψιν μας
καὶ πρώτον ὅς μάθωμεν νὰ νικῶμεν τὸν πλησίον μὲ τὴν
ἀγάπην καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ μακαρίου Παύλου ὡς
πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν ἐκτίμησιν ὁ ὅστις νὰ θεωρῇ τὸν ἄλλον
ἀνώτερόν του.²⁴

²³ Ὅς μάθωμεν ἀκομὴ νὰ μὴ ἀνεχόμεθα ἧτταν, ἀλλὰ νὰ

23. Ματθ. 5, 46.

24. Ρωμ. 13, 10 καὶ Φίλιπ. 2, 8

νικῶμεν καὶ νὰ μὴ ὑπερηφανευόμεθα, ἀλλὰ νὰ ἐπιδεικνύω-
μεν μεγαλυτέραν καὶ θερμότεραν διάθεσιν πρὸς αὐτούς, οἱ
ὅποιοι μᾶς ἀγαποῦν. Διότι τοῦτο εἶναι τοῦ κατ' ἐξοχὴν
συνεχε καὶ βιασθεῖ τὴν ζωὴν ἡμῶν καὶ κατὰ τοῦτο διαφέ-
ρομεν ἀπὸ τὰ ζῶα καὶ τὰ θηρία, κατὰ τὰ ὅτι δηλαδὴ ἡμ-
ποροῦμεν, ὅ ἐὰν θέλωμεν νὰ τηρήσωμεν τὴν ἀμολόγουςαν
τάξιν καὶ νὰ ἐπιδείξωμεν μεγάλην κατανόησιν πρὸς τοὺς
συναυθρώπους μας.

Ἐπειτα ὅς συνηθίσωμεν νὰ τιμῶμεν τὴν κακὴν σκέ-
ψιν καὶ νὰ δομαζώμεν τὸ ἀτίθασσον αὐτὸ θηρίον δηλαδὴ
τὴν ὀργὴν καὶ νὰ προσάλλωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὴν ἀ-
γωνίαν τῆς φοβερᾶς κρίσεως καὶ νὰ διδάσκωμεν αὐτὴν ὅτι
θὰ ἐπιτυχῇ μεγάλα ἀγαθὰ, ἂν ἡμπορήσῃ νὰ συμφιλιωθῇ
πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ἄν δὲ ἐξακολούθῃ νὰ φιλονικῇ θὰ τι-
μωρηθῇ πολὺ. Καὶ δὲν πρέπει νὰ σπαταλῶμεν τὸν χρόνον
ἀνευ λόγου, ἀλλὰ κάθε ἡμέραν καὶ κάθε ὥραν νὰ προσβάλ-
λωμεν ἐνωπὸν μας τὴν κρίσιν τοῦ Κυρίου καὶ νὰ σκεπτώ-
μεθα, ποῖα πράξεις ἡμποροῦν νὰ μᾶς διώσουν παρηγορίαν
ἐνωπὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ποῖοι προετοιμάζουσι τὴν τιμωρίαν
μας. C

Καὶ ἂν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν θαρσυνίζωμεν αὐτὰ μὲ
τὴν σκέψιν μας θὰ ὑπερισχύσωμεν τῶν ποθῶν μας, θὰ κα-
ταστειλώμεν τὰ σκιρτήματα τῆς σαρκὸς μας καὶ κατὰ τὴν
γνώμην τοῦ θείου Παύλου θὰ νεκρώσωμεν ἐστὶ γῆυσιν εἴ-
να μέσα μας, δηλαδὴ τὴν πορνείαν, τὴν σαρκικὴν ἀκα-
θαρσίαν τὸ πάθος, τὴν κακὴν ἐπιθυμίαν, τὸν θυμὸν, τὴν
πλεονεξίαν, τὴν ματαιοδοξίαν καὶ τὸν φθόνον.²⁵ Ἄν ὡς
πρὸς αὐτὰ τὰ πάθη νεκρωθῶμεν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ
δραῖν μέσα μας, τότε θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ δεχθῶμεν τὸν
καρπὸν τοῦ Πνεύματος, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰρήνη, ἡ χαρὰ
ἡ εἰρήνη, ἡ μακροθυμία ἡ καλωσύνη, ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη-
της, ἡ ἐγκράτεια.²⁶ D

Αὐτὴ ὅς εἶναι ἡ διαφορά τοῦ Χριστιανοῦ ἀπὸ τὸν ἄπ-
στον. Αὐτὰ ὅς εἶναι τὰ γνωρίσματά μας καὶ ὅς μὴ καμα-
ρώνωμεν μόνον μὲ τὸ ὄνομα Χριστιανοὶ οὔτε νὰ ὑπερηφα-
νευόμεθα διὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐμφάνισιν καὶ περισσότερον
δοκῇ ποτὲ ὅς μὴ μεγαλοφρονήσωμεν καὶ ἂν ἀκόμη ἀπο-
κτῆσώμεν, ὅσα ἀνωτέρω ἀπηρεθίμεθα. Περισσότερον τότε
πρέπει νὰ εἴμεθα ταπεινώφρονες. «Ὅταν κάμετε ὅλα αὐτά,

25. Κόλλο 3 5-7

26. Γαλάτ. 5, 22

λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, τότε νὰ εἴπετε, ὅτι εἰμεθα ἀνάξιοι Βροῦλοι»·

Ἐάν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μεριμνῶμεν καὶ φροντίζομεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, δὲ ἡμιτορέσμεν καὶ μεγάλως ἀφελείας νὰ ἀποκομίσωμεν καὶ τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν νὰ ἀποφυγῶμεν καὶ διδάσκαλοι νὰ γίνωμεν τῶν συμφερόντων εἰς ἑκείνους, οἱ ὅποιοι μᾶς παρακολουθοῦν. Ἔ

Ἔτο, ἀφοῦ μὲ συνέπειαν διανύσωμεν τὴν παροῦσαν ζωὴν, δὲ ἀξιώσωμεν νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ εἰς τὰ μέλλον τὴν φιλαυθωπίαν, τὴν ὁποίαν εἶθε δοῦναι νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὅποιον καὶ τὸν Πατέρα Αὐτοῦ ἀνέχε, δοξα, δυνάμει, τιμῇ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένεσιτα.

ΟΜ ΛΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

32 Α. ΚΑΙ ΕΙΠΕΝ Ο ΘΕΟΣ· ΑΣ ΣΤΙΚΕΝΤΡΩΘΗ ΤΟ ΨΑΡ
ΠΟΥ ΞΥΡΙΣΚΕΤΑΙ. ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΕΙΣ ΕΝΑ ΤΟΥΤΟΝ,
ΚΑΙ ΑΣ ΦΑΝΗ Η ΣΗΡΑ.

Ἦ Ἐμπρός, λοιπόν, ἄς παραθέσωμεν καὶ σήμερον συμπόσιον λόγων ἐκ τῶν τοῦ μακαρίου Μωϋσέως ἐκνώτιόν σας καὶ ἄς ἐξετάσωμεν μὲ ἀκριβείαν, ὅσα ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν.

Ἐάν ἐκεῖνο, οἱ ὅποιοι ἀνασκάπτουν τὴν γῆν, ποῦ κρύπτεται χρυσόν, ὅταν ἴδουν σημεῖα που περιέχουν τεμάχια, δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ ἐκεῖ παρὰ μόνον ἀφοῦ ἐρευνήσουν καλὰ καὶ κατέλθουν εἰς τὸ βάθος Β' διὰ νὰ ἀντλήσουν ἀπὸ ἐκεῖ. πολλὸν πλοῦτον πολὺ περισσότερον πρέπει ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἐρευνῶμεν διὰ τεμάχια χρυσοῦ, ἀλλὰ ἐλπίζομεν νὰ εὐρωμεν ἀμύθητον θησαυρόν, καθημερινῶς νὰ ἀνιχνεύωμεν αὐτόν, διὰ νὰ ἐπιανεληθῶμεν εἰς τὴν κατοικίαν μας, ἀφοῦ ἀντλήσωμεν ἀπὸ ἐκεῖ μεγάλου πνευματικόν πλοῦτον.

Ἀλλῶστε ὁ αἰσθητὸς πλοῦτος πολλὰκις δημιουργεῖ κινδύνους εἰς τὸν κτήτορά του καὶ ἐναντ' τῶν κινδύνων αὐτῶν, ἀφοῦ παράσχη ὀλιγοχρόνιον εὐχαρίστησιν ἐξαιμιζέται, δλοκλήρος, ὅ δὲ ἐπετέθησαν ἢ σκοφάνται ἢ λησταὶ ἢ διαρρήκται ἢ κυρίως οἱ ὑπηρεταὶ τὸν ὑπεξήρεσαν καὶ ἐβραπέτευσαν. Ὅμως ἐδῶ τίποτε τοιοῦτον δὲν χωρεῖ, διότι εἶναι ἀνακαίρετος ὁ πνευματικὸς αὐτὸς θησαυρὸς καὶ ὅταν τοποθετηθῇ εἰς τὰ θησαυροφυλάκια τῆς διανοίας μας γινετα ἀπρόσβλητος εἰς κάθε κακὴν ἐνέργειαν, ἐκτὸς ἐάν ἡμεῖς ἐξ ἀμελείας βωσῶμεν τὴν δυνατότητα εἰς ἑκείνον, ὁ ὁποῖος ἐπιθυμεῖ νὰ μᾶς τὸν ἀφαιρέσῃ.

Διότι ὁ ἑχθρὸς μας, δηλαδὴ ὁ διάβολος, ὅταν ἴδῃ συγκεντρωμένον πνευματικόν πλοῦτον, καταλαμβάνεται ἀπὸ μανίαν καὶ ἀκούζει τοῦς δδόντας του καὶ διαρκῶς ἀγρυπνεῖ, ὥστε νὰ εὕρῃ τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν, διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ κάτι ἀπὸ ὅσα ἡμεῖς ἔχομεν. Ὁ Καὶ δὲν ὑπάρχει κατάλληλος εὐκαιρία δ' ἐκείνον παρὰ μόνον ἡ ἀμέλειά μας. Διὰ τοῦτο πρέπει διαρκῶς νὰ ἀγρυπνῶμεν καὶ νὰ φράσω-

μεν εις αὐτὸν τὰς ἐισόδους. Διότι, ἐὰν μᾶς ἴδῃ σὺμφερους καὶ διαρκῶς ἀγρύπνους, κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἐπίθεσιν τοῦ, θὰ ἀπελθῇ κατὰ τὴν ἐντροπισκόμενος, διότι ἀσκότως ἐπιχειρεῖ, καθόσον γνωρίζει, ὅτι δὲν ἔχει. κατένευ κέρδος, ὅταν ἡμεῖς ἔχωμεν ἰσχυρὰν φρουράν.

Ἀφοῦ λοιπὸν γνωρίζομεν, ὅτι ὅλη ἡ ζωὴ μας εἶναι καθήκον ἀγωνιστικῆς προσπάθειας, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὡς ἐξοπλιζόμεθα. Ἐφ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς νὰ εἶναι ἀπέναντι μας καὶ διαρκῶς μᾶς κοιτοῦν, ὥστε οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν λόγῳ νωθρότητος νὰ τοῦ δώσωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ. Δὲν ἐλπίες τοὺς πλουσίους, ὅταν ἀναμνησθῶν φόβον τῶν ἐχθρῶν, πᾶσιν φροντίδα λαμβάνουν διὰ τὴν φρούρησιν τῶν. Ἄλλοι μὲν κλείοντες μὲ θύρας καὶ μαχαλοὺς παρέχουν κάθε ἀσφάλειαν, ἄλλοι δὲ κρυπτοῦν τοὺς θησαυροὺς μέσα εἰς τὴν γῆν δὲ νὰ ἀπαφύγουν τὴν προσοχὴν τῶν ἐχθρῶν. 33 Α.

Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον πρέπει καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ συναρπάζομεν τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς, νὰ τὸν φυλάσσωμεν μὲ πολλὴν προσοχὴν καὶ νὰ μὴ τὸν ἐκθέσωμεν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου. Ἀπεναντίας πρέπει νὰ ἀποκρύπτωμεν αὐτὸν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς διανοίας μας καὶ νὰ κλειώμεν τὰς εἰσόδους εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐποφθαλμίζῃ νὰ τὸν κλέψῃ, ἵνα συντηρώμεν ἀφοῦ φυλάξωμεν αὐτὸν ἀπρόσβλητον, ὅταν φύγωμεν ἀπὸ τὴν ζωὴν νὰ ἔχωμεν μερικὰ ἐσθλὰ διὰ τὴν ἀποδημίαν μας ἀπὸ ἐδῶ.

Ὅσοι εὐρίσκονται εἰς ξένην γῆν, ὅταν πρόκειται νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἀπὸ πολλῶν καιρῶν σιγὰ σιγὰ προσπαθοῦν καὶ ἐπείνουν νὰ συγκεντρώσουν ὅλα τὰ ἐσθλὰ, ὅσα θὰ ἐπαρκέσουν ἵνα χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῶν, εἰς τὴν πέψαν. Κατ' ἀκολουθίαν λοιπὸν, ἀφ' οὗ καὶ ἡμεῖς εὐρισκόμεθα ἐδῶ ὡς εἰς ξένην γῆν, (ὅλοι θεοὶ εἰμεθα ἔξῃ καὶ προσωρινοὶ) πρέπει, νὰ εἴμεθα προσεκτικοὶ ἐδῶ καὶ νὰ ἀποταμιεύωμεν τὰ ἐσθλὰ τῆς πνευματικῆς ἀρετῆς, ὥστε, ὅταν ὁ Κύριος προστάξῃ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας, νὰ εἴμεθα ἑτοιμοὶ. Καὶ ἄλλα μεν ἐκ τῶν ἐροδίων νὰ φέρωμεν μαζί μας, ἄλλα δὲ ἐκ τῶν προτέρων νὰ ἔχωμεν ἀποστείλει. Διότι αὕτη εἶναι ἡ φύσις τῶν ἀγαθῶν. Ὅσα δηλαδὴ ἀκριβῶς συγκεντρώσωμεν ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῆς ἐκτελέσεως ἀγαθῶν πράξεων, ὅταν φθάσῃ τὴν

1 Ὁ ἱεὺς Χριστὸς εὐμενὲς μὴ μόνον τὴν ἀνθρώπου τὴν πέψαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τὴν μελλουσάν καὶ προσερχομένην τὴν πατρίδα.

τύτερα ἀπὸ ἡμᾶς ἐκεῖ. Ὁ ἀντίλογος πρὸς χάριν μας τὰς θύρας τῆς παρηλακῆς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ προετοιμάζουν τὴν εἰσόδον μας, ὥστε καὶ εὐκολίαν νὰ ἐσέλθωμεν καὶ νὰ εὐρωμεν μεγάλην ἀγάπην πρὸ τοῦ Κυρίου.

2. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇ, ἀγαπήτῃ μου, ὅτι εἶναι γίνονται αὐτὰ, ἀκούου, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀπειδὴς καὶ ἐλεημοσύνη καὶ ἐδῶ ζῇ συνεχῶς μὲ ἀγάπην συνείδησιν καὶ ἐκεῖ ὅταν μεταθῇ, εὐρίσκει, ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ μεγάλην φιλανθρωπίαν καὶ μαζί μὲ ἄλλους θὰ ἀκούσῃ τὰ εὐτυχῆ ἐκεῖνα λόγια. «Ἐλθετε σέως, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου καὶ κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἡ ὁποία ἔχει ἐτοιμασθῇ δι' ἐσθλὰ πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ὡς Διότι ἐπείνεα καὶ μοῦ ἐδώσατε νὰ φάγω.»

Τὸ ἴδιον πρᾶγμα θεοβαίως συμβαίνει καὶ δὲ τὰς ἄλλας ἀρετάς. Ἐτσι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς τὰς ἐκτενεῖς προσευχάς. Διότι, ὅταν θυνηθῶμεν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, νὰ ἀποπλυνώμεν μὲ τὴν ἐξομολόγησιν τὰ ἁμαρτήματά μας καὶ νὰ λάβωμεν συγχωρησιν ἀπὸ τοῦ Κυρίου, θὰ ἀπείλδιμεν ἐκεῖ καθαροὶ ἐξ ἁμαρτιῶν καὶ μεγάλο θάρος θὰ ἀποκτήσωμεν. Δὲν εἶναι θεοβαίως ποτὲ δυνατόν νὰ εὐρὴ κανεῖς κατὰ τὸν ὑπόλοιπον ἐκεῖ χρόνον παρηγορίαν, ἀφοῦ δὲν ἀπηλλάγη ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά σου εἰς τὸν παρόντα χρόνον. «Διότι εἰς τὸν Ἄδην λέγει ὁ Ψαλμωδὸς πρὸς τὸν θά ἐξομολογήθῃ τὰ ἁμαρτήματά σου εἰς Σέ.» 3. Καὶ φυσικὰ αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ὁ καιρὸς τῆς καλλιέργειας τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν προσπαθειῶν καὶ τῆς πάλης. Ἐκεῖνος εἶναι ὁ καιρὸς τῶν στεφάνων καὶ τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν βραβείων.

Ἄς ἀγωνισθῶμεν λοιπὸν καθόσον χρόνον εὐρισκόμεθα ἀκόμη εἰς τὸ στόδον, ὥστε τὸν καιρὸν κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ληφθῇ ὁ στέφανος καὶ ἡ ἀμοιβὴ τῶν κόπων νὰ μὴ εἴμεθα ἀπὸ τοὺς ἐντροπισκόμενους, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μὲ παρηλακὴν θὰ δεχθῶν εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν στεφάνον. 34 Α.

Δὲν λέγω αὐτὰ τυχαίως ὅστε ἀσκότως πρὸς οὐδὲ θεῶν νὰ ἐνθυμῆσθε καθημερινῶς τὰς ἀγαθὰς πράξεις ἐπὶ αἰετοῦ τέλει καὶ ὠλοκληρωμένοι καὶ λαμπρὸι διὰ τοῦ ἀναρέτου βίου σας, θὰ γινετὶ ἡμετέροι καὶ ἀέκλειστοι, γνήσια τέκνα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ φαυτῇ εἰς τὸν κόσμον ὡς φωστῆρες παρέχοντες ὑπόδειγμα ζωῆς πρὸς ἑταίρους μας κατὰ τὴν

2 Ματθ. 25, 34-35.

3 Ψαλμ. 6, 6.

ημέραν τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ ὠφελήτῃ δια τῆς παρουσίας σας ἑκείνους, οἱ ὅποιοι, ὅς συναναστρέφονται, καὶ θὰ μετέχουν τῆς πνευματικῆς σας πνοῆς καὶ τῆς ἐναρέτου ζωῆς σας ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι συμμετέχουν εἰς τὰς συζητήσεις σας.

Β "Ὅπως ἀκριδῶς ἡ συναναστροφή μετὰ τῶν κακῶν συνήθως δρώσκει τοὺς μετέχοντας αὐτῆς, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ θεοῦ Παύλου. «Αἱ κακαὶ συναναστροφῆαι καταστρέφουν τὰ χρηστὰ ἥθη».⁴ Κατ' ἀνάλογον τρόπον καὶ ἡ συναναστροφή τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπων παρέχει, μεγάλτην ὠφέλειαν εἰς ὅσους συναναστρέφονται τοὺς ἀγαθοὺς. Δια τοῦτο καὶ ὁ φιλόανθρωπος Κύριός μας ἐπέτρεψε νὰ εἶναι ἀναμιγνύμενο, οἱ ἐνάρετοι μετὰ τοὺς κακοὺς, διὰ νὰ κερδίσουν κατ' ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν αὐτὴν καὶ νὰ μὴ παραμένουν διαρκῶς εἰς τὴν κακίαν, ἀλλὰ δεχόμενοι συνεχῶς τὴν θέαν τῶν ἐναρέτων ὡς ὑπόμνησιν τοῦ καθήκοντος, νὰ ἀπακομίσουν μεγαλύτεραν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν αὐτὴν. Διότι, εἶναι τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, ὥστε καὶ αὐτοὶ ἀκόμη, οἱ ὅποιοι δὲν ἄσκειν τὴν ἀρετὴν, πόρα πολὺ νὰ τὴν αἰθῶνται καὶ νὰ τὴν ἐπανοῦν. Ὡς καὶ ὅμοιον πάλιν τρόπον καὶ ἡ κακία συνεχῶς βάλλεται μετὰ κατηγόριαν ἐκ μέρους ἑκείνων, τοὺ μετέρχονται αὐτήν. Κατὰ συνέπειαν εἶναι εἰς ὅλους φανερά καὶ πασίγνωστος καὶ δὲν θὰ εὐρὴν εὐκόλως ἀνθρώπων νὰ καυχῶται δι' αὐτήν.

Καὶ τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι πολλὰκις διὰ τῆς γλώσσης κακίζουσιν ὅσα ἐπιχειροῦν διὰ τῶν ἔργων νὰ κάμουν. ἔτσι θέλουν νὰ ἀποφυγῶν τὴν προσοχὴν τῶν πολλῶν. Χαρακτηριστικὸν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, τὴν ὅποιαν γενναίως ἐξεδήλωσε πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, εἶναι ὅτι ἔδωκεν εἰς τὸν καθένα μας ὡς ἀδάκτανον κριτήριον τὴν συνείδησιν, ἡ ὅποια κάμνει, ἀσφαλῆ διαγνώσκει τῶν καλῶν καὶ τῶν μὴ καλῶν.

Δ Κατ' ἐξοχὴν μάλιστα αὐτὴ ἡ συνείδησις θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς στερέσῃ κάθε ἀπολογίαν, διότι δὲν ὑποπίπτουμεν εἰς ἁμαρτήματα λόγῳ ἀγνοίας, ἀλλὰ λόγῳ νωθρότητος τῆς ψυχῆς καὶ ἁμελείας τῆς ἀρετῆς.

3 Αὐτὰς τὰς σκέψεις ἀπὸ πᾶσαν στιγμὴν ἀνακινούντες μέσα μας θὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς σωτηρίας μας, διὰ νὰ μὴ προξενήσωμεν λιγιστάς ζημίας εἰς τοὺς ἐαυτοὺς

4. Α' Κορ. 6. 16, 18.

μας, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῶμεν μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου.

Ἀλλὰ ἀρκετὰ εἰσαγωγικῶς εἶπομεν. Ἄς ἀκούσωμεν τώρα, ἐάν νομίζετε καλόν, ποῖα πράγματα θέλει καὶ σήμερον νὰ μᾶς διδάξῃ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς γλώσσης τοῦ Μωυσέως. Καὶ εἶπε, λέγει ὁ Μωυσής, ὁ Θεός, καὶ συγκεντρώθῃ τὸ ὕδωρ, τὸ ὅποιον εὐρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς ἓνα τόπον, καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ἡ ξηρὰ καὶ ἔγινεν ἔτσι.⁵

Παρακολούθησε, ἀγαπῆτέ μου, ἐδῶ τὴν ἀρίστην τάξιν καὶ συνέπειαν Ἀποῦ δηλαδὴ εἶπε κατ' ἀρχάς, ὅτι ἡ γῆ ἦτο ἀβυσσος καὶ ἀδιαμόρφωτος καὶ ἀκαλύπττος ἀπὸ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ σκότος. Ἐπειτα τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀφοῦ διέταξε νὰ γίνῃ ὁ οὐρανὸς ὁ θόλος, ἐχώρισεν τὰ ὕδατα καὶ ἀνόμασε τὸν οὐράνιον θόλον οὐρανόν. Τώρα πάλιν μᾶς διδάσκει, ὅτι κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν διέταξεν δια τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὅτι ἀφοῦ συγκεντρωθῶν εἰς ἓνα τόπον, νὰ δημιουργήσων χώραν καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ἡ ξηρὰ. Καὶ ἔτσι, ἐγένεν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ τὰ πάντα ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ὕδατα διατάσσει ὁ Θεὸς νὰ συσθραισθῇ εἰς ἓνα τόπον, διὰ νὰ φανῇ τῷ αὐτοπλάκῳ ἡ ξηρὰ. Σκέψου, πῶς μᾶς παρουσιάζει σιγὰ σιγὰ τὴν διακόσμησιν καὶ τὴν ὠραιότητα αὐτῆς. Καὶ ἐγένεν ἔτσι, λέγει Πῶς, Ὅπως διέταξεν ὁ Κύριος. Εἶπε μόνον καὶ ἠκολούθησε τὸ ἔργον. Αὐτὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικόν τοῦ Θεοῦ, νὰ κατευθύνῃ δηλαδὴ τὰ δημιουργήματά του συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν του. Καὶ συγκεντρώθησαν, λέγει, τὰ ὕδατα τὰ ὅποια ἦσαν κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν εἰς ἰστιάπερους τόπους καὶ ἀνεφάνη ἡ ξηρὰ.

Β "Ὅπως ἀκριδῶς περὶ τοῦ φωτός ἐνῷ ἦτο ταυτοῦ σκότος, διέταξε νὰ παραχθῇ τὸ φῶς καὶ προσέθη εἰς διαχωρισμὸν τοῦ φωτός ἀπὸ τοῦ σκότους, ὥστε τὸ μὲν φῶς ἀπένευμε δ' αὖ κλήρου εἰς τὴν ἡμέραν, τὸ δὲ σκότος εἰς τὴν νύκτα καὶ εἰς τὰ ὕδατα πάλιν, ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὸν οὐράνιον θόλον, διέταξεν ἄλλα μὲν νὰ καταλάβουν τὸν ἀνω χῶρον, ἄλλα δὲ νὰ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸν οὐράνιον θόλον. Τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα τὰ ὕδατα, τὰ ὅποια εὐρίσκοντα, κάτω τοῦ οὐράνιου θόλου διατάσσει, νὰ συρρεύσουν εἰς ἓνα τόπον, διὰ νὰ φανῇ ἡ ξηρὰ καὶ τότε νὰ ἀποδύσῃ εἰς αὐτὴν τὸ ἀνάλογον ὄνομα, ὅπως συνέβη μετὰ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος.

Συνεκεντρώθησαν λοιπὸν, λέγει ὁ Μωυσής, τὰ ὕδατα

εἰς τοὺς τόπους των καὶ ἐφάνη ἡ ξηρὰ καὶ ὠνόμασαν ὁ Θεὸς αὐτὴν γῆν. Ὁ Εἰδὼς, ἀγαπήσει μου, πῶς, ἐνῷ ἦτο ἀθέατος καὶ ἀδιεμφόρητος, ὥσπου νὰ ἐκαλύπτετο μὲ παραπέτασμα, ἀφοῦ τὴν ἀπεργάζετο ἀπὸ τὰ ὕδατα, ὡς θὰ ἐλέγομεν, προσέβαλεν ἐνώπιόν μας τὴν προηγουμένην ὅψιν τῆς καὶ τῆς ἔδωσε τὸ κατάλληλον ὄνομα. Καὶ τὸ σύνολον, λέγει, τῶν ὕδατων ὠνόμασε θαλάσσιον, ὥστε καὶ τὰ ὕδατα νὰ λάβουν τὸ ὄνομα των. Καὶ ὅπως ὁ ἄριστος τεχνίτης, πρὸς μὲ τὴν τέχνην του κατασκευάζει κάποιον πρᾶγμα, δὲν δίδει εἰς τοῦτο ὄνομα προτοῦ τὸ ὁλοκληρώσῃ, Ὡς οὕτως καὶ ὁ φιλοπρόσωπος Κύριος δὲν ἀποδίδει ὀνομασίαν εἰς τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως μέχρις ὅτου μὲ τὴν ἐντολὴν του τοποθετήσῃ αὐτὰ εἰς τὴν θέσιν των. Ἐπειτα λοιπὸν καὶ ἡ γῆ ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς καὶ ὁλοκληρώσε τὴν μορφήν τῆς καὶ τὰ ὕδατα πάλιν ἀφοῦ συγκεντρώθησαν ἤξωθησαν τῆς ὀνομασίας των.

Ἰνύμασε λοιπὸν, λέγε ὁ Μωυσῆς, τὸ σύνολον των ὁδάτων θαλάσσιον καὶ κατόπιν προσέθεσε καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, ὅτι, ἦσαν ὠραῖον. Ἐπειδὴ θεοδικῶς ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἶνα, ὁδύνατος νὰ ἐπαινέσῃ ἐπαιτικῶς τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, σπεύδει ἡ Ἁγία Γραφή καὶ μᾶς διδάσκει τὸν ἔπαινον αὐτοῦ τοῦ Δημιουργοῦ.

4. Ὅταν λοιπὸν πληροφορηθῇς, ὅτι, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Δημιουργὸν τὰ πλάσματά Του ἐράνησαν ὠραία, Ἐπεὶ σφόδρον μὲν θὰ αἰσθάνεσαι πρὸς αὐτὰ θαυμασμόν, δὲν θὰ δύνασαι ὅμως νὰ προσθέσῃς μεγαλυτέραν ἔπαινον καὶ περισσώτερα ἐγκώμια. Τοιοῦτος λοιπὸν εἶναι ὁ Κύριος καὶ τόσον σπουδαία τὰ δημιουργήματά Του, ὥστε νὰ μὴ ἐπιδέχωνται, οὔτε τὸν ἔπαινον μας. Ἀλλῶστε πῶς θὰ δυνήθῃ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις νὰ ἐπαινέσῃ ἢ νὰ ἐξυμνήσῃ κατ' ἄξιον τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ κάποτε; 36 Ἀλλὰ βλέπε λοιπὸν μετὰ θαυμασμοῦ τὴν ἀπειρον σοφίαν τοῦ καλλιτέχνου Θεοῦ, ἡ ὁποία συνάγεται ἀπὸ τὰ δημιουργήματά Του.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐρονέρωσεν ἐνώπιόν μας τὴν ὅψιν τῆς γῆς, ἐν συνεχείᾳ μὲ τὴν ἐντολὴν του χαρίζει εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάλογον ὠρα-ότητα καὶ ἐξωραίζει τὴν μορφήν τῆς μὲ ποικίλιαν θλαστήσεως. Καὶ εἶπεν, λέγει ὁ Μωυσῆς, ὁ Θεός «Ἄς θλαστήσῃ ἡ γῆ χόρτον χλωρὸν πρὸς τὸ παράγῃ σπῆρον συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος του καὶ ἔσται καὶ καρποφόρον δένδρον πρὸς τὸ παράγῃ καρπὸν, τοῦ ὁποίου ὁ σπῆρος θὰ εἶναι ἐντὸς αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος του ἐπὶ τῆς γῆς»⁷.

6. Γεν. 1, 11

Τὸ δηλοῖ καὶ ἐγένετο οὕτως: «Ἐδωκεν ἐντολήν, λέγει, ὁ Μωυσῆς, ὁ Κύριος, καὶ ἀμέσως ἡ γῆ ὡς τίκτουσα γυνὴ ἠκόσμησε τὸν ἑαυτὸν τῆς Β' διὰ τῆς ποικιλίας τῆς θλαστήσεως. Καὶ ἔθαλε, λέγει ἡ γῆ χόρτον χλωρὸν, τὸ ὁποῖον θὰ παράγῃ σπῆρον συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος τοῦ καὶ ἔσται καὶ καρποφόρον δένδρον τὸ ὁποῖον θὰ παράγῃ καρπὸν, τοῦ ὁποίου ὁ σπῆρος θὰ εἶναι ἐντὸς αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὸ εἶδος του ἐπὶ τῆς γῆς»⁸. Ἀντιλαμβάνεσθαι ἔδω, ἀγαπήσει μου, πῶς διὰ τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου συνετελεσθῶσαν τὰ πάντα εἰς τὴν γῆν. Δὲν εἰργάσθη κανεὶς ἀνθρώπος, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε ζῷον, οὔτε καμία ἀλλὴ μέμνη ἐλήφθη δ' αὐτὴν, ἀλλὰ μόλις ἡ γῆ ἤκουσε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἀμέσως παρήγαγε τὰ ἀγαθὰ τῆς ἔξ αὐτοῦ πληροφαιρούμεθα, ὅτι, καὶ τῶρα τὴν καρποφορίαν τῆς γῆς δὲν μᾶς χαρίζει, οὔτε ἡ φροντίς τῶν γεωργῶν, ὅτι, οὔτε ὁ κόπος καὶ ὁ ὑπάλοιστος κόματος αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸ ὅλων αὐτῶν μᾶς χαρίζει τὰ ἀγαθὰ ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀρχικῶς ἐδόθη πρὸς τὴν γῆν.

Ἀλλῶστε θέλουσα νὰ διορθωσῇ ἡ Ἁγία Γραφή τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων μᾶς διηγῆται μὲ ἀκρίβειαν ὅλα νενικῶς καὶ κατὰ σειράν τὰ δημιουργήματα. Ἐπὶ προσπάθει νὰ ἐμποδίσῃ τὰς ἀνοήτους τῶν σκέψαντων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ἰσχυρίζονται, ὅτι, ἡ καρποφορία τῆς γῆς ἀφίεται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλίου. Μάλιστα μερικαὶ ἐπιχειροῦν νὰ ἀποδωσούν (τὴν καρποφορίαν τῆς γῆς εἰς τὴν δύναμιν) μερικῶν ἀστέρων. Δι' αὐτὸ μᾶς διδάσκει, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅτι πρὸ τῆς δημιουργίας τῶν στοιχείων τούτων τῆς φύσεως, Ὁ θεὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀστέρων ἡ γῆ ὑπαχωρεύσα εἰς τὸν λόγον καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ παράγει τὴν θλαστήσιν τῆς, χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν συμπράξιν κανενός. Ἦτο ἀρκετὴ ἐναντι ὅλων τῶν ἄλλων ἡ ἐντολή, ἡ ὁποία ἔλεγεν «Ἄς θλαστήσῃ ἡ γῆ χόρτον χλωρὸν». Ἀκολουθοῦντες λοιπὸν κατὰ γράμμα τὴν Ἁγίαν Γραφήν ποτὲ νὰ μὴ ἀνεχωμεθα αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι λέγουν ὅτι ὑπαγορεύει ἡ περίστασις⁹.

Διότι ὅσον καὶ ἂν ἐργασθῶν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἂν ἔχουν τὴν βοήθειαν τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ἂν πολὺ φροντίζουν τοὺς ἀγρούς των καὶ ἂν πνέουν ἐνδοίκοι ἀνέμοι καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἂν συντρέχουν, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, ὅλα εἶναι χαμένα καὶ μάταια καὶ ἀδυσίαν ὠφέ-

7. Γεν. 1, 11.

8. Ὁ ἁγὼς Πνεῦμας χρησιμοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν γραμμικὴν ἀποστολήν μέθοδον ἐνίοτε ὅμως καὶ τὴν ἀλληγορικὴν.

λειαν ἀποκαμίζε. (τις) ἐκ τῶν πολλῶν κόπων καὶ καμάτων, χωρὶς νὰ τεθῇ ἡ θεία χεὶρ πρὸς τελείαν καρποφορίαν τῶν ἐπιχειρουμένων.

Ποῖος δὲν θὰ ἀπτολογῇ καὶ δὲν θὰ θαυμάσῃ ἀντίστοιχον δυνάμενος πῶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνὰ θλαστήρῃ ἡ γῆ χλωρὸν χάρτον» κατήλθεν εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτῆς καὶ ὥσάν μὲ θαυμαστόν πέπλον ἐστόλισεν τὴν ὄψιν τῆς μέτοχον ποικίλῃν ἀθέων. Καὶ δύναται τώρα νὰ ἴδῃ κανεὶς πλήρη τὴν γῆν, 37 Ἀ ἡ ὁποία προηγουμένως ἦτο ἀδ' ἀμόρφωτος νὰ λουδανῇ τόσῃν μεγάλῃν ὠραιότητι, ὥστε νὰ συναγινώσκται σχεδὸν τὸν οὐρανόν. Ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ὁστερα ἀπὸ ὀλίγον στολίζεται μὲ τὴν ποικίλῃν τῶν ἀστέρων τοκουτοτρόπως καὶ ἡ γῆ ἐξυφαίσθη μὲ τὴν ποικίλῃν τῶν ἀνθέων τῶσόν πολυ, ὥστε καὶ τὸν Δημιουργόν τῆς νὰ παρακινήῃ εἰς ἔπαινον «Διότ εἶδε, λέγει, ὁ Θεός, ὅτ ἦτο ὠραῖον».

5 Εἶδες, πῶς ἡ Ἁγία Γραφή παρουσιάζει τὸν Δημιουργόν νὰ ἐπαινῇ κάθε ἓν ἀπὸ τὰ δημιουργήματα του διὰ τὰ διδάσκοντα. Ἐκ τούτου οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἀνατρέχουν πρὸς τὸν Δημιουργόν μέσω τῶν δημιουργημάτων; Διότι, ἂν τὰ δημιουργήματα, πού ἔχουν τόσῃν τελειότητα, ὑπερέχουν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ αὐθεὶς δύναται νὰ ἐπαινήσῃ αὐτὰ ἐπαξίως. Ὡς τί θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ ἐπὶ περὶ τοῦ Δημιουργοῦ «Καὶ εἶδε, ἄγε,», ὁ Θεός, ὅτι εἶναι ὠραῖον καὶ ἐγένεε θρόνῳ καὶ ἐγενεε πρωτὶ, ἡμέρα τρίτη».

Βλέπεις, πῶς διὰ τῆς συνεχείας τῆς διδασκαλίας θέλει νὰ ἀντιπῶσθαι εἰς τὸν νοῦν μας τὴν δύναμιν τῶν λεγομένων, διότι ἐπρεπε νὰ ἐπὶ, ὅτι ἐγένεε ἡμέρα τρίτη. Ἀλλὰ φλέπεις πῶς δι' ἐκάστην ἡμέραν ἐπαναλαμβάνει. Καὶ ἐγενεε θρόνῳ καὶ ἐγένεε πρωτὶ, ἡμέρα τρίτη. Καὶ αὐτὸ ὅχι ἀπλῶς καὶ τυχαίως, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ συγχέωμεν τὴν τάξιν καὶ νὰ μὴ νομίζωμεν, ὅτι, ὅταν νυκτώνῃ, τελειώνει ἡ ἡμέρα.

Πρόκειν νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ἡ μὲν ἑσπέρα εἶναι τὸ τέλος τοῦ φωτός καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς νυκτός, ὡς ἡ δὲ πρωία εἶναι τὸ τέλος τῆς νυκτός καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς φωτός τῆς ἡμέρας. Αὐτὸ λοιπὸν ἐπιθυμοῦμεν νὰ μᾶς διδάξῃ ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ὅταν λέγῃ «Καὶ ἐγένεε θρόνῳ καὶ ἐγένεε πρωτὶ, ἡμέρα τρίτη». Μὴ παρανεύσωσι, ἀγαπητέ μου, πού πολλὰς καὶ συνεχῶς ἐπαναλαμβάνει. τὰ αὐτὰ λόγια ἡ Ἁγία Γραφή.

Διότ, ὅν παρὰ τὴν διαρκῆ ἐπανάληψιν οἱ πρακατεῖται λημμένα ἀπὸ τὴν πλάνην ὁ σὺδ' ὁ, οἱ ὁποῖοι ἔχουν πεπωρωμένην καρδίαν, προσπαθοῦν νὰ φιλονικοῦν καὶ νομίζουν, ὅτι τὸ θρόνῳ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπομένης ἡμέρας, ἀπατῶν

ταὶ καὶ παραλογίζοντα, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ καθύνται ὑπὸ τὴν σκάν, ἐνῷ ἡ ἀλήθεια ἐγενεε εἰς δόλους φανερά. καὶ φωνίζονται μὲ τὸ λυχνίον, Ὡς ἐνῷ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης στέλλει πανταῦ τὰς ἀκτῖνας του Ἐάν λοιπὸν δὲν ἔκαμνε τόσον μακρὸν καὶ σαφὴ διδασκαλίαν, ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑποφέρῃ τὴν φιλονικίαν τῶν ἀγνοούντων, Ἀλλὰ ἐκεῖνοι μὲν ἔς ἀναμένουν τὴν ἀκριβῆ τῆς ἀπορρύτης των, ἡμεῖς δὲ, οἱ ὁποῖοι ἠδωθήμεν νὰ δεχθῶμεν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ἔς ἔχωμεν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἔς ἀκολουθοῦμεν πιστῶς τὰς ὑποδείξεις τῆς Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔς ἐναποθέσωμεν εἰς τὰ ταμεία τῆς διανοίας μας τὰς ὑγιεῖς διδασκαλίας καὶ, μὲ τὴν ἐγγρπνον φροῦρσιν αὐτῶν, ἔς λαμβάνωμεν μεγάλην πρόνοιαν διὰ τὴν σωτηρίαν μας καὶ ἔς ἀποφεύγωμεν ὅσα βλάβηται τὴν ψυχικὴν μας ὑγείαν. Ἐ καὶ ἔς ἀπέχωμεν ἀπὸ βλα αὐτά, ὅπως ἀκριβῶς ἀπὸ τὰ δηλητηριώδη φάρμακα.

Εἶναι πράγματ πολὺ μεγαλυτέρα αὐτὴ ἡ βλάβη καὶ τόσον μεγαλυτέρα, ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ σώματος. Διότ ἐκεῖνα μὲν τὰ φάρμακα προκαλοῦν τὸν σωματικὸν θάνατον φαίνα δὲ, τὰ ὅποια βλάβηται τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς, μᾶς προκαλοῦν τὸν αἰώνιον θάνατον. Καὶ ποῖα εἶναι αὐτά, τὰ ὅποια μᾶς βλάβηται; Πολλὰ καὶ ποικίλα εἰς ἀπέρως δὲ τὸ ὅτ, οἱ ἄνθρωποι συγκινῶνται ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν. 38 Ἀ καὶ δὲν γνωρίζουν νὰ περιφρανοῦν αὐτὴν. Τοῦτο εἶναι αἷτια πολλῶν συμφορῶν μας καὶ ἐάν ἔχωμεν πνευματικὸν πλοῦτον μῆς ἀφαιρεῖ αὐτὸν καὶ μᾶς στερεῖ τῆς ἐξ αὐτοῦ ὠφελείας. Τί θὰ ἠμποροῦσε λοιπὸν νὰ γίνῃ περισσότερον καταστρεπτικὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν βλάβην, ἡ ὅποια κάμνει νὰ πετοῦν μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μας καὶ ὅσα νομίζωμεν, ὅτι κατέχομεν.

«Τοκουτοτρόπως ἐκεῖνος ὁ Φαρισαῖος ἀπεβέχθη ἀνεξικτῆρος ἀπὸ τὸν τελωμένην», 39 ὅτι δὲν ἠμποροῦσε νὰ συγκρατήσῃ τὴν γλώσσαν του ἀλλὰ δι' αὐτῆς ὥσαν διὰ μέσου καπνοῦ ἀσ βυθῖδος διέρρευσεν πάντα τὰ πλοῦτη Του. Τόσον μέγα κακὸν εἶναι ἡ κενοδοξία.

4 Ἐπὶ μου λοιπόν, 38 διὰ ποῖαν αἷτιαν καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν τόσον πολὺ συγκινῆρα, διὰ τὸν ἀνθρωπινὸν ἐπαινον. Δὲν γνωρίζεις, ὅτ ὅπως ἡ ακὴ καὶ δι' ὑπάρχη κατ' ἀκάμνη ἐυτελέστερον ἀπὸ αὐτὴν, εἶται ὁ ἀνθρώπινος ἐπαινος διαχέεται εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐξαφανίζεται, Ἀλλωστε καὶ

ή φυσίς τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀσταθής καὶ εὐμεταβάλητος καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀνθρώποι ἄλλοτε μὲν ἐπαινούν, ἄλλοτε δὲ κατηγοροῦν τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ταῦτα ὁμῶς οὐδέποτε συμβαίνει εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ. Ὡς μὴ εἰμεθα λοιπὸν ἀνόητοι καὶ ἄς μὴ ἐξαπατάμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας ἀσκόπως καὶ ματαιῶς. Καὶ ἂν κάμνωμεν κατ' ἀγαθόν, χωρὶς νὰ προσβαίνομεν εἰς αὐτὸ μόνον διὰ νὰ ἐκτελέσωμεν τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου μας καὶ νὰ γίνωμεν γνωροὶ μόνον εἰς Ἐκεῖνον. Ὡς τότε ματαιῶς ὑπομένομεν τὸν κόπον καὶ ἀποστερούμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὸν ὁποῖον ἀπὸ ἐκείνου ἔπρεπε νὰ λαβώμεν. Διότι ὅποιος κάμνει κατ' ἀγαθὸν δὲ νὰ κερδίσῃ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπολαύσῃ αὐτήν, δυνατόν ὁμῶς καὶ νὰ μὴ τὴν ἀπολαύσῃ.

Διότι, πολλὰς δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτύχῃ αὐτήν, ἔστι καὶ ἂν κάμῃ τὰ πάντα δι' αὐτήν. Καὶ ἂν πάλιν ἐπιτύχῃ ἢ ἀποτύχῃ εἰς τὴν προσπάθειαν ἀποκτήσεως ἀνθρωπίνης δόξης, ἔχει ἤδη λάβῃ ἐπαρκῆ ἀμοιβὴν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δὲν θὰ λάβῃ ἐκεῖ δι' αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν καμμίαν ἀνταπόδοσιν. Διὰ τοιαῦτον λόγον, διότι, προηγουμένως ἐστέρησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ Κριτοῦ, μὲ τὸ νὰ προτιμῇ τὴν παρούσαν ζωὴν ἀπὸ τὴν μέλλουσαν καὶ τὴν ἀνθρώπων δόξαν ἀπὸ τὴν γνωμὴν τοῦ Δικαίου Δικαστοῦ. Ὡς πάλιν προσβαίνομεν εἰς κάποιαν πνευματικὴν ἐνέργειαν ὅς δ' αὐτὸν μόνον τὸν σκοπὸν ὥστε νὰ ἀρῶσιν μόνον εἰς Ἐκεῖνον τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμόν, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου τὰ πάντα εἶναι γυμνά καὶ φανερά, καὶ ὁ θρασυρὸς μας παρομένη ἀδοκίμησης, καὶ ἡ ἀμοιβὴ μας ἀκεραία καὶ ἡ χρηστὴ ἑλπίς αὐτῶν μας παρέχει μεγάλην παρηγορίαν καὶ ἐκτός τοῦ ὅτι μέσα εἰς τὸ ταμεῖον, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς δύναται νὰ κλέψῃ, φυλάσσεται ἐκείνη ἡ ἀμοιβὴ μας, ἀκολουθεῖ ἡ δόξα τῶν ἀνθρώπων.

Διότι τότε μὲ ἀφρονίαν ἀπολαύομεν τῆς δόξης, ὅταν τὴν περιφρονῶμεν, ὅταν δὲν τὴν ἐπιζητῶμεν, ὅταν δὲν τὴν ἐπιδιώκωμεν. Καὶ ὅταν ἀπορρίψῃς, ἂν αὐτὸ συμβαίνει εἰς ὁσους ἀσχολοῦνται μὲ τὰς πνευματικὰς ἀναζητήσεις, ἔστι δὲ τοῦ βεβαίως αἱ περισσώτεροι ἐξ αὐτῶν περιφρονοῦν ἐκεῖνους οἱ ὅποιοι συγκατανοῦνται ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια καὶ παραβλέπουν αὐτούς, οἱ ὅποιοι ἐπιζητοῦν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν καὶ θὰ συναντήσῃς νὰ περιγελῶνται ἀπὸ ὧν αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν τὴν κενοδοξίαν.

Τὸ λοιπὸν θὰ ἡδύνατο νὰ εἶνα περὶ σφόδρον ἐθελῶν ἀπὸ ἡμῶς οἱ ὅποιοι ἀσχοιοῦμεθα μὲ τὰ πνευματικὰ ζη-

τήματα ἵδαν πρόκειται καθ' ὁμοιον τρόπον μὲ αὐτοὺς νὰ ἱστάμεθα μὲ ἀνοκτὸν τὸ στόμα εἰς τὰς ὑπὸ κρηναῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ μὴ ἀρκούμεθα εἰς τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἔπαινον.

Ὅπως καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Αὐτὸς δὲ ὁ ἀληθὺς νὰ γνήσιος ὁ οὐδαίος θὰ λάβῃ τὸν ἔπαινον τοῦ 39 Α. Ἐκ μέρους ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἰδίων τῶν Θεόν». 40

Δὲν βλέπεις, ἀγαπητέ μου, καὶ εἰς τὰς ὑπὸ κρηναῖς τῶς οἱ ἀναβάτα τῶν ἱππῶν, ἐνῷ ὁ καθήμενος λαὸς ἀπευθύνει ἀπείρους εὐφημίας, δὲν στρέφουν τὴν προσοχὴν τῶν πρὸς αὐτόν, οὐτε χαίρονται τὴν εὐχαριστήσιν ἢ ὅποια προέρχεται ἀπὸ τὴν εὐφημίαν αὐτοῦ βλέπουν μόνον πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος καθέται εἰς τὸ μέσον καὶ, ἐνῷ προσέχουν μόνον εἰς τὸ νεῖκος ἐκείνου, παραβλέπουν ὅλους τοὺς θεατὰς καὶ τότε μόνον ὑπερφηφανεύονται, ὅταν ὁ βασιλεὺς στεφανώσῃ αὐτούς.

Αὐτοὺς λοιπὸν καὶ σὺ μιμούμενος μὴ ἀσχοιοῦσαι πολὺ μὲ τὰς ὑπὸ κρηναῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ μὴ κάμνης τὸ καλὸν δ' αὐτοῦ τὸν σκοπὸν. Ὡς ἀλλὰ νὰ περιμένῃς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν πρὸς τὸ θέλημα Του νὰ ὀργανώσῃς ὅλην σου τὴν ζωὴν εἰς τρόπον, ὥστε καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν νὰ τρέφῃς μὲ χρηστὰς ἐλπίδας καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ ἀπολαύσῃς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλο, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ Ὁποῖου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα αὐτῆς δόξα, δυνάμις καὶ τιμὴ, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΚΤΗ

Ο ΚΑΙ ΕΠΗΝ Ο ΘΕΟΣ· ΝΑ ΠΙΝΟΥΝ ΦΩΤΗΡΕΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΟΛΟΝ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ ΔΙΑ ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ, ΔΙΑ ΝΑ ΕΚΧΑΡΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ ΚΑΙ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΤΑΝ ΣΗΜΑΣΙΑ ΔΙΑ ΝΑ ΠΡΟΒΑΙΟΥΝΤΟΥΝ ΤΑΣ ΕΠΟΧΑΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΗΜΕΡΑΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΕΤΗ Γα. 1, 14)

Ι 'Επιθυμῶ νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν συνήθη διδασκαλίαν καὶ διδάξω καὶ ὁποιοσδήποτε. Διότι κάποιο νέφος στενοχωρίας ἀφοῦ ἐπαρουσιάσθη προσκάλεσε συγχυσιν καὶ ταραχὴν εἰς τὸν νοῦν μου. Ὡ καὶ μάλλον ὅχι μόνον νέφος στενοχωρίας, ἀλλὰ καὶ ὀργῆς καὶ δὲν γνωρίζω, τί νὰ κάμω. Εὐρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν. Διότι ὅταν σκέπτομαι, ὅτ μόλις διὰ μίαν στ γλῆν ὑπεισηλθεν ὁ διδάσcola, ἐλησιμονήσατε ὅλην ἐκείνην τὴν συνεχῆ διδασκαλίαν καὶ τὴν καθημερινὴν παραινέσιν καὶ ἐσπεύσατε νὰ παρακολουθήσετε ὅλοι σας τὴν σατανικὴν ἐκείνην ταμπὴν τῆς Ἱπποδρουκίας μὲ ποίαν προβολὴν θὰ δυνηθῶ πάλιν νὰ ἀρχίσω νέαν διδασκαλίαν, ἐνῷ ὅλα τὰ προηγουμένα τόσον ταχέως ἐλησιμονήθησαν.

Ἐκείνο μάλιστα, τὸ ὅποιον ἐπιτείνει, τὴν στενοχωρίαν μου καὶ ἐξάπτει τὴν ὀργὴν μου περισσότερο, εἶναι Ἐ ὅτι μαζί μὲ τὰς συμβουλὰς μου ἀπεδάλασε ἀπὸ τὰς ψυχὰς σας καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἁγίαν τεσσαρακοστήν καὶ ἐτοὶ παρεδωσατε τοὺς ἑαυτοὺς σας εἰς τὰ δίκτυα τοῦ διαδόλου. Πῶς θὰ ἡμπορέσῃ κανεὶς καὶ ἂν ἀκόμη εἴχῃ λιθίνην ψυχὴν νὰ ἀνεχθῇ μὲ ἡσυχίαν τὴν τόσον μεγάλην ὁδισφορίαν σας. Ἐντρέπομαι, πιστεύωστέ με, καὶ κακκινίζω, ὅταν βλέπω ὅτι ματαίως κοπιῶμεν καὶ εἰς τοὺς βράχους σπειρομεν τὸν σπέρων.

Ἀλλὰ δ' ἐμὲ δεδαώς, εἴτε ἀκούετε αὐτὰ, τὰ ὅποια λέγονται, εἴτε ὅχι, ὁ μισθὸς εἶναι ἀκέραιος. Διότι ἕκαστα κάθε τι τὸ ὅποιον ἐξηγῶ ἀπὸ ἐμέ. Καὶ τὰ χρήματα δένειμα καὶ συμβουλὰς δῶσα. Φαβοῦμαι λοιπὸν καὶ ἀγωνῶ, ὅ ἂν μὴπως δι' αὐτὸ ἀκριδῶς γ' νῶ ἐγω αἴτιος, νὰ κατηγορηθῇτε περισσότερο. Διότι, ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος, καίτοι γνωρίζε τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του. δὲν τὸ ἔκτε

λεῖ θὰ δεχθῇ πολλὰς μιστιγύσεις. Καὶ δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς ἐξ ὑμῶν νὰ ἐπικαλεσθῇ ἀγνοίαν, ὅταν ἡμεῖς καθημερινῶς τὰ ἴδια πράγματα διδάσκωμεν καὶ ὑποδεκνύωμεν τὰς παγίδας τοῦ διαδόλου καὶ τὴν μεγάλην εὐκολίαν τῆς ἀρετῆς, ἐὰν θέλωμεν νὰ εἰμεθα θυρωπτοί.

Ἦ δὲν γνωρίζετε, ὅτ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τόσον πολλὸ ὁδισφοροῦν διὰ τὴν σωτηρίαν των καὶ ἂν κάποτε ἐρχῶνται ἐδῶ καὶ ἄλλοτε παραδίδονται εἰς τὰ δίκτυα τοῦ διαδόλου, τοὺς παροβάλλει ἡ Ἁγία Γραφὴ πρὸς σκύλους. «Ἄνθρωπος, λέγουν αἱ παροιμίαι, ὁ ὅποιος ἀπομακρυνετα ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἐπιστρέφει πάλιν εἰς αὐτὰς ὁμοιάζει μὲ σκύλον, ὃ ὅποιος ἐπανερχετα, εἰς τοὺς ἐμέτους του». Ὡ βλέπετε μὲ ποίαν ὁμοιάζουσ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἐσπεύσαν πρὸς τὸ παρόνομον ἐκεῖνα θέλημα. Δὲν ἤκούσατε τὸν Χριστὸν ὁ ὅποιος λέγει «Καθένας, τοῦ ἀκούει αὐτοῦ τοὺς λόγους μου καὶ δὲν τοὺς ἐραρμόζει, εἶναι δικαίως μὲ ἀνόητον ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος ἔκτισε τὴν οἰκίαν του εἰς τὴν ἄμυνον καὶ ἤλθαν τὰ ποτάμια καὶ ἐρύσθησαν οἱ ἄνεμοι καὶ ἐπέπεσαν μὲ ὄρμην εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνην καὶ κατέρρευσε καὶ ἡ πτώσις τῆς ἴτης τελεσθε». Καὶ ἐκεῖνοι, αἱ ὅποιοι ἐσπεύσαν εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἱπποδρουκίου εἶναι χειρότερον ἀπὸ αὐτὸν διότι ἡ οἰκία ἐκείνου κατέρρευσε ἀφοῦ ὑπέμενε τὴν προσβολὴν. Ὡ καὶ ἀνάσφατε τοὺς παταμούς καὶ τοὺς ἀνέμους ὅχι, διὰ νὰ μὰς ὑποδηλώσῃ τὸ πλῆθος τῶν υδάτων καὶ τὴν οφθαλμότητα τῶν ἀνέμων, ἀλλὰ τὴν μεγάλην ὄρμητικότητα τῶν πειρασμῶν. Ἀνέφερεν ὁκλήρη τὴν κατάρρευσιν τῆς οἰκίας ὅχι διὰ νὰ νομίσωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ αἰσθητῆς οἰκίας, διότι ὁ λόγος περ τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ὑποκύπτει, εἰς τὴν προσβολὴν τῶν κακῶν καὶ δὲν δυνατὸν νὰ ἀντισταθῇ. Ἐναντίον σας αὐτὲ ἀνεμὸς ἔπνευσεν αὐτὲ ποταμοὶ ὄρμησαν. Ἀλλὰ ἐπνευσεν ἐλαφρὰ μόνον αὐρα τοῦ διαδόλου καὶ δόλους σας ἀνέτρεψε.

Τὶ χειρότερον ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπερισκεψίαν ἤδυνατο νὰ ὑπάρξῃ. Εἰπέ μου, ποία ἡ ωφέλεια ἐκ τῆς νηστείας καὶ ποῖον τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἐδῶ συγκέντρωσιν μας. Ποιὸς δὲν θὰ ἐστέναξῃ δι' ἐσῆς καὶ δὲν θὰ μὰς ἐλεηνολόγηι. Ὡ θὰ ἐστέναξῃ μὲν δ' ἐσῆς, διότι ὅλα γενικῶς ὅσα συνεκέντρωσατε, διεσκορπίσατε ἐξ αἰτίας ἐνός καὶ ἠνοιξατε τὰς θύρας τοῦ νοῦ σας εἰς τὸν πονηρὸν δαίμονα ὥστε καὶ νὰ

1 Δουκ. 12, 47.
2 Παροιμ. 26, 11.
3 Ματθ. 7, 26, 27.

εισέλθῃ καὶ πολλὴ εὐκόλως νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῶν ψυχῶν σας ὅλον τὸν πνευματικὸν πλοῦτον. Καὶ θὰ μᾶς ἐλεηνολόγῃ εὐλόγως, διότι ὁμιλοῦμεν ματαιῶς εἰς νεκρὰς ἀκοὰς καὶ ὀφιστάμεθα καθήμερινώς τὴν ζημίαν μὲ τὰ νὰ σπεύρωμεν μὲν, ἀλλὰ νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ δρέψωμεν τοὺς καρποὺς τῶν κόπων μας. Μήπως ἐπιθυμοῦμεν νὰ διώκωμεν, διὰ νὰ εὐχαριστήσωμεν ἀπλῶς τὴν ἀκοήν σας ἢ διότι, ἐπιθυμοῦμεν τὸν ἑπαιτὸν σας. Ἐάν δὲν πρόκειται τίποτε νὰ ὠφεληθῇτε ἀπὸ τὰς ὁμιλίαις μας, εἶναι προτιμότερον λοιπὸν νὰ σιωπήσωμεν. Ἐ Δὲν θέλω νὰ σᾶς κατακρίνω περισσότερον.

Διότι, ὅπως ὁ ἐμπόρος, ὅταν συγκεντρώσῃ πολλὴ φορτὶον καὶ φορτωσῇ μὲ πολλὸν πλοῦτον τὸ πλοῖον, ἐκπαύσῃ δὲ μεγάλην καταιγὶς καὶ ὑπερσχύσῃ ἡ ἀρμητικότης τῶν ἀνέμων, ὥστε τὸ σκάφος νὰ θυθῇ μὲ ὅλους τοὺς ἀνδράς, γίνεται ἀξολύπητον θέαμα ἐκείνων ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐμφανίζεται γυμνὸς καὶ καταντῶν πᾶμπτωχος, ἐνῷ ἦτο πᾶμπλουτος.⁴ Ἄ τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ διάβολος εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν οὕς ὠδήγησεν. Διότι, ἀφοῦ εὗρε πλήρες τὸ πλοῖον μεγάλου πνευματικοῦ πλούτου καὶ εἶδεν ἀμύθητον θησαυρὸν, τὸν ὅποιον καταρβώσατε νὰ συγκεντρώσετε καὶ ἀπὸ τὴν ἀσκήσιν τῆς νηστείας καὶ ἀπὸ τὴν συνεχή διδασκαλίαν, ἔβριψε τὸν ἀνωφελὸν ἄνθρωπον καὶ ἐπὶ δολοφῇ ἀνταγωνιστῶν τῶν ἱππῶν ὥσάν καταγίψα καὶ σᾶς ἐγύνωνσεν ἐξ ὄλων τῶν ἀναβῶν.

2 Γνωρίζω, ὅτι, κάπως αὐστηρὰν κριτικὴν, ἀλλὰ, παρακαλῶ συγκληρώσατέ με. Ἐποὶ ἐκδηλώνεται ἡ πνευμένη ψυχὴ Δὲν λέγω αὐτὰ ἀπὸ ἐχθροῦ, ἢ ἀλλὰ ἀπὸ ἐνδοαφῆρον καὶ ψυχικῆς στοργῆς. Διὰ τοῦτο, ἀπὸ περιορισμοῦ ὅλου τὴν αὐστηρότητα, διότι ἡμποδίσαν τὴν ἐπέκτασιν τοῦ κακοῦ θέλω νὰ σᾶς ὠδηγήσω εἰς αἰσιοδοξίαν ὥστε νὰ μὴ ἀπελπιώθῃτε, ὅτε νὰ ἀποκάμωτε, διότι, δὲν σιμδαίει ἐδῶ ὅτι σιμδαίει εἰς τὰ αἰσθητὰ πράγματα. Ἐκεῖ δὲν εἶναι δυνατόν. ὅταν κανεὶς καταπέσῃ ἀπὸ τὸν πλοῦτον εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, νὰ ἀποκατασταθῇ καὶ πάλιν εὐθὺς ἀμέσως. Ἐδῶ δὲμικ, μὲ τὴν ἐσπαλινγίαν τοῦ Θεοῦ, εἴαν θέλωμεν μόνον νὰ κατοικήσωμεν τὰ ὅσα ἤδη ἔχομεν πράξε καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου νὰ σταματήσωμεν τὴν κωθρότητα μας, δυνάμεθα ταχέως νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν προηγουμένην κατάστασιν τοῦ πνευματικοῦ πλούτου. Ὁ Δὲν τοῦτο εἶναι ὁ Κύριός μας καὶ τὸς μεγαλόφυχος καὶ μεγαλόδωρος. Καὶ διὰ τοῦ προφήτου λέγει. «Δὲν θέλω ἀσφαλῶς τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἕως ὅτου ἐπιστρέ-

ψῇ καὶ ζήσῃ»⁴.

Γνωρίζω, ὅτι ὡς εὐγνώμονες ἄνθρωποι ἀντιλαμβάνετε τὰ σφάλματά σας καὶ δὲν εἶναι μικρὸς δρόμος διὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν ἀρετὴν ἢ ἐπιγνώσιν τοῦ μεγέθους τῶν ἀμαρτιῶν. Ἀλλὰ ὅς μὴ μοῦ παρουσιάσῃ κανεὶς τοὺς λόγους τῆς διαβολικῆς ἐκείνης ἀπάτης ἔρωτων. Τὶ ἀμαρτίαμα εἶναι νὰ ἴδῃ κανεὶς τοὺς ἵππους νὰ τρέχουν; Διότι, ἀν θελήσῃς μὲ συνέσιν νὰ μάθῃς ὅσα γενικῶς ἐκεῖ συμβαίνουσι, θὰ εὗρῃς τὰ πάντα πλήρη σατανικῆς ἐνεργείας. Δὲν συμβαίνει νὰ ἴδῃ κανεὶς μόνον τοὺς ἵππους νὰ τρέχουν, ὁ ἀλλὰ εἶναι, δυνατόν νὰ ἀκούσῃ καὶ κραυγὰς καὶ θλασφηνίας καὶ πολλοὺς ἀπρεπεῖς λόγους καὶ νὰ ἴδῃ ἐπίσης νὰ προσέρχωνται εἰς τὸ μέσον ἑταῖρα γυναῖκες καὶ νέοι νὰ παραδίδονται εἰς τὴν τρυφερότητα τῶν γυναικῶν.

Ἡ νομίξε, ὅτι, αὐτὰ εἶναι ὀλίγα διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ψυχῆς. Διότι, εἴαν αἱ τυχαῖαι συναντήσεις πολλάκις νικῶν καὶ καταβάλλουν τὸν ἄνθρωπον καὶ ὀδηγοῦν συνήθειαν αὐτόν, ὁ ὅποιος δὲν ἔχει, ἀγρυπνῶν τὴν προσοχὴν του εἰς τὸ θάνατον τῆς καταστροφῆς, τί εἶναι φυσικὸν νὰ πάθωμ ἑκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔρχονται, εἰς τὸν πτόδρονον δ αὐτόν τὸν σκοπὸν καὶ τροφοδοτοῦν τοὺς ὀφθαλμοὺς των μὲ τὰ παράνομα θεάματα καὶ ἐπιστρέφουν ἀπὸ ἐκεῖ τέλει μοιχαῖ.

Ἐ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ φλευσπλαγχνος Κύριός μας γνωρίζει τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὅποιαν ἐτηρεάζεται ὁ χαρακτήρ μας καὶ τὴν δολικότητα καὶ πανουργίαν τοῦ διαβόλου, ὡχρῶσεν ἡμᾶς ἀπὸ τὸ κακὸν περιβάλλον καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ καταστήρῃ ἡμᾶς ἀνεφάρτους εἰς τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου, ἐνισπῶθήτε τὰ ἔξῃς. «Κάθε ἄνθρωπος ὁ ὅποιος βλέπει γυναῖκα καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ, διέπραξε μὲ αὐτὴν μοιχείαν ἐντὸς τῆς καρδίας του»⁵ καὶ δνομάζει πλήρη μοιχείαν τὴν μετὰ ἀμαρτωλοῦ περιεργεῖαν θέαν τῆς γυναικός.

42 Ἄ Μὴ μοῦ εἴπῃς λοιπὸν ποῖα βλάβη προέρχεται ἀπὸ τὴν παραμονὴν εἰς τὸν ἱππόδρομον, ὅτι καὶ αὐτὸς ἀκαμῇ ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ἱππῶν εἶναι ἱκανὸς νὰ παρασύρῃ τὴν ψυχὴν εἰς καταστροφὴν. Διότι, ὅταν σταπαλῶμεν τὸν χρόνον μας εἰς ἀνωφελεῖς ἐνεργείας, αἱ ὅποιαι ὀχι μόνον δὲν ὠφελοῦν τὴν ψυχὴν μας ἀλλὰ καὶ βλάπτουν αὐτὴν, καὶ ὅταν διαπληκτιώμεθα καὶ ὅταν λέγωμεν ἀναρ-

4 1. 18, 33
5. Mat. 5, 28.

διηγηται ἐπιτρεπτά καὶ ἀνεπιτρεπτά, ποίας συγγνώμης θὰ τύχωμεν καὶ ποίαν ἀπολογία θὰ κάμωμεν.

Καὶ ἐθῶ, ἔάν ὀλίγον παρατείνωμεν τὴν διδασκαλίαν, πολλοὶ στενοχωροῦνται καὶ γίνονται σκυθρωποὶ καὶ προφασίζονται ἀδυναμίαν καὶ κόπον τοῦ σώματος B κα. αὐτὰ συμβαίνουν εἰς τὸν θαυμαστὸν αὐτὸν οἶκον, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν κτανότητα νὰ παρηγορῇ. Διότι, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐνοχληθῇ κανεὶς οὔτε ἀπὸ παγετὸν οὔτε ἀπὸ ἀρμητικὴν βροχήν, οὔτε ἀπὸ αφοδρὸς ἀνέμου. Ἐκε δέ, ὅταν ἐκ σπῆς ἡ καταρρακτωδὴς βροχὴ καὶ ὅταν πνέουν ἀνέμοι σφοδροὶ καὶ ὅταν ἄλλοτε ὁ ἥλιος ἐκπέμπῃ θερμὰς ἀκτῖνας, διέρχονται, ὅχι μόνον μίαν καὶ δύο ὥρας, ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἡμέρας. Οὔτε ὁ γέρονις ἀδέχεται τὰ ἄσπρα μαλλιά του, οὔτε ὁ νέος ἐντρέπεται νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ παρρηγήματα τοῦ γέροντος.

Ἀλλὰ εἴνα τόσο μεγάλη ἡ ὁπίατι ὥστε μὲ εὐχαρίστησιν νὰ δέχονται τὸ δόλωμα αὐτὸ τῶν ψυχῶν καὶ νὰ μὴ ἀντιλαμβάνονται τὸ θαυμαστόν καὶ ἀφῆμερον τῆς ἐπιβολοῦς κτανιστοῦσας C καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ὁδοῦ καὶ τοὺς ἐλέγχους τῆς συνεδήσεως. Βλέπου τὰ πρόσωπα μερικῶν καὶ ἀντιλαμβάνονται τὴν ψυχικὴν τὴν κατὰ στασιν καθὼς καὶ πόσον τώρα αὐτοὶ μετανοοῦν. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ὑποβόσκει πάλιν εἰς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθῃτε ὑστερα ἀπὸ τὰς τὰς συμφορὰς μὲς εἰς σπτανικὰς συγκεντρώσεις, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ διακηρύξετε τὴν μετάνοιαν σας ἐνώπιον ὅλων. Διότι δὲν πρέπει πάντοτε νὰ θέτωμεν εἰς τὰς πληγὰς ἀνωδυνα φάρμακα, ἀλλὰ ὅταν αὐταὶ δὲν ὑποχωροῦν εἰμθα ὑποχρεωμένοι νὰ χρησιμοποιοῦμεν καὶ ἐκεῖνα τὰ ὅποια σφόδρα καὶ πανοῦν, διὰ νὰ ἐπέλθῃ ταχεῖς ἀνάρρωσις.

3 D Ἄς γνωρίζουν λοιπὸν ὅλοι γενικῶς οἱ ὀπτεύθυνο, δι' ἀδικήματα, ὅτι ἔδιν καὶ μετὰ τὴν παραινέσιν μας αὐτὴν ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπιμένουν μὲ τὴν αὐτὴν νωθρότητα, δὲν θὰ τοὺς ἀνεχθῶμεν, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦντες τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας μὲ πολλὴν αὐστηρότητα θὰ τοὺς διδάσωμεν νὰ μὴ διαστράπτουν τοιοῦτα σφάλματα οὔτε νὰ ἀκούουν τοὺς θεοὺς λόγους μὲ τὴν ἐσθὴν περιφρόνησιν. Καὶ δὲν λέγω αὐτὰ δι' ὅλους, ὅσοι ἔχουν ἐθῶ συγκεντρωθῇ, ἀλλὰ δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶναι ἐνοχο δι' ὅσα λέγονται.

Διότι ὁ λόγος ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους ὁ καθὲς δὲ μὲς ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς ἂς δεχθῇ τὸ κατὰλληλον φάρμακον. Εἰ ὁ μὲν ἐνοχος δι' ἁμαρτίας ἂς δεχθῇ τὸ φάρμακον, ὥστε μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου νὰ περιορίσῃ τὴν ἀμείλιαν καὶ

νὰ μὴ προχωρήσῃ περαιτέρω ἀλλὰ ὑστερα ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτῶν νὰ ἀνακαλέσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ διορθώσῃ τὰ ἐσφαλμένα. Καὶ ὅποιος δὲν ἀδύναται δι' ἁμαρτήματα, ἂς γίνῃ περισσότερο ἀσφαλὴς, διὰ νὰ μὴ ὑποδουλώθῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ μὴ γίνῃ ποτὲ ἐνοχος.

Ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς πεκώμεν μὲ τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἀπεφασίσαιμεν νὰ εἰπώμεν αὐτὰ, διότι ποιεῖ ἡ ψυχὴ μας διὰ σὰς ἀπὸ ευσπλαγγιν καὶ μέγα ἐνδιαφέρον καὶ διότι φοβούμεθα πολὺ διὰ τὴν σωτηρίαν σας, ἐμπρός πάλιν μὲ χρηστάς ἐλπίδας ἂς παραθέσωμεν ἐνώπιόν σας τὴν συνήθη διδασκαλίαν, προσπαθοῦντες νὰ ἐκδηλώσωμεν τὴν πατρικὴν στοργήν, τὴν ὅποιαν τρέφομεν πρὸς σὰς 48 A Ἐμπρός, παρκαλῶ, προσέχετε πολὺ τὰ λεγόμενα, διὰ νὰ ἀποκομίσαιτε μεγαλύτεραν ἀφέλειαν καὶ ἔτσι νὰ ἐπανέλθετε εἰς τὰς οἰκίας σας. Εἶναι ἀναγκαῖον λοιπὸν αὐτὰ, τὰ ὅποια ἀνεγνωσθῇ νὰ σὰς ἀναφέρω καὶ εἶπεν ὁ Θεός, νὰ γνοῦν φωστῆρες εἰς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ διὰ νὰ φωτίζουσιν εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ διαχωρίζουν τὴν ἡμέραν ἀπὸ τὴν νύκτα νὰ χρησιμεύουν ὡς σημεῖα [ἴδια νὰ καθορίζουσιν] τὰς ἐποχὰς, τὰς ἡμέρας καὶ τὰ ἔτη καὶ νὰ εἶναι οἱ φωστῆρες εἰς τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ διὰ νὰ ρίπτουν φῶς ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἔγενεν ὅπως εἶπεν.

B Ἀφοῦ λοιπὸν χθὲς μὰς εἰδοξέν ὁ μακάριος Μωσῆς, πῶς ὁ θεὸς αὐγρὸς ἐκόσμησε τὴν ἀδιαιώρητον γῆν μὲ χόρτα καὶ μὲ ποικίλα ἀνθὰ καὶ μὲ τὴν ἐλάσσησιν τῶν σπόρων, μετέφερε πάλιν σήμερον τὸν λόγον εἰς τὸν διάκοσμον τοῦ οὐρανοῦ. Ὅπως λοιπὸν ἡ γῆ στολίζεται μὲ ὅσα ἐξ αὐτῆς πρέρχονται, τοιοῦτοτρόπως τὸν οὐρανὸν τὸν ὅποιον βλέπομεν κατέστησεν ὡραιότερον καὶ λαμπρότερον, ἀφοῦ ἐτοποθέτησεν εἰς αὐτὸν τὴν ποικίλιν τῶν ἀστέρων καὶ ἐδημιούργησε τοὺς δύο μεγάλους φωστῆρας, δηλαδὴ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ ἐδημιούργησε, λέγει, ὁ Θεός, τοὺς δύο μεγάλους φωστῆρας τὸν μὲν μεγαλύτερον διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς ἡμέρας, C τὸν δὲ μικρότερον διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς νυκτός. Εἰδημιούργησεν ἐπίσης καὶ τοὺς ἀστέρας.

Εἶδες τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ οὐρανοῦ, εἶπε μόνον ἕνα λόγον καὶ ἐδημιούργησεν τὸ θαυμαστὸν τοῦτο στολῆον, δηλαδὴ ὁ ἥλιος. Τοῦτον ἀνομάζει μέγανον φωστῆρα καὶ λέγει, ὅτι αὐτὸς ἐγενε διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς ἡμέρας, διότι

καθιστῇ τὴν ἡμέραν ὠραιότεραν καθὼς ἐκπέμπει τὰς λοιμπερώς ἀκτίνας του ὡσαν μαρτυρηγὰς παρουσιάει καθημερινῶς τὴν μεγάλην του ὠραιότητα καὶ προσβάλλει κατὰ τὴν χειραγωγὴν καὶ ἐξυπνῶ ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ νὰ ἀρχίσῃ τὴν ἀργασίαν του.

Τὸ κάλλος αὐτοῦ παρουσιάζουν ὁ μακάριος προφήτης λέγει ὁ ὠμοιοῖται μὲ κυμαίνον ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸν κυμαίνον του βάλαμον καὶ ὡς ὄντηρ ἰσχυρὸς τρέχει μετὰ χαρὰς τὴν πορείαν του. Ἡ ἀνατολὴ του εἰς τὸ ἔν ἄκρον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἡ δύσις εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον καὶ τίποτε δὲν κρυπτεται ἀπὸ τὴν θερμότητά του.⁷

Βλέπεις, πῶς μᾶς ἐπαρουσίασε τὴν ὠραιότητα καὶ τὴν ταχυτητα τῆς ἐνεργείας. Μὲ τὸ νὰ λέγῃ, ὅτι ἀπὸ τὸ ἔν μέρος τοῦ οὐρανοῦ ἀναπέμπει καὶ εἰς τὸ ἄλλο διέει, μᾶς ἐδήλωσε, ὅτι κατὰ μίαν στιγμὴν χρόνου διατρέχει ὁλόκληρον τὴν οὐκουμένην καὶ ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς στέλνει εἰς τὰ πέρατα αὐτῆς τὰς ἀκτίνας του, καὶ παρέχει μεγάλην ὠφέλειαν. Διότι δὲν θερμαίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηραίνει. Καὶ δὲν ξηραίνει μόνον, ἀλλὰ καὶ κτείνει. Πολλὰς καὶ διαφορὰς ἀκόμη ὠφελείας μᾶς παρέχει ὁ καὶ μεγάλος εἶναι ὁ θαυμασμὸς πρὸς τὸ στοιχεῖον αὐτὸ τῆς φύσεως καὶ κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὁμιλήσῃ ἐπαξίως περὶ τῆς μεγάλης σημασίας αὐτοῦ.

Λέγω αὐτὰ καὶ τοιῶν κατὰ τὴν ὁμιλίαν μου τὸ στο. χεῖον τοῦ διὰ νὰ μὴ σταματήσῃς ἀγαπητέ μου, μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ προχωρήσῃς καὶ νὰ μεταφέρῃς τὸν θαυμασμὸν εἰς τὸν δημιουργὸν τοῦ στοιχείου τούτου. Διότι, ὅσον περισσότερον μεγάλο ἐμφανίζεται, τὸ στοιχεῖον αὐτὸ, τόσον μεγαλύτερον παρουσιάζεται τὸ θαῦμα τοῦ δημιουργοῦ.

4 Οἱ ἔθνη, οἱ ὅποιοι, ἐθαύμασαν καὶ κατεπλάγησαν ἀπὸ τὸ στοιχεῖον αὐτό, ⁴⁴ ἅ δὲν κατεπλάγησαν νὰ συλλάβουν διὰ μέσου τοῦ δημιουργήματος τὸν δημιουργὸν καὶ νὰ ἐξηγήσονται αὐτόν, ἀλλὰ παρέμειναν εἰς τὸ στοιχεῖον αὐτό καὶ τὸ ἐξαποιοῦσαν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ θεὸς Παῦλος λέγει «Ἐσεδόσθησαν βέ καὶ ἐλάτρευσαν τὴν κτίσιν, ἀντὶ τοῦ δημιουργοῦ».⁵

Ποῖον μεγαλύτεραν ἀνοησίαν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδηλώρουν αὐτοὶ, οἱ ὅποιοι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἀντιληφθῶν τὸν δημιουργὸν ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του, ἀλλὰ ἐπλανήθη-

σαν τόσον μεγάλην πλάνην, ὥστε νὰ ἀναγάγουν εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν πρὸς τὸν δημιουργὸν τὸ κτίσμα καὶ τὸ δημιουργημὰ του. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, ἡ ὁποία ἐ γνωρίζον ἐκ τῶν προτέρων τὴν ροπήν τῶν ὁμιλῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν πλάνην, μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ ἥλιος ἔγινε μετὰ ἀπὸ τρεῖς ἡμέρας, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ τὴν ἐκδόσθησιν ἐκ τῆς γῆς ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν φυτῶν καὶ μετὰ τὴν ἐκδόσθησιν αὐτῆς. Ὡς τοιαυτοτρόπως δὲν δύναται κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὁσέως ἀπὸ αὐτά, ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προκοφῇ ἡ ἐκδόσθησις τῆς γῆς ἀνευ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἡλίου. Διὰ τοῦτο σοὺ παρουσιάζει, ὅλα γενικῶς τέλεια πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἡλίου, διὰ νὰ μὴ ἀποδείξῃς τὴν εὐδοκίμειαν τῶν καρπῶν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ εἰς τὸν δημιουργὸν τῶν πάντων, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀρχῆς εἶπεν «Ἡ ἐκδόσθησις ἡ γῆ χλωρὸν χόρτον».

Ἐὼν ἔλεγον, ὅτι εἰς τὴν ὁρίσασιν τῶν καρπῶν συντελεῖ κατὰ τὴν ἐπιδράσιν τοῦ ἡλίου, δὲν θὰ εἶχα ἀντιρρῃσιν ὅτε ἐγώ, C. Ὅπως ἀκριδῶς ὅταν λέγω, ὅτι ὁ γεωργὸς βοηθεῖ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς δὲν ἀποδίδω τὸ πᾶν εἰς τὸν γεωργόν. Ἀλλὰ ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἐπιδείξῃ τὰς ἰκανότητάς του ὁ γεωργὸς σχετικῶς μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, ἐὼν δὲν θελήσῃ ὁ θεός, ὁ ὁποῖος ἀρχικῶς μὲ τὸ πρόσταγμα του κατέστησε κατὰλληλον τὴν γῆν διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν καρπῶν νὰ κινήσῃ αὐτὴν πρὸς εὐδοκίμειαν, οὐδὲν κέρδος προέρχεται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους καθ' ὅμοιον τρόπον λοιπὸν ἰσχυρίζομαι, ὅτι καὶ ἐν μαζί μὲ τὸν γεωργὸν ἐπιδράσουν ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες ὡς ἀνέμοι, οὔτε καὶ, τότε θὰ προκύψῃ μεγαλυτέρα ὠφέλεια, ἐὼν ὁ θεὸς δὲν βοηθήσῃ. Ὅταν ἐκείνη ἡ κρατὰ ἡ χεὶρ θελήσῃ καὶ ἡ ἐπιδράσις τῶν στοιχείων τῆς φύσεως θὰ εἶναι πᾶσα πολὺ μεγάλη, D.

Ἐχόντες λοιπὸν σαφεῖ γνώσιν αὐτῶν κλείετε τὰ στόματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θέλουν ἀκόμη νὰ πλανῶνται καὶ μὴ ἐπιτρέπετε νὰ ἀπονέμεται ὁ σεβασμὸς τοῦ δημιουργοῦ πρὸς τὰ κτίσματά του, διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς παρουσιάζει ὅχι μόνον τὴν ὠραιότητα καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν χρησιμότητα τοῦ ἡλίου μὲ τὸ νὰ λέγῃ «ὡς γεωργὸς καὶ ὡς γίγας σκιρτῶν ἐκ χαρᾶς θὰ διανύσῃ τὴν πορείαν του», ἀλλὰ καὶ τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν μηδυναμίαν.

Ἀκούσε λοιπὸν καὶ ἄλλοι τί λέγει, ἡ Ἁγία Γραφή. «Τὶ ὑπάρχει φωτεινότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον; καὶ τοῦτο χάνεται»· ἢ ἡ ἐξαρτητὴ τὸ θέαμα. Διότι, ἐν θελήσει ὁ Δη-

7. Γεν. 18, 6-7.

8. Ρωμ. 1, 25.

9. Σοφ. Σοφ. 17, 51.

μιουργός να προστάξει, χάνεται ὥσθ' νὰ μὴ εἶχε γίνει. πο-
τέ Ἐὰν ἀντελαμβάνοντο αὐτὸ οἱ Ἕθνη, δὲν θὰ διέπρατ-
τον τόσων μεγάλα σφάλματα· θὰ ἐγκριζοῦν καλῶς, ἔ
πρέπει διὰ μέσου τῆς θεωρίας τῶν δημιουργημάτων νὰ ἀ-
νατρέξουν πρὸς τὸν Δημιουργόν. Διὰ τοῦτο τὴν τετάρτην
ἡμέραν ἐδημιούργησε τὸν ἥλιον, διὰ νὰ μὴ πισταυῆς διη-
λοδῇ, ὅτ' αὐτὸς εἰσάγε τὴν ἡμέραν. Αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶπα-
μεν περὶ τῶν σπάρων, θὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ περὶ τῆς ἡμέ-
ρας· ὅτι δηλαδὴ συνετεληρώθησαν τρεῖς ἡμέρα πρὸ τῆς
δημιουργίας αὐτοῦ.¹⁰

Ἡθέλησεν ὁ Θεὸς μὲ τὸ στοιχεῖον αὐτὸ νὰ καταστήσῃ
λαμπρότερον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.⁴⁵ Ἀ Τὸ αὐτὸ ἡμποροῦ-
μεν νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ διὰ τὸν μικρότερον ἀστέρα, τὴν
σελήνην. Εἶχον γινεῖ, πρὸ τῆς δημιουργίας αὐτῆς τρεῖς νυ-
κτες. Ὅμως καὶ ἡ σελήνη, ἀπὸ τότε που ἐγίνε, παρέχε
τὴν χρησιμότητά της μὲ τὸ νὰ ἀρακνῇ τὸ σκότος τῆς
νυκτός καὶ νὰ κάμνῃ σχεδὸν ὅσα καὶ ὁ ἥλιος πρὸς τὰ ὑπό-
λα, πο στοιχεῖα τῆς φύσεως. Καὶ ὁ ἥλιος ἔχει ὀρισθῇ νὰ
ἐξουσιάζῃ τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ σελήνη νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς νυ-
κτός. Τί σημαίνει νὰ ἐξουσιάζῃ τῆς ἡμέρας καὶ νὰ ἐξουσι-
άζῃ τῆς νυκτός; Τὴν ἐξουσίαν, λέγε, ἀνέλαθεν ὁ μὲν ἥ-
λιος τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ σελήνη τῆς νυκτός, ὁκείνος μὲν διὰ
νὰ κάμνῃ τὴν ἡμέραν λαμπρότερον διὰ τῶν ἀκτίνων του,
ὁκείνη δὲ νὰ διασκορπίζῃ τὸ σκότος· ἔ καὶ μὲ τὸν φωτι-
σμόν της νὰ διευκολύνῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐκτελοῦν τὰς
ἐργασίας των. Διότι τότε καὶ ὁ ὀδοιπὸρος μὲ θάλαρρα βο-
θῆζει τὸν δρομὸν του καὶ ὁ ναυτὸς καταυθύνει τὸ πλοῖόν
καὶ διασχίζει τὰ πελάγη καὶ ὁ καθέξ ἀκ τῶν ἐπαγγελμα-
τῶν χωρὶς φόδον ἐπιδίδεται εἰς τὴν ἐργασίαν του.

Κατὰ τὴν ἀραὺ μὰς ἐδίδαξε τὴν χρησιμότητα τῶν ἀ-
στέρων αὐτῶν, δηλαδὴ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, λέγει,
ὅτ' ἐδημιούργησε καὶ τοὺς ἀστέρας. «Ἐποθέτησε αὐ-
τοὺς ὁ Θεὸς εἰς τὸν οὐράνιον θάλαν, διὰ νὰ φωτίζουν τὴν
γῆν καὶ νὰ εἶναι κυρίαρχοι τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός καὶ
νὰ διαχωρίζουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος».⁴⁶

5 Ἀντιλαμβάνουσα, ὅτ. δηλωνε, πόσον μεγάλη εἶναι.
εἰς ἡμᾶς ἡ χρησιμότης αὐτῶν. Ἐποθέτησε, λέγει, τοὺς
ἀστέρας εἰς τὸν θάλαν τοῦ οὐρανοῦ C T' σημαίνει, ἐποθε-
θήσαν, Ὡσὸν νὰ ἔλεγε κανεὶς ἐνέπηξε; Ὅχ· θεδαιώς δι-

10. Ἡ λέξις, ἡμέρα κατὰ τὴν Ἀνακ. Γραφήν δὲν ἀντιστοιχεῖται
χρονικὸν διάστημα 24 ὡρῶν ἀπὸ τὴν σημερινὴν ἡμεραν, ἀλλ' ἀσχε-
ρονικὸν ἀέστημα.

11. Γέν. 1, 17-18.

ὅτι βλέπομεν αὐτοὺς πολλάκις νὰ διατρέχουν ἐν ριπῇ ὁ-
φθαλμοῦ μεγάλα διαστήματα καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἴστανται ἀκί-
νῃται εἰς ἓνα τύπον, ἀλλὰ νὰ ἀσκληρύνουν τὴν πορείαν,
τὴν ὅποιαν ὥρ-σεν ὁ Θεὸς νὰ διαπύουσιν.

Τί λοιπὸν σημαίνει ἐποθέτησε; Τοῦτο σημαίνει, ἐ-
πρόσταξε νὰ εὐρίσκωνται αὐτοὶ εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ εἴ-
να, δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς ἀναγινώσκων τὴν Γραφήν, ὅτ.
καὶ ἄλλω αὐτὴ λέγει, ὅτ' ἐποθέτησε τὸν Ἀδὰμ εἰς τὸν
Παράδεισον, ὅχι ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ὅτι ἐνέπηξεν αὐτὸν εἰς
τὸν Παράδεισον· ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ὅτι ἐπρόσταξε νὰ
μένῃ αὐτὸς εἰς τὸν Παράδεισον.⁴⁷

10 Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον δυνάμεθα νὰ εἰπω-
μεν καὶ περὶ τῶν ἀστέρων, ὅτι ἐπρόσταξε νὰ ἴστανται αὐ-
τοὶ εἰς τὸν θάλαν τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ ἐκπέμπουν τὸ φῶς
των εἰς τὴν γῆν. Σκέψου, ἀγαπητέ μου, πόσον δὲν θὰ ἦτο
περισσότερον εὐχάριστον ἀπὸ τὰ λειψόδια καὶ τοὺς κήτους
νὰ ἴδῃς τὸν οὐρανόν, ὁ ὅποιος κατὰσπαρτος μὲ ἀστρα δια-
κοσμῆται μὲ τὴν ποικίλιαν αὐτῶν, ὡς λε μὲν ἀνθέων καὶ
διαχέει ἀπλετοὺς τὸ φῶς εἰς τὴν γῆν.

Δι' αὐτὸν τοῦ σκοπὸν ἐποθετήθησαν οἱ ἀστέρες, διὰ
νὰ φωτίζουν τὴν γῆν καὶ νὰ ἐξουσιάζουν τῆς ἡμέρας καὶ
τῆς νυκτός, τὸ ὅποιον γενικῶς ἐλέγθη καὶ περὶ τῶν μεγέ-
λων φωστήρων Ἀποὺ λοιπὸν μὰς ἐδίδαξε τὴν δημιουργίαν
τῶν δύο φωστήρων καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων· ἔ περὶ ὧν
γενικῶς λέγε· «νὰ ἐξουσιάζουν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυ-
κτός καὶ νὰ διαχωρίζουν τὸ φῶς ἀπὸ τὸ σκότος».

Διότι ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς
κατὰ τὴν ἡμέραν ἀστέρας νὰ πλανῶνται εἰς τὸν οὐρανόν
(διότι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου μὲ τὴν πολλὴν λάμψιν καλύπτει
τὸ φῶς ἀκείνων), το-ουτοτρόπως οὕτε ὁ ἥλιος εἶναι, δυνα-
τόν νὰ φανῇ κατὰ τὴν νύκτα, διότι ἀρκεῖ ἡ σελήνη μὲ τὸ
φῶς της νὰ φωτίξῃ τὸ σκότῃ τῆς νυκτός. Ἀλλὰ καθεῖ στοι-
χεῖον ἐξ αὐτῶν.⁴⁸ Ἀ παραμένει μέσα εἰς τὰ ὅριά του καὶ
οὐδέποτε ὑπερβαίνει τὰ μέτρα του διαφυλάσσει δὲ τὴν
τάξιν τοῦ δημιουργοῦ καὶ ἐκπληροῖ τὸν προορισμὸν του.
Ποῖος ἡμπορεῖ νὰ ἀνοφέρῃ τὰς ὑπολοιπὰς ὠφελείας τὰς
ὁποίας παρέχει εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἡ χρησιμότης τῶν φω-
στήρων αὐτῶν καὶ τῶν ἀστέρων. Νὰ εἶναι, λέγε, σημεία
πρὸς καθορισμὸν τῶν ἐποχῶν τῶν ἡμερῶν καὶ πᾶν ἑῷ.
Τί σημαίνει, σημεῖα, ἐποχαί, ἡμέρα καὶ ἑῷ. Θελεῖ ἡ Ἀ-
γία Γραφή νὰ μὰς διδάξῃ, ὅτι ἡ πορεία αὐτῶν μὰς χαρίζει
τὴν γνώσιν πρὸς καθορισμὸν τῶν ἐποχῶν καὶ διὰ τῆς ἐναλ-

λαγής των περιστοφών των τόν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, τὴν πορείαν τοῦ ἔτους καὶ ἐξ αὐτῶν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν ὅλα γενικῶς.

Β Διότι καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου παρακολουθεῖ τὰς τροχιάς αὐτῶν καὶ προσέχων τὸν οὐρανὸν καὶ γνωρίζων ἀκριβῶς ὅλα αὐτά, ἀρχίζει τὸν ἀπόπλου καὶ διασχίζει τὰ πελάγη καὶ πολλὰκις, μολοντι ἡ νύκτα εἶναι πολὺ σκοτεινὴ δύναται ἅπῳ τῇ παρακολούθῳ τῶν ἀστέρων νὰ κατευθύνῃ τὸ πλοῖον καὶ νὰ χάρισῃ τὴν σωτηρίαν εἰς τοὺς πλεόντας διὰ τῆς τέχνης του. Καὶ ὁ γεωργὸς ἀπέκτησεν ἄμεινον ἀπὸ ἐδῶ καὶ γνωρίζει, πότε πρέπει νὰ ριφῇ τὸν σπόρον εἰς τὴν γῆν πότε νὰ σκάψῃ καὶ νὰ ὀργώσῃ αὐτὴν καὶ πότε νὰ ὀκονίσῃ τὰ ὄρετάνια καὶ νὰ θερίσῃ τοὺς καρπούς.

Γ Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν μας δὲν προσφέρει ὀλίγα ἢ γνώσεις τῶν ἐποχῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν καὶ ἡ ἀνακύκλσις τῶν ἐτῶν δύναται νὰ ἀποκαμίσῃ κανεὶς μεγάλας ἀφελείας, οἱ ὅποιοι προέρχονται ἀπὸ αὐτὰ τὰ δημιουργήματα καὶ τὰς ὁποίας δὲν ἔμπορε' με ἀκριβέσιον νὰ ἀπειριθμήσῃ. Διὰ τοῦτο πρέπει, ἀφοῦ ἐξετάσωμεν ὀλίγα στοιχεῖα τῆς φύσεως, νὰ ἀντιληφθῶμεν πόσον μεγάλη εἶναι ἡ σημασία αὐτῶν καὶ ἀφοῦ θαυμάσωμεν τὰ δημιουργήματα, νὰ προσκυνῶμεν τὸν Δημιουργὸν τῶν καὶ νὰ ἀνυμνοῦμεν καὶ νὰ ἐκπλησσωμεθα διὰ τὴν ἀπειρίγραφτον ἀγάπην, τὴν ὅπου ἐκτεῖε πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Διότι ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ ἐδημιούργησε διὰ κανένα ἄλλον, παρὰ μόνον διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον ἔχει σκοπὸν ἑπτετα ἀπὸ ὀλίγον χρόνον νὰ τὸν κοσμοστίῃ κύριον ὅλων τῶν δημιουργημάτων του, ὡς θαυ λέα καὶ ἀρχοντα αὐτῶν.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεός, λέγει ὅτι ἦτο ὥραϊον. Βλέπετε πῶς καθημερινῶς ἡ Ἁγία Γραφή παρουσιάζει τὸν Θεὸν νὰ εὐχαριστῇται μετὰ τὰ δημιουργήματα του διὰ τὴν ἀποκρίσιν καὶ ἀπορμὴν ἀκείνων, οἱ ὅποιοι παλμοῦν καὶ δαλέπουν ἀτελείας εἰς αὐτά, "Ὅτι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐπισήμανε καθετοίχεϊον τῆς δημιουργίας ἡ Ἁγία Γραφή, ἀποδεκνύεται ἀπὸ τὴν συνέχειαν αὐτῆς. Διότι ἦτο ἀρκετὸν νὰ εἴπῃ ἔπειτα ἀπὸ ὅλα τὰ δημιουργήματα, ὅτι ὅλα ὅσα ἐδημιούργησεν ἦσαν πολὺ ὥραϊα. Ἀλλὰ ἐπειδὴ γνωρίζει τὴν ὑπερβολικὴν ὀδυναμὴν τῶν σκέφῶν μας ἀναφέρει αὐτὰ ὡς ἓνα διδασκαυτικὸν συγχρόνως ἡμᾶς ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐγίναν μετὰ τὴν ἀπειρον σοφίαν καὶ τὴν ἀνέκφραστον καλωσύνην τοῦ Θεοῦ.

«Καὶ ἐγενε, λέγει βράδυ καὶ ἐγενε πρωί, ἡμέρα τετάρτη» "Ὅταν λοιπὸν ὠλοκλήρωσε τὴν διακόσμειν τοῦ οὐ

ρανοῦ, μετὰ τὴν διακόσμειν αὐτὸν μετὰ ἀστέρων καὶ νὰ δημιουργήσῃ τοὺς δύο μεγάλους φωστῆρας, ἔθηκε τέλος εἰς τὴν ἡμέραν καὶ εἶπεν "Ἐγενε βράδυ καὶ ἐγενε πρωί, ἡμέρα τετάρτη». Σκέψου, ὅτι καθημερινῶς ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ λόγια, 47 Ἀ διότι ἐπιθυμῇ μετὰ τὴν πυκνότητα τῆς διδασκαλίας νὰ ἐντυπωσῇ εἰς τὸν νοῦν μας τὰς θείας ἀληθείας.

δ. "Ὅλα αὐτὰ λοιπὸν, ἀφοῦ ἐγχαράξωμεν εἰς τὰ δάθη τῆς καρδίας μας καὶ ἀπωθήσωμεν κάθε ἀμύλησαν, ἀς κατέχωμεν μετὰ ἀκριβέσιον τὴν ἀληθὴ διδασκαλίαν καὶ ἀς διδάσκωμεν μετὰ κάθε πρᾶσιτος, ἀκείνους, οἱ ὅποιοι εἶναι, προκατελημμένοι ἀπὸ τὴν πλάνην τῶν Ἑθνικῶν, νὰ μὴ συγχέουν τὴν τάξιν τῆς δημιουργίας ὅτε, ἐγκαταλείποντες τὸν Δημιουργόν, νὰ προσκυνοῦν τὰ δημιουργήματα, τὰ ὅποια ἔχουν γίνει διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ ἀφέλειάν μας.

Καὶ ἂν οἱ Ἑθνικοὶ πολλὰκις κόπτονται, μετὰ καθάρων τὴν φωνὴν τῶν ὄντων, Β ὅτι ὅλα γενικῶς αὐτὰ ἐγίναν χάριν τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ Θεός, ἐπειδὴ εἶναι ἀνεκδιέξ, δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην αὐτῶν ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην του πρὸς ἡμᾶς ἔκαμεν ὅλα αὐτὰ, καθιστῶν φανερόν πόσον τιμῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ διὰ νὰ ἀποδύσωμεν εἰς αὐτὸν τὴν προσήκουσαν λατρείαν, ἀφοῦ δι' αὐτῶν πρὸς τοῦτο δὴν ἡγῶμεν.

Πόσον ἀνόητος δὲν θὰ ἦτο ἀκείνος, ὁ ὅποιος ἤθελε προσκρούει εἰς τὴν ἀρακότητα τῆς κτίσεως καὶ ἤθελε μείνει πλησίον αὐτῆς καὶ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ὀφύσῃ τὰ δαλέματα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν κτίστην καὶ νὰ πεισθῇ διὰ τοῦ Θεοῦ Παύλου, ὁ ὅποιος ἔλεγεν. "Ἀπὸ τότε τοῦ ἐδημιουργήθῃ ὁ κόσμος, οἱ ἄσφατοι ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ δαλέπουνται καθάρᾳ".

Ε Τ λέγει, ἄνθρωπε, ἀφοῦ εἶδες τὸν οὐρανὸν, θαυμάζει τὴν ὠραιότητα αὐτοῦ, τὴν ποικιλίαν τῶν ἀστέρων, τὴν ὑπερβολικὴν λαμπρότητα, Μὴ σταματᾷς μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ ἀσπελὺς τὴν σκέψιν σου πρὸς τὸν Δημιουργόν αὐτῶν. Σὲ ἀκτλήσας πάλιν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ὅταν δαλέπῃς ὅτι ἡ χρησιμότης του εἶναι μεγάλη, θαυμάζει αὐτὸν καὶ ὅταν πάλιν δαλέπῃς τὰς ἀκτίνες του νὰ φωτίζον τὰ πρόσωπόν σου, θαυμάζει τὴν ὠραιότητα τοῦ στοιχείου τούτου, Ἀλλ' ὅτε μέχρις ἐδῶ νὰ σταματήσῃς Σκέψου, ὅτι, ἐὰν τὸ δημιουργήμα εἶναι τόσο θαυμαστόν καὶ παρὰ βόζον καὶ ὑπερβαίνει κάθε ἀνθρώπινον σκέψιν, εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ εἶναι μικρὰς ἀξίας ἀκείνος, ὁ ὅποιος μετὰ μόνον λόγον τοῦ καὶ ἐντολὴν ἐδημιούργησεν αὐτό,

¶ Τὸ ἴδιον πράγμα ἀναλογίσου καὶ διὰ τὴν γῆν. Ὅταν βλέπῃς αὐτὴν νὰ διασκορπῇται μετὰ τὴν ὥσάν φόρεμα κεντημένον μετὰ ποικίλα χρώματα, ἐνὶ καθ' ἑλπὴν τὴν ἔκτασιν αὐτῆς ἀπλώνεται, ἢ θαλασπῶν τῶν φυτῶν, μὴ σκεφθῇς, ὅτ' αὐτὰ γεννῶνται μετὰ τὴν δύναμιν τῆς γῆς, οὐτε μετὰ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναλογίαν, ὅτ' αὐτὰ καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας αὐτῶν εἶπεν ὁ μόνος ἀνά θαλάσση ἢ γῇ χλωρὸν χόρτον· καὶ εὐθὺς ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἐγένετο λαμπρά.

Ἐάν καθημερινῶς αὐτὰ ἀνακινῶμεν εἰς τὸν νοῦν μας καὶ οἱ ἴδιοι θὰ εἰμεθα εὐλαβεῖς. Ἐ καὶ εἰς τὸν Κύριον θὰ ἀναπέμψωμεν τὴν προέπουσαν ἢ ὀρθότερον τὴν κοπὴν τὴν δύναμιν μας δοξολογίαν. Καὶ θὰ δοξάσωμεν αὐτὸν ὅχι μόνον δι' αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ὀρίστης συμμετριοῦς μας, ἐάν διὰ ὑποπέσωμεν πάλιν εἰς τὰ αὐτὰ ἁμαρτήματα. Ἀλλὰ ἐάν ἀποφασιστικῶς ἀπωθῶμεν τοὺς περσμοὺς τοῦ διαβόλου, μετὰ ταῦτα μετὰ τὴν προσοχὴν, τὸ πάλιν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν συνεχεῖ ἐξουολόγησιν θὰ ἀποσπῶμεν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Ἀρκετὸν εἶναι διὰ τὸν Θεὸν λόγῳ τῆς μεγάλης τοῦ ἀγάπης τὴν ἀπομακρυνθῶμεν μόνον ἀπὸ τὴν κακίαν. 48 Ἀ διότι, ἐάν προτιμῶμεν αὐτό, μετὰ εὐκαλίαν θὰ κινήσωμεν πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ἀγαθῶν ἔργων. Μὴ λοιπὸν, οἷς παρακαλῶ, ἐμφανισθῇ κανεὶς εἰς τοὺς ἱπποδρόμους, οὐτε νὰ σπαταλᾷ κανεὶς τὸν χρόνον εἰς ἀσκοτούς συγκεντρώσεως. Ἄς μὴ ἐπιβιβῇ κανεὶς εἰς τοὺς κῶδους (=τάβλι) καὶ εἰς τὴν κραυγὴν, ἢ ὅποια προέρχεται ἀπὸ ἐκεῖ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς αἰσχυρὰς ἐνεργείας. Ποία ἡ ὠφέλεια τῆς νηστείας, εἰπέ μοι, ὅταν διέρχῃται μὲν τὴν ἡμέραν νηστεύων, παραδίδεσθαι δὲ εἰς τοὺς κυβούς καὶ εἰς τὰς ἐπιβλαβεῖς φιλοφιλίας καὶ σπαταλὰς πολλὰς ἀλλήν τὴν ἡμέραν εἰς ἐπιτοκίας καὶ θλασφηνίας, Σὺς παρακαλῶ, ὅς μὴ εἰμεθα τόσοι ἀμελεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλὰ διαρκῶς ἡ συζήτησις νὰ στρέφεται μᾶλλον πρὸς τὰ πνευματικά μας ζητήματα. Ἐ ἔχων κανεὶς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἀνά χεῖρας καὶ ἀφοῦ προσκαλέσῃ τὸν συνάνθρωπόν του, ὅς διαποτίσῃ μετὰ τοὺς θεῖους λόγους καὶ τὸν ἰδικόν του νοῦν καὶ τὸν νοῦν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι τὸν συναναστρέφονται. Τοιοῦτοτρόπως θὰ ἡμπορέσωμεν, νὰ ἀποκλίνωμεν τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου καὶ νὰ ἀπακρυσώμεν ἀπὸ τὴν νηστείαν μεγάλα ἀγαθὰ καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς χάριτος καὶ εὐσπλαγχνίας τοῦ Μονογενοῦς Αἰδοῦ Υἱοῦ μετὰ τοῦ Ὁποίου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνῆκει δόξα, δόξα καὶ τιμὴ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένεαιτο

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒΔΟΜΗ

Ο ΚΑΙ ΕΠΙΝΕ Ο ΘΕΟΣ ΝΑ ΠΕΡΙΛΑΒΕΤΑΙ ΤΑ ΓΑΡΤΑ ΕΡΕΤΕΤΑ ΣΩΝΤΑ ΚΑΙ ΠΙΝΣΑ ΠΟΙ ΘΑ ΡΕΙΟΤΗΝ ΣΠΑΣΩ ΑΠΟ ΤΗΣ ΓΗΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΟΝΟΣ ΤΟΥ ΟΥΡΑΚΟΥ ΕΑ ΕΠΙΝΕ ΕΤΕ. ΚΑΙ ΕΛΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΑΡΕΑ ΚΑΙ ΕΑΘΕ ΞΩΝ ΕΡΕΤΕΤΟΝ ΤΟ ΟΠΙΟΝ ΙΑΡΗΕΤΑΙ ΤΟ ΓΑΡ ΣΥΣΤΕΡΩΣΕ ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΕΝΟΣ ΤΟΥ (ΓΕΝ. 1. 90)

Ἐπαρκῶς χθὲς ἐπετιμῆσαμεν ἑκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπνευσαν εἰς τὰς ἱπποδρομίας, καὶ ἐπαρουσιάσωμεν εἰς αὐτοὺς τὸ μέγεθος τῆς θλάσεως, τὴν ὅποιαν ὑπέστησαν καὶ ὅτ' αὐτοὶ πνευματικῶν πλοῦτον, τὸν ὅποιον συνέλεξαν ἀπὸ τὴν νηστείαν διὰ μιᾶς ἐσκόρπισαν. Δ καὶ περιέτρεσαν ἀπὸ τὴν μεγάλην περιουσίαν ἀποτόμως εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν.

Ἐμπρὸς λοιπὸν σήμερον ἂς χρησιμοποιοῦμεν εὐλητότερον φάρμακον καὶ ὅπως τὰ μέλη τοῦ σώματος μας, τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐπιδέσωμεν τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς των. Διότι καὶ χθὲς ἐχρησιμοποίησαμεν θερμικώτερα φάρμακα ὅχι ἀπλῶς διὰ νὰ στενωχωρήσωμεν τοὺς ἀσθενεῖς καὶ νὰ αὐξήσωμεν τὸν πόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἡμπορέσωμεν μετὰ τὴν αὐστηρότητα νὰ ἐγγύσωμεν τὴν πληγὴν. Διότι καὶ οἱ ἱατροὶ καὶ οἱ πατέρες ἐπο συνιθίζουσι νὰ κάμνουν. Οἱ μὲν αἱτροὶ χρησιμοποιοῦσι ἀρχικῶς δραστικώτερα φάρμακα καὶ ὅταν ἀνάξη ἡ πληγὴ, τότε προσκομίζουσι φάρμακα, τὰ ὅποια δύνανται νὰ ἀπαλύνουν τὸν πόνον. Ἐ οἱ δὲ πατέρες, ὅταν ἴδουν τὰ τέκνα των νὰ ἀσπασθῶν, χρησιμοποιοῦσι ἀρχικῶς σφοδρὰς ἐπιπληξεις, κατόπιν δὲ μὲν συμβουλάς καὶ παρακλήσεως. Καθ' ὅμοιον λοιπὸν τρόπον καὶ ἡμεῖς. Ἐάν χθὲς ἐχρησιμοποίησαμεν αὐστηροτέραν γλῶσσαν, σήμερον θὰ κάμνωμεν τὴν συζήτησιν περισσότερο φιλικὴν ὥσάν νὰ πρόκειται νὰ θεραπεύσωμεν μέλη τοῦ σώματος μας.

49 Ἀ Διότι, ὅπως ἡ ἰδική σας πρόσδος μᾶς δημιουργεῖ περισσότερον θάρρος καὶ πνευματικὰς μας πλοῦτος εἶναι.

νά σὺς βλέπωμεν νὰ προκόψετε εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ νὰ διαπρέπετε εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἀπομακρύνεσθε ἀπὸ ἁμαρτιῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι δυνατόν νὰ σὺς βλάψουν, ἔτι καὶ ὅταν σὺς βλέπωμεν νὰ καταβάλλεσθε καὶ νὰ υποκυπτέτε εἰς τὰς ἀπάτας τοῦ διαβόλου, θαθεῶς λυπούμεθα καὶ θὰ ἔλεγον, ὅτι, κάποια ἐντροπὴ καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν μας, διότι κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον «πῶρα πράγματι ζῶμεν, ἐάν σὺς στέκεσθε σταθεροὶ καὶ ἀκλόνητοι εἰς τὸν Κύριον»¹.

Ὡς τέλειοι λοιπὸν καὶ πλήρεις συνέσεως ἄνθρωποι λησμονεῖτε τὸ παρελθόν καὶ ἐνδιαφέρεσθε διὰ τὰ μέλλον καὶ τὰς συμφωνίας, ὡς τὰς ὁποίας ἐκάματε μὲ τὸν Χριστόν, ἀφοῦ ἐνημνηθῆτε, διαφυλάσσετε αὐτὰς σταθερῶς, ἀφοῦ μὲ συνετὴν σκέψιν ἀπακλίσετε κάθε εἰσοδὸν εἰς τὰ σχέδια τοῦ διαβόλου. Μετὰ ταῦτα μὲ τὸ ἐνδιαφερόν σας νὰ ἀποπλῦντε τὸν ῥύπον, ὃ ὁποῖος λόγω ῥαθυμίας ἐπισωρεύθη ἐπάνω σας, μὲ τὸ νὰ ὑπερισχύσετε τῶν ἁκρότων καὶ καταστρεπτικῶν συνηθειῶν καὶ νὰ σκεφθῆτε, ὅτι τὸ φοβερόν δὲν εἶναι μόνον τοῦτο, ὅτι, δηλαδή οἱ συγχρόνους ἐκεῖ, ἐπισωρεύουν μεγάλην θλάσιν εἰς τοὺς αὐτοὺς των, ἀλλὰ ὅτι γίνονται ἀφορμὴ σκανδαλισμοῦ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους.

Διότι, ὅταν ἴδουν οἱ Ἕλληνες καὶ ἰουδαῖοι ἐκείνους, ὃ ὁποῖος καθημὲρ νῦν προσέρχεται εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀκούει συνεχῶς τὰ κηρύγματα, ἢ νὰ ἐμφανίζετα ἕκεί, ὃ ὁποῖος καὶ νὰ συμφύρεται μὲ αὐτούς, τῶς δὲν θὰ νομίσουν ψευδεῖς τὰς πεποιθήσεις μας καὶ δὲν θὰ ἔχουν ὁ ὅλος τοὺς ὅποιους μας τὴν αὐτὴν γνωμὴν. Ἡ δὲν ἀκούει τὸν θεῖον Παῦλον, ὃ ὁποῖος μὲ καθαρὰν τὴν φωνὴν παροίει, καὶ συμβουλεύει, «μὴ γίνεσθε αἴτια πτωσεως (εἰς κανένα)»².

Ἐπειτα διὰ τὴν νὰ μὴ νομίσαι, ὅτι συμβουλεύει μόνον τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὁσους ἔχουν ταχθῇ μαζί μας, προσέθετε καὶ εἰς τοὺς ἰουδαίους καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ κατόπιν ἐξηκολούθησε καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν λοιπὸν δὲν ζημῶμεν οὔτε βλέπτει τὴν θρησκείαν μας, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀπίστους δὲν παρέχει καμμίαν ἀφορμὴν. Ὅταν λοιπὸν ἴδουν μερικὸς ἀπὸ ἡμῶν ὅτι νὰ εἴκοι πρέπουσιν εἰς ἀρετὴν καὶ νὰ περιφρονοῦν τὰς κοσμικὰς φροντίδας, ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν εὐθὺς θαθεῶς λυποῦνται, ἄλλοι

δὲ βαυμάζουν καὶ ἐκπλήσσονται. ὁμοί ἐνθ' εἶναι, τῆς αὐτῆς με ἐκείνους φανεῶς, θωὴ δὲν μετέχουν ἐξ ἰσοῦ αὐτῆς.

Ἀναμειβόμενος, ὅταν ἀντιληφθῶν κάποια μικρὰ ἀμείλιαν εὐθὺς ἀκονίζον τὴν γλῶσσαν ἐναντίον ὧν συγχρόνως καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας ἑνὸς τοῦ συνόλου τῶν Χριστιανῶν κρινεταί. Καὶ δὲν ἀρκούντα, εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἀμέως ἐναντίον τῶν αὐτῶν των στρεφόμενοι, τολμοῦν νὰ ἐλασφημοῦν, ἐξ αἰτίας τῆς ἀμελείας τῶν δούλων, ὡς τὸν κοινὸν Κύριον καὶ νομίζουν ὅτι ἡ ἀμέλεια τῶν ἄλλων συγκαλύπτει τὴν πλάνην των.

2. Ὅτι, ὁμοῦς τοῦτο εἶναι μέγιστος κινδύνος εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δίδουν εἰς αὐτοὺς ἀφαιρὴν ἐλασφημίας, ὡς ἀκούσωμεν τὸν προφήτην, ὃ ὁποῖος τὸνίζει, καὶ λέγει ἐκ μερὸς τοῦ Θεοῦ: «Ἀλλοίμονον εἰς σὰς, διότι, ἐξ αἰτίας σας τὸ ὄνομά μου ἐλασφημεῖται μετὰ τῶν ἐθνῶν»³. Εἶνα φοβερόν ὁ λόγος καὶ νημέτος φρίκη. Διότι τὸ ἀλλοίμονον αὐτὸ εἶναι ὥσάν νὰ θρηνῇ ἐκείνους, ὡς αἱ ὁποῖαι πρόκειται νὰ ἔλθουν εἰς τὴν κόλασιν, ἡ ὁποία δὲν ἐξέλκενεται. Ὅπως ἀκριβῶς εἶναι τὸσον μεγάλη ἡ ποινὴ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι λόγῳ τῆς ἀμελείας των παρέχουν αἰτίαν ἐλασφημίας, τοιοῦτοτρόπως πάλιν ἐτοιμάζονται ἀνασείνηται στέφανος δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι, ἐνδιαφέροντα, διὰ τὴν ἀρετὴν. Τὸ αὐτὸ πράγμα διδάσκων ὁ Χριστὸς ἔλεγε: «Ἄς λάμψη τὸ φῶς σας ἑμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ ἴδουν τὰ καλὰ σας ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα σας τὸν οὐρανόν»⁴. Διότι καθ' ὅν τρόπον ἐκεῖνοι σκανδαλίζονται, ἀπὸ τὴν ἀμείλιαν μερικῶν καὶ ἀκονίζον τὴν γλῶσσαν των ἐναντίον τοῦ Κυρίου μας, τοιοῦτοτρόπως, λέγει, ὅταν ζητε ἐναρέτως καὶ σὺς βλέπουσιν οἱ εἰδωλολάτραι, δὲν ἀκούονται μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν σας, ὡς ἀλλὰ, ὅταν βλέπουσιν τὰ ἔργα σας νὰ λάμπουν καὶ νὰ φωτίζουν τὰ πρόσωπά σας, παρεκινούνται, εἰς δοξολογίαν τοῦ οὐρανοῦ Πατρός σας.

Καὶ ὅταν οἱ εἰδωλολάτραι δοξάζουν τὸν Θεὸν πάλιν αὐξάνει ἡ ἀμοιβὴ σας καὶ διὰ τὴν δοξολογίαν τὴν ὅποιαν κάμνουν ἐκεῖνοι, σὺς χαρίζε ὁ Κύριος ἀφθονά ἀγαθὰ. Διότι, λέγει, «ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μὲ δοξάζουν θὰ τοὺς δοξάσω»⁵. Τὰ πάντα λοιπὸν ὡς κάμνωμεν ἀγαπητοί μου, ὥστε νὰ δοξάζεται ὁ Κύριός μας καὶ εἰς οὐδὲν νὰ παρέχωμεν

1. Α' Θεσσαλ. 5, 8.
2. Α' Κορ. 10, 32.

3. Ματθ. 23, 16.
4. Ματθ. 5, 16.
5. Α' Βασίλ. 2, 30.

ἀφορμὴν σκανδαλισμοῦ. Τοῦτο συνεχῶς μᾶς διδάσκει, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, ὁ ὁποῖος λέγει ἐκτὸν φαγητὸν κόνει τὸν ἀδελφόν μου νὰ πέσῃ, δὲν θὰ φάγω κρέας ποτέ»⁶. C. Καὶ ἄλλου πάλιν λέγει, «ἀμαρτάνοντες δὲ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ πληγνύνοντες τὴν συνείδησιν τῶν πού εἶναι ὀδυνητή, ἀμαρτάνετε εἰς τὸν Χριστόν»⁷. Ἡ ἀπειλὴ εἶναι, τρομερὴ καὶ συνεπένετα, μεγάλην κολά- κρισιν.

Μὴ νομίσῃς λέγει, «ὅτι ἡ θλάθῃ θὰ περιορισθῇ μόνον εἰς αὐτὸν. Ἀντανανκῆ εἰς τὸν Ἰῶν τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἰς αἰτίας ἐκεῖνου ἐσταυρώθη. Ἐάν λοιπὸν ὁ Κύριός σου δὲν ἠρνήθῃ νὰ σταυρωθῇ δ' ἁκρίνον, οὐ δὲν ἔχε ῥ τὴν ὑπο- μόνην νὰ κάμῃς τὰ πάντα, ὥστε νὰ μὴ παρέχῃς εἰς αὐτὸν ἀφορμὴν νὰ πέσῃ. Καὶ θὰ εὕρῃς παντοῦ τὸν Χριστὸν νὰ συμβουλευῇ αὐτὰ εἰς τοὺς μαθητάς. D. Τοῦτο εἶναι, πού συγκρατεῖ τὴν ζωὴν μας. Διὰ ταῦτο ἄλλου πάλιν ἐγράφε: «Ἄς μὴ φροντίζῃ ὁ καθένας μόνον διὰ τὰ δικά του συμ- φέροντα ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ συμφέροντα τῶν ἄλλων»⁸. Καὶ ἄλλου πάλιν λέγει, «ὅλα μου ἐπιτρέπονται (νὰ πράττω), ἀλλὰ ὅλα δὲν συμφέρουν»⁹.

Εἶδες ἀποστολικὴν σοφίαν. Ἄν κα μὲ εἶναι δυνα- τόν, λέγει νὰ κάμω κατ', χωρὶς νὰ με θλάττῃ, ἀλλὰ ἐπει- θὴ δὲν συντελεῖ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἄλλου, δὲν θὰ ἀνε- γθῶ νὰ τὸ πράξω. Εἶδες στοργικὴν ψυχὴν καὶ πῶς διάλω- δὲν ἀποδίδει εἰς τὸ συμφέρον της, ἀλλὰ δ' ὅλων τῶν ἔρ- γων ἀποδεικνύει, ὅτι μεγίστη ἀρετὴ εἶναι νὰ ἐνδιαφέρεται κανεὶς πολὺ διὰ τὴν πρόοδον τοῦ πλησίον, E.

Ἔχοντες λοιπὸν ὑπ' ὅψιν ὅλα αὐτὰ, ἃς προορύχωμιν παρακαλῶ, καὶ ἃς μένωμεν μακροῦ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ θλάττουν τὸν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς μας, καὶ ποτὲ νὰ μὴ κάμωμεν κατ', τὸ ὁποῖον προξενεῖ κάποιαν ζημίαν εἰς τὸν πλησίον μας, διότι τοῦτο καὶ τὸ ἁμάρτημα καθιστᾷ μεγαλύτερον καὶ τὴν τιμωρίαν σοβαράν. Ἀκόμη ποτὲ νὰ μὴ περιφρονῶμεν κανένα ὅτι νὰ ἐκτομιζώμεν τὰ ψυχρὰ ἐκεῖνα λόγια, τι με ἐνδιαφέρει, ἐάν διὰ τὸν τόδε αὐτὸ γίνεσθαι αἰτία νὰ πέσῃ. Εἰπέ μου ῥ, λέγε ῥ. Τί σε ἐν- διαφέρει, Διέταξεν ὁ Χριστός,¹⁰ Ἄ τόσον πολὺ νὰ λάμπῃ ἡ ζωὴ διὰ τῶν ἔργων σου, ὥστε νῆι μόνον αὐ νὰ θαυμάζε- σαι ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι σὲ βλέπουν ἀλλὰ καὶ ὁ Κύ-

6. A' Κορ. vi. 12.
7. 4. Κορ. vi. 12.
8. Φίλ. ii. 4.
9. Α. Κορ. vi. 10. 98

ριός σου νὰ δοξάζεται»¹¹. Καὶ σὺ, ἐνῷ κάμεις τὸ ἀντίθετον καὶ συντελεῖς ἀντὶ νὰ ἀναπέμπωνται πρὸς αὐτὸν δοξολο- γία: νὰ προσάπτονται βλασημῖαι, καὶ αὐτὸ περιφρονεῖς, καὶ πού εἶναι ἡ εὐλόβεια τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία γνωρίζει καὶ ἐκτελεῖ με ἀκρίθειαν τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ,

3. Ἀλλὰ, ἐάν προηγουμένως παρὰσυρόμενος κανεὶς ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν ἔλεγεν αὐτὰ, τώρα παρακαλῶ ἀφοῦ ἰδέχθῃ τὰς συμβουλὰς μας νὰ παύσῃ νὰ λέγῃ ἄπρε- πεις λόγους καὶ νὰ ἐνδιαφερέτο, νὰ κάμῃ τὰ πάντα γεν, κῶς κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὔτε ἀπὸ τὸν θγρυπνον ἀφθαλμὸν τοῦ Κυρίου νὰ ἐπιτιμᾶται οὔτε ἀπὸ τὴν συνεί- δησιν τοῦ νὰ τυπτεται, B. οὔτε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παρακο- λουθοῦν αὐτὸν νὰ ὑποκυνοῦνται εἰς βλασημίας κατὰ τοῦ Κυρίου. Ἐάν μὲ τόσον θγρυπνον μέρ μιναν ρυθιζώμεν τὴν ζωὴν μας, θὰ τύχωμεν τῆς μεγάλης ἀγάπης τοῦ Κυρίου καὶ θὰ ἀποφυγώμεν τὰς παγίδας τοῦ διαβόλου. Διότι, ὅταν μᾶς ἴδῃ ὅσον διαυγείς καὶ ἀγρυπνοὺς, σκεπτόμενος, ὅτι ἀνυπερβλὰ ἐπιχειρεῖ, ἐντροπαλιώμενος θὰ ἀπομακρυνθῇ.

Ἀλλὰ ἀρκετὰ εἰσαγωγικῶς ἐλέγχθησαν Ἐμπρός λο- πόν, ἀφοῦ ἐθέσαμεν ἐνωπὸν σας, ὅσα προηγουμένως ἀνε- γνωσθήσαν, ἃς παραθέσωμεν πνευματικὴν τράπεζαν καὶ ἃς μάθωμεν καὶ σήμερον τι θέλει νὰ μᾶς διδάξῃ ὁ μακά- ριος Μωσῆς, C. Ἡ μᾶλλον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διὰ τῆς γλώσ- σης αὐτοῦ T, λοιπὸν λέγει, «ἵνα παραγάγουν τὰ ὕδατα ζῶντα ἐρπετὰ καὶ πτηνὰ νὰ πετοῦν ὑπεράνω τῆς γῆς πρὸς τὸν θόalon τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐγ νεν ἔτισα».

Πρόσχε τὴν φιλαυθροσίαν τοῦ Κυρίου, τῶς μὲ τάξ ν καὶ συνέπειαν μᾶς διδάσκει, ὁλακλήρον τὴν δημιουργίαν. Προηγουμένως μᾶς ἐδίδαξε πῶς διὰ μόνου τοῦ λόγου τοῦ ἔκαμε τὴν γῆν νὰ καρποφορήσῃ Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐδίδαξε τὴν δημιουργίαν τῶν ἰσχυρῶν φωστῆρων, προσέθεσε καὶ τὴν παλαιάν τῶν ἀστέρων, διὰ τῶν ὅποιων περισσότερον ἐ- λάμπρυνε τὴν ὡραιότητα τοῦ οὐρανοῦ. Σήμερον λοιπὸν ἀναφέρεται, εἰς τὰ ὕδατα καὶ μᾶς δεικνύει, D. ὅτι ἐξηλθον ἐξ αὐτῶν ἐμφυχα ὄντα με τὸν λόγον καὶ τὴν ἐντολήν του. Νὰ παραγάγουν λέγε τὰ ὕδατα ζῶντα ἐρπετὰ καὶ πτηνὰ νὰ πετοῦν ὑπεράνω τῆς γῆς πρὸς τὸν θόalon τοῦ οὐρανοῦ. Ποῦς λόγος, εἶπέ μου, ἤμπορε, νὰ φθάσῃ τὸ ὕψος τοῦ θαυματος, Ποῦς γλώσσα ἐπαρκεῖ νὰ ἐξυμνήσῃ τὸν Δημ- ουργόν, Εἶπε μόνον νὰ βλαστήσῃ ἡ γῆ καὶ ἀμέσως ἔφε

10. Mt. v. 16.
11. Γα. i. 20.

ρεν αὐτὴν εἰς τὸν τοκετὸν. Τώρα λέγει, νὰ παραγάγουν τὰ ὕδατα, βλέπεις, πόσον κοπιᾶν ἔστιν εἰς τὰ παραγγέλματα. Ἐκεῖ «νὰ ἐλαστήσῃ», ἐδῶ κινὰ παραγάγουν τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ζῶντα». Ἐ. Διότι ὅπως εἰς τὴν γῆν εἶπε μόνον, νὰ ἐλαστήσῃ, καὶ ἐδόθη ποικιλία καὶ πολυμορφία ἀνθρώπων, χορτῶν καὶ σπερμάτων καὶ μετὰ τὸν λόγον τὰ πάντα ἐγένοντο, ἔτσι, καὶ ἐδῶ εἶπεν νὰ παραγάγουν τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ζῶντα καὶ πτηνὰ νὰ πετοῦν ὑπεράνω τῆς γῆς πρὸς τὸν θάλαυ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἡμέως τόσα πολλὰ εἶδη ἰχθύων καὶ τόσον μεγάλη ποικιλία πτηνῶν ἐδημιουργεῖται, ὅσων εἶναι εἰς τὸ δυνατόν νὰ ἀπαριθμηθῇ κανεὶς οὔτε μετὰ τὸν λόγον. Καὶ ἴπτο ὁ λόγος συντομος καὶ ἡ λέξις μακρά, τὰ δὲ εἶδη τῶν ζώων διάφορα καὶ ποικίλα 32 Α.

Μὴ παραξενεύεσαι, ἀγαπητέ μου, διότι ἡ λέξις ἴπτο τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λόγος τοῦ ἐχώρισε τὴν ὑπαρξὴν εἰς τὰ δημιουργήματα. Βλέπεις λοιπὸν, πῶς ὅλα γενικῶς ἐκ τοῦ μη γένος ῥέει εἰς τὴν ζωὴν. Εἶδες μετὰ πόσῃ ἀκριβείᾳ διδάσκει, Εἶδες πόσῃ μακροθυμίᾳ ἐπιδεικνύει πρὸς τὸν ἀνθρώπινον γένος. Ἀπὸ τοῦ ἴπτο δυνατόν νὰ μάθωμεν ἡμεῖς αὐτὰ μετὰ τὴν ἀκριβείαν, ὅτι αὐτὸς λόγῳ τῆς ἀπειρου ἀγάπης τοῦ Θεοῦ συνκαταβάνει νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς γλώσσης τοῦ προφήτου, διὰ νὰ ἡμποροῦμεν νὰ γνωρίσωμεν καὶ τὴν τάξιν τῶν δημιουργημάτων καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Δημιουργοῦ Β καὶ πῶς ὁ λόγος τοῦ ἐγενετὶ πρᾶξις καὶ πῶς ὁ λόγος τοῦ ἐχώρισε εἰς αὐτὰ ὄντα καὶ ζῶντα.

4 Ὅμως ὑπάρχουν μερικοὶ ἀγκυμῶνες, οἱ ὅποιοι παρατῇν τόσον σαφεῖ διδασκαλίαν προσπαθοῦν νὰ μὴ πείθωνται, καὶ νὰ μὴ παραδέχωνται, ὅτι ὅσα βλέπομεν, ἔχουν Δημιουργόν. Καὶ ἄλλοι μὲν ισχυρίζονται, ὅτι αὐτὰ ἐδημιουργήθησαν μόνον τῶν, ἄλλοι δὲ ὅτι ἔχουν γινεῖ ἀπὸ προϋπάρχουσας ὀλῆς. Πρόσχευε πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀπάτη τοῦ διαβόλου καὶ πῶς ἐχρησιμοποίησε τὴν ἐκκολοπιστικὴν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦν τὴν πλάνην. Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Μωϋσῆς μετὰ τὴν μεγάλην ἀκριβείαν μᾶς διδάσκει, φησὶ ζῶμενος ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, νὰ μὴ ὑποσώμεν τὸ ἴδιον πάθημα μετὰ αὐτοὺς, ὅτι ἀλλὰ νὰ δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν μετὰ σαφήνειαν καὶ τὴν διαδοχικὴν σειρὰν τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς τὰ καθένα ἐδημιουργήθη.

Διότι, εἰν ὁ Θεὸς ὡδήγεε τυχαίως τὴν γλῶσσαν τοῦ προφήτου χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν σωτηρίαν μᾶς, ἀρκετὸν ἴπτο νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐδημιουργήσεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ζῶα, χωρὶς νὰ ὁρῇ τὴν τάξιν τῶν ἡμερῶν, οὔτε νὰ ὁρίσῃ τί ἐγενετὶ πρῶ-

τον καὶ τί δεύτερον.

Διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃ καμμίαν πρόφασιν δικαιολογίας εἰς τοὺς ἀπιστοῦντας, μετὰ τὴν σαφήνειαν προβαίνει εἰς τὸν διαχωρισμὸν τῶν στοιχείων τῆς φύσεως καὶ τὴν τάξιν τῶν δημιουργημάτων καὶ τὴν ἀρίθμησιν τῶν ἡμερῶν. Καὶ ὅλα μετὰ πολλὴν μακροθυμίαν μᾶς διδάσκει, διὰ νὰ μὴ προσέχωμεν πλέον, ἀφοῦ μάθωμεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν πλάνην ἐκείνων Β οἱ ὅποιοι λέγουσι τὰ πάντα στηριζόμενοι εἰς προσωπικὰς τῶν ἀντιλήψεις, ἀλλὰ νὰ δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀνέκφοστον δύναμιν τοῦ πλάστου μᾶς. Καὶ ἐγενε, λέγει, ὅπως εἶπε, Εἶπε «νὰ παραγάγουν τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ζῶντα καὶ πτηνὰ νὰ πετοῦν ὑπεράνω τῆς γῆς πρὸς τὸν θάλαυ τοῦ οὐρανοῦ» καὶ ὑπήκουσεν ἡ φύσις καὶ ἔξετε λέσθη ἡ ἐντολή. Καὶ ἔγενε, λέγει, ἔτσι, ὅπως προσέταξεν ὁ Κύριος. «Καὶ ἐδημιουργήσεν ὁ Θεὸς τὰ μεγάλα θαλάσσια φάρια καὶ κάθε ζῶν ἑρπετὸν τὸ ὅποιον παρήγαγε τὸ ὕδωρ συμφωνῶς πρὸς τὸ γένος τοῦ καὶ κάθε πτηνὸν κατὰ τὸ γένος τοῦ. Ε. Εἶδε δὲ ὁ Θεός, ὅτι ἦσαν ὡραία καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεὸς λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα τῶν θαλάσσεων καὶ τὰ πτηνὰ νὰ πληθύνωσι ἐπὶ τῆς γῆς».

Βλέπετε πάλιν ἐδῶ, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ σοφία τοῦ Πνεύματος. Ἀφοῦ δηλαδὴ εἶπεν ὁ μακάριος Μωϋσῆς, ὅτι ἐγενετο, παραθέτων χωριστὰ ἑκαστον στοιχεῖον τῆς φύσεως, μᾶς διδάσκει λέγων «Καὶ ἐδημιουργήσεν ὁ Θεὸς τὰ μεγάλα θαλάσσια φάρια καὶ κάθε ζῶν ἑρπετὸν τὸ ὅποιον παρήγαγε τὸ ὕδωρ καὶ κάθε πτηνὸν συμφωνῶς πρὸς τὸ εἶδος τοῦ καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι ἦσαν ὡραία». 33 Α. Ἐδῶ πάλιν καταστάλλει τὴν τόλμην ἐκείνων, οἱ ὅποιοι φιλοῦν εἰς τὰ πάντα ἀπεριορίστως. Διὰ νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ ἐρωτῇ, διὰ ποῖον σκοπὸν ἐγένοντο τὰ κτήνη καὶ εἰς τι μᾶς χρησιμεύουν καὶ ποῖα ἡ ὠφέλεια ἀπὸ τῆς δημιουργίας αὐτῶν δι' αὐτό, ἀφοῦ εἶπεν «ἐδημιουργήσεν ὁ Θεὸς τὰ μεγάλα θαλάσσια φάρια καὶ κάθε ζῶν ἑρπετὸν καὶ τὰ πτηνὰ, ἡμέως προσέειπε «Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἴπτο ὡραία».

Μὴ λοιπὸν προσπαθῆς, λέγει, οὐ, ἐπεὶ δὴ ἀγνοεῖς τὸν σκοπὸν τῶν δημιουργημάτων, νὰ κατηγορῇς αὐτὰ. Ἡκούσας τὸν Κύριον νὰ ἀποφαινεταὶ καὶ νὰ λέγῃ, ὅτι, εἶναι ὡραία. Καὶ πῶς οὐ ἔχεις τὴν ἀφροσύνην νὰ τολμᾷς νὰ λέγῃς, διὰ ποῖον σκοπὸν ἔχουν γινεῖ Β. Καὶ πῶς διαβάλλεις ὡς περιττὴν τὴν δημιουργίαν αὐτῶν. Ἄν εἶσα σωετός,

θά ἡμπορέσης ἐξ αὐτῶν τῶν δημιουργημάτων νά ἀντιληφθῇς καλῶς καί τήν δύναμιν καί τήν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ.

Τήν μὲν δύναμιν θά ἀντιληφθῇς, διότι ἔκαμε νά παραχθῶν ἀπὸ τὰ ὕδατα τόσα εἴδη ἰχθύων μέ τὸν λόγον καί τήν ἐντολήν τὴν δε φιλανθρωπίαν, διότι μετὰ τὴν δημιουργίαν τῶν τοῦς παρεχώρησε χωριστὸν τόπον διαμονῆς καί τὴν ἀπέραντον θάλασσαν κατέστησε βασιλείαν αὐτῶν, ὥστε κανένα νά μὴ θύναται νά ἐλάττωσιν, ἀλλὰ νά ζοῦν μέσα εἰς τὰ ὕδατα καί μέ τὴν θέαν τῶν νά διδάσκουν τὴν ἀφθαστον δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ, χωρὶς ποτὲ νά ἐνοχλοῦν τοὺς ἀνθρώπους. C

Ἡ νομίζεις, ὅτι εἶναι ὀλίγον νά παρέχεται εἰς τοὺς ἀνθρώπους διπλὴ ἀφέλεια ἐξ αὐτῶν; Διότι καί εἰς τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ δὴλγεῖ ἑκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νά εἶναι συνετοὶ καί προκαλεῖ διπλήν τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας του, διότι ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀπὸ τὴν καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ὄντων. Καί δὲν ἔχουν δημιουργηθῇ θεοτικῶς ὅλα γενικῶς τὰ ὄντα χάριν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ λόγῳ τῆς καλωσύνης τοῦ Θεοῦ, ἔγιναν ἄλλα μὲν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλα δὲ διὰ νά προβάλλεται ἡ δύναμις τοῦ δημιουργοῦ.

Ὅταν λοιπὸν ἀκούης, ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς ὅτι ἦτο ὠραῖον» μὴ τολμᾷς πλέον νά ἀντιλέγῃς εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν. D αὐτὲ μὲ περιέργειαν νά ἐξετάζῃς καί ποικιλοτρόπως νά προσπαθῇς νά ἐρμηνεύσῃς τὸν κόσμον καί νά λέγῃς, διὰ τί ἔγινε τοῦτο καί διὰ τί ἔγινε τὸ ἄλλο. Καί εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεός, λέγει, καί εἶπεν «νά αὐξάνεσθε καί νά πληθύνεσθε καί νά γεμίσετε τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν καί τὰ πτηνὰ νά πληθύνωνται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν».¹³

5. Αὕτη εἶναι ἡ εὐλογία, νά αὐξηθοῦν δηλαδὴ αὐτὰ εἰς ἀφῶν. Ἐπειδὴ λοιπὸν, ἦσαν ἐμφυχα τὰ δημιουργηθέντα ζῶα καί ἤθελεν ἡ ἀναπαραγωγή αὐτῶν νά εἶναι συνεχής, δι' αὐτὸ προσέβησε καί εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ Θεός καί εἶπεν: Νά αὐξάνεσθε καί νά πληθύνεσθε». Αὐτὸς λοιπὸν ὁ λόγος μέχρι τώρα συγκροτεῖ αὐτὰ καίτοι παρήλθε τόσος χρόνος. Ἐ οὔτε ἐν εἰδῶς ἐξ αὐτῶν δὲν ἐχάσθη. Διότι ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ καί ἡ ἐντολή, ἡ ὅποια ἔλεγε «νά αὐξάνεσθε καί νά πληθύνεσθε» ἐχάρισεν εἰς αὐτὰ τὴν ὑπαρξιν καί τὴν ἐπι-

13. Γέν. 1, 22.

θίσαι. «Καὶ ἔγινεν, εἶπεν, ἑσθὺ καί ἔγινε πρωί, ἡμέρα πέμπτη».

Εἶδες, πῶς μᾶς ἰδίᾳξεν ἡ Ἁγία Γραφή ποῖα ζῶα δημιουργήθησαν κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν; Περιμένε ὀλίγον καί θά ἴδῃς πάλιν τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου σου. Δὲν δὴ γείρε μόνον τὰ ὕδατα διὰ τὴν γένεσιν τῶν ἰχθύων, ἀλλὰ διέταξε ¹⁴ A πάλιν καί ἀπὸ τὴν γῆν νά προέλθουν τὰ ζῶα τῆς ξηρᾶς. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀσκόπων, νά ἀσχοληθῶμεν δι' ὀλίγων μὲ τὰ δοκῶν Θεὸς δημιουργήσας κατὰ τὴν ἑκτην ἡμέραν. Καί εἶπεν, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεός: «Νά παραγάγῃ ἡ γῆ ζῶντας ὁργανισμοὺς συμφώνως πρὸς τὸ γένος τῶν τετράποδων καί ἑρπετῶν καί τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ τὸ γένος τῶν». ¹⁵ Καί ἔτσι ἔγινε.

Βλέπε, ὅτι ἡ γῆ παρέχει καί πάλιν διπλὴν καρποφορίαν καί ὑπηρετεῖ τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου. Τότε μὲν ἀνέδωκεν ἡ γῆ ἐλάσθησιν ἀπὸ τοὺς σπόρους καί τώρα ἐμφυχα ζῶα, τετράποδα, ἑρπετὰ, θηρία καί κτῆνη.

Ἰδοὺ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶπον προηγουμένως καί τώρα ἀποδεκνύεται. Δὲν δημιουργήσε νά πάντα μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας μας, ¹⁶ B ἀλλὰ καί πρὸς ψυχικὴν ἀφέλειαν, ὥστε βλέποντες τὸν ἀφθονον πλοῦτον τῶν δημιουργημάτων του, νά ἐκπλησσωμεθα διὰ τὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ καί νά γνωρίζωμεν, ὅτι ὅλα αὐτὰ χάριν εἰς τὴν σοφίαν καί τὴν ἀνέκφραστον φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ἔγιναν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος ἐν συνεχείᾳ θά δημιουργηθῇ.

«Καὶ ἔκαμε, λέγει ὁ Μωϋσῆς, ὁ Θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ τὸ γένος τῶν, καί εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὠραῖον».¹⁷ Πού εἶναι τώρα οἱ τολμηροί, οἱ ὅποιοι λέγουν, διὰ τί ὁ Θεὸς ἔκαμε τὰ θηρία καί διὰ τί τὰ ἑρπετὰ; C Ἄς ἀκούσουν τὴν θεῖαν Γραφήν, ἡ ὅποια λέγει: «Καί εἶδεν ὁ Θεός, ὅτι ἦτο ὠραῖον».

Εἰπέ μου, ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἐπαινεῖ τὰ δημιουργήματα καί οὐ τολμᾷς νά κατηγορῇς; Δὲν εἶναι αὐτὸ μεγάλη τρέλλας; Ἀλλωστε ἡ γῆ μέσα εἰς τοὺς σπόρους καί εἰς τὰ φυτὰ δὲν ἔδωκε μόνον δένδρα καρποφόρα, ἀλλὰ καί ἀκαρπα, οὐ μόνον ἀνωφελῆ χόρτα, ἀλλὰ καί ἀγνώστα εἰς ἡμᾶς παράγει καί πολλὰκις ἐπιβλαβή. Ὅμως ἐξ αἰτίας αὐτοῦ κινεῖς δὲν τολμᾷ νά κατηγορῇ τὰ δημιουργηθέντα. Δὲν ἔγνωσαν ἀπλῶς καί σκεπτικῶς. Διότι, ἀν δὲν εἶχαν γίνοι πρὸς κάλυ-

14. Γέν. 1, 24.

15. Γέν. 1, 25.

ψην κάποιας ανάγκης, δεν θα αδέχοντο τον Ισπανον του δημιουργού.

Από τα δένδρα λοιπόν μερικά είναι καρποφόρα και μερικά άκαρπα. D και τα άκαρπα έχι ελιγώτερον από τα καρποφόρα προσφέρουν θαυμαστήν εξυπηρέτησιν του ανθρώπου, καθ' όσον συντελούν εις την ανάπτυσιν του. Ακόμη και οικοδομίας κατασκευάζομεν με αυτά και παλλάς άλλας ανάγκας καλύπτομεν προς άκρίν μας. Γενικώς τίποτε δεν υπάρχει, το όποιον δεν έχει δημιουργηθή διά κάποιον σκοπόν, καίτοι ή φύσις του ανθρώπου δεν έχει την δύναμιν να γνωρίξη άκριδώς τον προορισμόν όλων. Όπως λοιπόν διά τα δένδρα, τοιοιτοτρόπως και διά τα ζώα, άλλα μὲν είναι κατάλληλα προς διατροφήν μας, άλλα δὲ πρὸς εξυπηρέτησιν μας. E

Και τα διάφορα είδη των θηρίων και των ερπετών μας παρέχουν μεγάλην ωφέλειαν. Και αν κανείς θέλῃ με συνι-σιν να εξετάσῃ, διαπιστώνει και τώρα, που έχασαμεν την ἐπ' αὐτῶν ἐξουσίαν, λόγω τῆς παρακοῆς τοῦ πρωτοπλάστου, ὅτι εἶναι μεγάλη ἡ ὠφέλεια, πού μας προσφέρουν. Και οἱ ἱσραῖ ἐξ αὐτῶν λαμβάνουν και κατασκευάζουν φάρμακα, τὰ ὅποια συντελοῦν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς υγείας μας. ⁵² A "Αλλωστε, ποια ζῷα δύναται νὰ προέλθῃ ἐκ τῆς δημιουργίας τῶν θηρίων, ἐφ' ὅσον, ὅπως και τὰ ἡμέρα ζῶα, εἶται και αὐτά, ἐπρόκειτο νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο ἐντὸς οὐρανοῦ νὰ δημιουργηθῇ. Αὐτὸ λοιπόν ἰσχυρίζομαι.

6. Διὰ νὰ κατανοήσῃς τὴν υπερβολικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ τοῦ Κόσμου, τὴν ὅποιαν ἐπιδεικνύει πρὸς τὸν ἀνθρώπινον γένος, μᾶλλον, ἀφοῦ ἐδημιούργησε τὸν ἀπειραντὸν οὐρανόν, ἐξέτεμε τὴν γῆν, ἐδημιούργησε τὸν οὐράνιου θάλλον, ὁ ὁποῖος ὡς μεσαῖον τοῖχος διαίρει τὰ ὕδατα, ἐπειτα προσέταξε, νὰ συγκεντρωθοῦν τὰ ὕδατα και ἀνέμασαν αὐτὰ μὲν θαλάσσεις, τὴν δὲ ξηρὰν γῆν. B Μετὰ τοῦτο ἐπὶ οὐρανὸν αὐτὴν με τὴν ἐλάσθησιν τῶν σπερμάτων και τῶν διαφόρων χορτῶν. Ἐπροχώρησαν κατόπιν εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν δύο μεγάλων φωστῆρων και τῆς ποικιλίας τῶν ἀστέρων, με τὸ κάλλος τῶν ὁποίων ἐξωραΐζει τὸν οὐρανόν. Ἐπειτα παρήγαγεν ἀπὸ τὰ ὕδατα τοὺς ἰχθύς και (ἐδημιούργησε) τὰ πτηνά, τὰ ὅποια πετοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὴν γῆν πρὸς τὸν θάλλον τοῦ οὐρανοῦ. Ὅταν ἐφθασεν ἡ πέμπτη ἡμέρα, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ δημιουργηθοῦν τὰ ζῷα τῆς ξηρᾶς, διέταξε, νὰ παραχθοῦν και αὐτά, και ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν τροφήν τοῦ ἀνθρώπου και ὅσα διὰ

τὴν ὑπηρεσίαν του, και τὰ θηρία και τὰ ερπετά.

Τότε λοιπόν ἐπειδὴ τὰ πάντα ἐπὶ οὐρανὸν και ἐδωκεν εἰς τὰ ὁρατὰ τὴν τρέπουσαν τάξιν και εὐπρέπειαν, C παρέδωκε πολυτελεῖ τὰς τρέπουσας πλήρη ἀδομασίων πολλῶν και παντὸς εἶδους, ἡ ὅποια ἔχει ἀρθρα ἀγαθὰ. Και ὁσοῦ ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ἔκτισε μεγαλοπρεπῆ τὰ παλάτια τοῦ οὐρανοῦ και ἐλάμπρυνε ποικιλοτρόπως τὴν γῆν, τότε λοιπόν δημιουργεῖ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος πρόκειται νὰ ἀπολαύῃ ὅλα αὐτὰ γενικῶς, και παραδίδει εἰς αὐτὸν τὴν ἐξουσίαν ὅλων γενικῶς τῶν ὁρατῶν και ἀποδεικνύει, πόσον τελειότερον ἐξ ὅλων τῶν δημιουργημάτων εἶναι ὁ μέλλων νὰ δημιουργηθῇ ἄνθρωπος, καθ' ὅσον διατάσσει, νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν και δυνάμιν του ὅλα τὰ δημιουργηθέντα. D

Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ μακρολογώμεν, ἀκούομενοι εἰς ὅσα ἐλέχθησαν, τὴν ἐπομένῃν ἡμέραν θὰ γνωρίσωμεν τὴν δημιουργίαν τοῦ θαυμαστοῦ τούτου ὄντος, τοῦ λογικοῦ και ἐμφύχου, δηλαδὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἐπαναλαμβάνοντες πρὸς σᾶς και τώρα τὴν γνωστὴν παρακλήσιν, ὥστε και ὅσα ἐλέχθησαν νὰ ἐνθυμῆσθε και διὰ μέσου τῶν ὁρατῶν νὰ δοξαλογῆτε τὸν Κύριον. Και ἂν ἐν ἔχῃτε τὴν ἱκανότητα νὰ πληροῖσθε (γιὰ νὰ ἐξετάσῃτε), ὅτε τὴν δύναμιν νὰ ἀντιληφθῇτε τὸν προορισμόν ὅλων τῶν κτισμάτων τῆς φύσεως, ἂς μὴ σᾶς γίνῃ αὐτὸ αἰτία ἀπιστίας, ἀλλὰ ἀφορμὴ δοξολογίας. Διότι, ὅταν ἀδυνατῇ ἡ σκέψις και στασιάζῃ ὁ νοῦς, E σκέψου, πόσον μεγάλος εἶναι ὁ Κύριός σου. Και πέραν αὐτοῦ, ὅτι πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δυνάμις του, ὥστε νὰ μὴ συνάμειθα με ἀκρίβειαν νὰ γνωρίζωμεν, ὅτε τὸν σκοπόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔκομε τὰ δημιουργήματά του. Ταῦτο χαρακτηρίζει ὀγὰ νοῦν και καθαρὰν ψυχὴν.

Διότι και οἱ ἔθνη και πόσων πολλῶν ἐπληθύθησαν, ἐκείδῃ ὠπήγαγον τὰ πάντα εἰς τὰς προσωπικὰς των σκέψεις και ἐν ἠρέλῃσιν νὰ παραδεχθοῦν τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀπεναντίας μάλιστα ἐπροσπάθησαν νὰ συλλάβουν τὰ ὑπεράνω αὐτῶν. ⁵⁶ A και ὑπερέβησαν τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, με ἀποτέλεσμα νὰ χάσουν και τὴν ἀξίαν, τὴν ὅποιαν εἶχον. Αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐτιμῆθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν με ἰσοιρετικά πνευματικά προσόντα, και ἔγνων τοιαύτης προνομιακῆς θέσεως και ἦσαν ἀνώτεροι ἀπὸ ὅλα τὰ ὁρατὰ δημιουργήματα, αὐτοὶ λοιπόν εἰς τόσον μεγάλην πλάνην παρέπεσαν, ὥστε νὰ προσκυνοῦν τοὺς ἀκούλους και τοὺς πῥῃτους και τοὺς κροκοδείλους και τὰ εὐτελέστερα τῶν ζώων.

Και διὰ τὸ λέγει, ὅτι ἐπροσκύνησαν τὰ ἔλαγα ζῷα, τοῖς

λοι από αυτούς εις τόνον βαθμόν ἀνοήσιας καὶ ἀναίσθη-
σίας ἐξέπεσαν, ὥστε νὰ λατρεύουν καὶ τὰ κρομμύδια καὶ
ἀκόμη εὐτελέστερα ἀπὸ αὐτὰ πράγματα. Δι' αὐτὸ ὁ προ-
φήτης ὑπαινισσόμενος αὐτοὺς λέγειν «ὁ ἄνθρωπος παρὰ συ-
νεδήγησέν με τὰ ἀνέστη κτήνη καὶ ἐξομοιώθη με αὐτὰ».* Αὐ-
τὸς δηλαδὴ, ὁ ὁποῖος ἐταίμηθ' ἐν τῇ δυνάμει τοῦ λόγου
καὶ ἡξιώθη τὸσον μεγάλης σοφίας, ὅσον ὅμοιος με τὰ
ἄλογα ζῷα. Ἰσως δὲ καὶ χειρότερος ἀκόμη.

Ἐκείνοι μὲν δεδαίως, ἐπειδὴ εἶναι ἄλογα ὄντα, δὲν ὑπέ-
χουν εὐθύνας· ὁ τιμηθεὶς ὁμοίως με λογικῇ, ὅταν ἐκπέσῃ
εἰς τὴν κατὰστασιν τῶν ἄλογων ζώων, εὐλόγως ὑπέχει με-
γάλας εὐθύνας, διότι ἀπεδείχθη ἀγνώμων ὡς πρὸς τὰ τό-
σα χαρίσματα. Κατόπιν ὠνόμασαν θεοῦ καὶ λίθους καὶ
ξύλα καὶ ἐδωκότησαν, ὅσα στοιχεῖα τῆς φύσεως ἐδωκον.
Ἀφ' οὗ λοιπὸν τὰ πρῶτον ἐξεστράφησαν ἀπὸ τὸν εὐθὺν δρό-
μον, κατέπεσαν εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ ἐξώκειλαν εἰς τὴν
ἀβυσσὸν τῆς ἁμαρτίας.

7. Ἡμεῖς καὶ κατόπιν τούτου ἂν μὴ χάνωμεν τὰς ἐλπί-
δας μας περὶ τῆς σωτηρίας των. Ἄς παρέχωμεν τὰς δο-
θεῖας μας ὥστε καὶ ἂν συζητῶμεν με αὐτοὺς με δὴν μας τὴν
προθυμίαν καὶ ἀγάπην, προσπαθοῦντες νὰ ἀποδείξωμεν
καὶ τὴν πλάνην τῆς θεσεως των καὶ τὸ μέγεθος τῆς ζη-
μίας καὶ ποτὲ ἂν μὴ ἀπακλειώμεν τὴν σωτηρίαν των.

Εἶναι λοιπὸν φυσικὸν με τὴν πάροδον τοῦ χρόνου νὰ
πεισθῶν αὐτοὶ καὶ μάλιστα ἂν ἡμεῖς συμπεριφερόμεθα
κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ τοὺς παρέχωμεν ἀφορ-
μὰς πρὸς ἀπιστίαν. Διότι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς, ὅταν ἴδωσιν
μερικὸν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀνέκουν εἰς ἡμᾶς, νὰ εἶ-
ναι κατ' ἐννοίαν μόνον Χριστιανοὶ καὶ ὅπως ἐκεῖνοι νὰ ἀρπά-
ζωσιν, νὰ εἶναι πλεονέκται, ζηλότυποι, κακῶς σκεπτόμενοι
εἰς βάρος τῶν ἄλλων, δολοπλοκοὶ καὶ ὅλα γενικῶς τὰ ὑπό-
λοπα κακὰ νὰ μετέρχωνται. Δ καὶ νὰ ἐνδιαφέρωνται διὰ
τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν καλοπέρασιν, τότε δὲν ἐπιθυμοῦν
πλέον οὔτε τὰς συμβουλὰς τῶν λόγων μας, διότι πιστεύ-
ουν ὅτι οἱ πεπειθήμενοι μας εἶναι ψευθεῖς καὶ ὅτι ὅλοι γε-
νικῶς εἴμεθα ἔνοχοι διὰ τὰς αὐτὰς παραβάσεις.

Ἐκείνου λοιπὸν, πῶς τιμωρίας πρέπει νὰ τύχουν αὐ-
τοὶ οἱ ἄνθρωποι (οἱ κατ' ὄνομα Χριστιανοί), ὅταν ἐπισω-
ρεύουν ὅχι μόνον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς τῶν τῶ πῦρ τὸ βασί-
λειον, ἀλλὰ γίνωνται αἱρεῖς νὰ ρίπωνται καὶ ἄλλοι εἰς τὴν
πλάνην καὶ νὰ κλείουν τὰ ὦτα των εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς

16. Ψαλμ. 48, 21.

ἀρετῆς· ἐπὶ πλέον δὲ καὶ εἰς τοὺς ζῶντας ἐναρέτως παρ-
έχουν ἀφορμὴν σκανδαλισμοῦ καὶ τὸ χειρότερον, Ἐ ὅταν ἐξ
αἰτίας των βλασφημῆται ὁ Κύριος.

Βλέπετε, πόσον καταστρεπτικὴ εἶναι ἡ κακία; Ἀντι-
λαμβάνετε, ὅτι οἱ μετερχόμενοι τὴν κακίαν καταδικάζουν
τοὺς ἑαυτοὺς των ὅχι· εἰς μίαν τυχαίαν τιμωρίαν, ἀλλὰ εἰς
τὴν πλέον βαρυτέτην, καθ' ὅσον θὰ εἶναι ἔνοχοι δι' ὅλα,
δηλαδὴ ὅχι μόνον διὰ τὴν προσωπικὴν των ἀπώλειαν, ἀλ-
λὰ καὶ διὰ τὸν σκανδαλισμὸν τῶν πλανημένων καὶ διὰ τὴν
ἐπὶ κρίσιν τῶν ἐναρέτων καὶ διὰ τὴν βλασφημίαν τοῦ Θεοῦ.

57. Ἄ. Σκεπτόμενοι ὅλα αὐτὰ λοιπὸν ἂν μὴ ἀδιαφοροῦ-
μεν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλὰ ἂν φροντίζωμεν νὰ ζῶμεν
συμφώνως πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, γνωρίζοντες, ὅτι ἐξ
αὐτοῦ ἢ θὰ καταδικασθῶμεν ἢ θὰ ἀξιωθῶμεν τῆς ὁμοιότη-
τος.

Ἔτσι λοιπὸν ἂν κἀμυνωμεν τὰ πάντα, ὥστε καὶ ἡμεῖς
με ἀγαθὴν συνέσειαν νὰ ἀναστροφώμεθα καὶ ἐκείνους, οἱ
ὁποῖοι ὁκομῇ αὐρίσκονται εἰς τὴν πλάνην νὰ ἐπαναφέρω-
μεν εἰς τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς ὑποδειγματικῆς μας ζωῆς,
προσέτι δὲ ἐξ αἰτίας μας καὶ ἄλλοι γενικῶς οἱ ὑπόλοιποι
Χριστιανοὶ νὰ ἔχουν καλὴν φήμην καὶ νὰ δοξάζεται ἀπὸ
ὅλους ὁ Κύριός μας, διὰ τὴν ἐκδηλῶν μεγαλυτέραν πρὸς
ἡμᾶς φροντίδα.

Διότι, ὅταν ὠφελοῦνται οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι προ-
σδέχονται εἰς ἡμᾶς καὶ ἀναπέμπουν ἔπαινον εἰς τὸν Θεόν,
καὶ ἡμεῖς τότε πλουσιωτέραν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ θὰ ἀπο-
λαύωμεν. Ὡς ἡμπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχέστερον ἀπὸ τὸν ἄν-
θρωπον, ὅταν ζῇ κατὰ τρόπον, ὥστε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὸν
ἀλέπουν νὰ ἐκπληρώσωνται καὶ νὰ λέγουν, «δόξα σοι ὁ Θε-
ός· Πῶς ἀξίως εἶναι οἱ Χριστιανοί; Πόσην βασίαν ἀκρί-
βην ἐκδηλώνουν; Πῶς περιφεροῦν τὰ ἐπιγίγια ἀγαθὰ; Πῶς
ὅλα γενικῶς θεωροῦν σκίαν καὶ σκῆλον καὶ διὰ τίποτε ἐξ
ὧσιν ἀλέπουν δὲν στενοχωροῦνται, ἀλλὰ κἀμυνον τὰ πάν-
τα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥσάν νὰ ζοῦν εἰς ξένην χώραν
καὶ καθημερινῶς ἐπιθυμοῦν, νὰ φύγουν ἀπὸ αὐτὴν τὴν χώ-
ραν; Πόσην ὁμοίωσιν ἔχει ὁ Θεὸς· νομίζεις, ὅτι παρέχουν
αὐτὰ τὰ λόγια εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ζοῦν τοιοῦτοτρόπως
ἔδω; Ὡς.

Καὶ τὸ βασίματόν καὶ περίεργον εἶναι, ὅτι καὶ αὐτοί,
οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐπικρίνουν, γρήγορα θὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ
τὴν πλάνην καὶ θὰ ἐπανελθῶσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Εἶναι φα-
νερὸν σχεδὸν εἰς ὅλους πόσην ὁμολογίαν πίστεως παρέχει
αὐτὸ εἰς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Γνωρίζοντες λοιπόν, ὅτι εἴμεθα ὑπεύθυνοι καὶ τῆς ὠφελείας καὶ τῆς ζημίας τοῦ πλησίου μας, εἴται ὡς ρυθμιζόμεν τὴν ζωὴν μας, ὥστε νὰ μὴ ἐπαρκῶμεν μόνον εἰς τοὺς ἐσπότης μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἄλλους νὰ εἴμεθα παράδειγμα πρὸς μίμησιν, διὰ νὰ ἀποσπάσωμεν καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν πλουσίαν τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀφθονίαν τῆς καλωσύνης Του, Ὡς μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, μετὰ τοῦ ἁπολείου καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει δύναμις, δόξα καὶ τιμὴ τὰς αἰῶνας καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 41

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΝΕΣΙΝ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—Ζ'

Κελευθόν: B. de Montfaucon.

Sancti J. Chrysostomi opera omnia,
IV, Parisiis 1835, vol. 8-70 (PG 53, 23-68).